

PRINCIPIA
JURIS METALLICI
HUNGARICI.

Olim a se edita, Additamentis locu-
pletavit, et nova Forma donavit

ANTONIUS FABER,

J. U. D. in Regia Scientiarum Academia Posoni-
ensi Statisticae et Juris Metallici Professor

P. O. etc. etc.

POSONII,
TYPIS CAROLI C. SNISCHER, 1824.

REVERENDISSIMO
AC
MAGNIFICO
DOMINO
JOSEPHO ORGLER,
IN SIGNIS COLLEGIATAE ECCLESIAE POSO-
NIENSIS AD S. MARTINUM CANONICO, S. C. et R. A.
MAJESTATIS CONSILIARIO, SUPERIORI REGIO PER
DISTRICTUM LITERARIUM POSONIENSEM SCHO-
LARUM ET STUDIORUM DIRECTORI, SS. THEO-
LOGIAE DOCTORI, NEC NON SACRAE SEDIS CON-
SISTORIALIS DISTRICTUS TYRNAVIENSIS
ASSESSORI.

Reverendissime ac Magnifice Domine!

Meditanti mihi: quod nam TIBI, in aditu excellentis TUI muneris, cultus devotionisque in TE meae edam argumentum, continuo succurrit: ut has, quae ipso hoc, vertentis feliciter Regiae huic Scientiarum Academiae Epochae, tempore, prelo tenebantur, paginas, TIBI, Honoribusque TUIS, dicarem. —

Subverebar equidem: ut octennio ante abs me jam editum, novis dumtaxat nunc accessionibus auctum, aliave forma donatum opus tantae intentioni adcommodum esse possit, — ast: TUAE, Reverendissime ac Magnifice Domine! benignitati novi animum quibusvis muneribus esse potiorem. —

Est praeterea, quod consilium hoc meum adjuvit, prorsus eximum — cum perpendo: Majores TUOS, hac ipsa, quae harum paginarum argumentum est, minerarum cultura ex aevo claruisse, TUUM, aetate meritisque venerabilem GENITOREM, hodiedum in antiquissima Libera Regia et Montana Urbe RECIOMONTO nobili

Judicis munere defungi — in his adjunctis,
jam dubitare nullus possum, futurum omnino:
ut opus, si non materiae savitatem, atque scri-
bendi elegantiam, ast, natalis soli, quod dulcedi-
ne cunctos dicit, memoria, gratum in TE sen-
sum excitet.

Deus TE, Reverendissime ac Magnifice Do-
mine! quod nuperis in Solennibus communi no-
mine TIBI adprecabar, Ecclesiae, Principi et
Patriae, Regiae huic Scientiarum Academiae
praestet sospitem! optimi Patris solatium, Hun-
gariae Montanae, quae suo TE Cive gloriatur,
d e c u s , o r n a m e n t u m ,

ita vovet, precatur,
Reverendissimi ac Magnifici Nominis
T U I .

devotus cultor
Auctor.

PRO OE M I U M.

Principiis Juris Metallici Hungarici, quae in
usus Auditorum meorum, non sine eorum fru-
ctu (majore certe, quam si fallenti eorum ca-
lamio credidisset—) binis abhinc lustris typis
mandaram, non recudendis modo, verum ex-
cerptis etiam Institutionum, quas paullo post in
duabus Tomis publico usui vulgare intenderam,
locupletandis animum adcommodavi, motus non
sola residuorum exemplarium paucitate, sed
quod ad has in usum Regnicolarum publica lu-
ce donandas disertam ab Excelso Collegio (B.
G. Intimato de 1. Decembris 1818, sub Nro.

33,362) veniam obtinuerim; — quo excelso indultu in locupletando hoc opusculo utendum ratus sum, quo sic et tyronibus semet uberius excollere aventibus materia suppetat, et populares mei in hoc, paucis adhuc tentato Jurisprudentiae patriae stadio curiositatem suam exercere yaleant. —

Evidem fateor: quod jam in prima mea Editione declaravi, multifarias inter, queis ab aliquot annis ex officio distineor, occupationes, nova hac cura abstinuisse perlubens, gavisusque sum non mediocriter editis anno superiore Institutionibus Juris Metallici Hungarici — ast: non levis animum meum incessit admiratio, dum opus, ad quod tamen editor „cum nullum prorsus compendium Juris M. H. Systematicum in lucem editum conspexisset, propria opera concinnandum, se animum induxisse,“ in Prooemio declarat, potiore sui parte meo, ante octennium edito libro, in ipsis plane verbis congruere, itaque hunc eo contineri animadverterim — (et animadvertet quisquis id a 68ra usque postremam, utpote 208^{am} paginam, meo

conferendi laborem impendere voluerit; profecto: ut opus ita comparatum in mei supplementum adsciscam, ab animi mei indulgentia impetrare non potui; — haec in mei dumtaxat exculpationem adferre debui, absit, ut ea propter viri, ceterum aestimatissimi, partae laudi quidpiam decerpere velim. —

Locupletato quamquam, reformatore operi, virium officiique mei memor, vetus: Principiorum nomen ultro indidi, probe gnarus: in objecto, multiplicium, soli Academiae Montanae domesticorum, subsidiorum adparatum deposcente, multa uberius explicanda, plura memoranda superesse. — Praestiterat id affatim, Clarissimus olim Academiae Schemniciensis Antecessor Thaddeus Paithner, et, nostra aetate solertissimus Josephus Tauschius, mihi ampla laboris merces putabitur, si dimidium, quam Grimmius nuper inter Bohemos suos meruit, gratiae, apud populares meos nactus fuero. —

Fundamentum partiendi operis, rationem duplem, in qua minerarum cultores in Civita-

te consistunt, cum Köhlero assumere malui,
quam cum Mulzio tritam Juris privati, secun-
dum tria sua momenta, divisionem ingredi —
quo, tum quod Sphaeram Politicam adficientia
argumenta paullo attingam curatius, systemati
magis consuluisse mihi videor, et qualicunque
hac impensa mea Politico Studio se devoventi-
bus utiliorem saltim operam navavisse, quam
si (quod fatis nuper functus in Regia Universi-
tate doctissimus amicus meus de Academica Ju-
ris Metallici doctione per jocum nonnihil aspe-
rum dubitabat) in Horatianam Oden commen-
tatus fuisset. — Scribebam Posonii Calendis ipsis
Septembris. M.DCCCXXIV.

Conspectus Operis.

Pars I.

Præcognita in Jus Metallicum Hungaricum.

- CAPUT I.** Notiones Juris Metallici Hungarici, et divisiones.
CAPUT II. De Fontibus Juris Metallici Hungarici.
CAPUT III. De Subsidiiis ejus, et utilitate.

Pars II.

Principia Juris M. H. publici.

- CAPUT I.** De Jure Regali Minerall in genere, in specie
Hungarico.
CAPUT II. Systema Administrationis Montanisticae Hun-
garicae.
CAPUT III. De Feudatione Montanistica.

- SECTIO I.** De Tentamine Montanistico.
SECTIO II. De Mutungatione.
SECTIO III. De Collatione Montanistica.

- CAPUT IV.** De Juribus et obligationibus Feudatariorum
Montanisticorum.

- SECTIO I.** De dimensione Feudorum Montan.
SECTIO II. De cultivabilitate operum Metallicorum
SECTIO III. De Rationibus Feudatariorum.
SECTIO IV. De Urbura, et relutione Deperditorum.

- CAPUT V.** De modis amittendi Feuda Montanistica.

Pars III.

Principia Juris privati Metallici Hungarici.

CAPUT I. De Juribus et obligationibus Urburarialibus in genere in specie singulorum Urburariorum.

CAPUT II. De relationibus Urburariatus ad Dominium terrestre.

CAPUT III. De Juribus Cuniculi Haereditarii.

CAPUT IV. De Jurisdictione Montanistica.

CAPUT V. De Processu Montanistico.

ADPENDIX I. Exemplar Mutungationis, et Moratorium.

ADPENDIX II. Synopsis Legum Metall. Comitialium.

ADPENDIX III. Rubricae Codicis, et Extractus BB: Resolutionum.

Principiorum Juris Metallici Hungarici.

Pars I.

Praecognita Juris Metallici Hungarici.

C A P U T I.

Notiones et divisiones Juris Metallici Hungarici.

§. 1:

Ingressus Operis.

Jus Metallicum praeviam ipsius Culturae Montanae Cognitionem praesumit, pro ratione adjunctorum plus minus necessariam, semper vero admodum utilem, utpote: per quam studium legum, intuitu ejus conditarum, facilius redditur, quae absque ea, saepenumero obscurae sunt, interdum prorsus intelligi nequeunt.

§. 2:

Opera Metallicæ, Metallifodinae.

Metallica opera (Bergwerke) adpellantur loca, in quibus mineris exquirendis, adqui-

rendis, et ulteriori usui eformandis labor impeditur; quare, et malleaturae, Ustrinæ, Tussoriae, lotoria etc. huc referuntur, ab his differunt, tanquam species a genere, Metallifodinae, (Gruben — Berg= Gebäude, Zeichen) quæ sunt singulares venae fibraeæ Metallicaæ, privatis montanistice collatae, ordinarie a nomine, primigeniac venac indito, nuncupatae.

§. 3.

Cultura Montana.

Quævis occupationes circa haec Objecta Cultura Montana, (Bergbau) et Jus, quod intuitu ejus obtinet, Jus Metallicum *) adpellatur.

§. 4.

Juris Notiones.

Diversæ Juris sunt notiones, præcipue ad finem nostrum pertinent sequentes:

a) sumitur Objective, pro Complexu legum et Obligationum unius ejusdemque generis.

b) subjective, pro facultate morali agendi, quod lege præceptum, et omittendi, quod ea vetitum est, vel et committendi, et omittendi quod lege permissum (Jus stricte tale, et permissivum) est.

---

*) Jus Montanum, rectius (ut a Jure montano vineali, cum quo illud ignorantia, nonnunquam et malevolentia confudit, discernatur) Montanisticum, Minerale, Metallurgicum, Synonyma sunt:

c) adjective, pro eo, quod legi congruit.*

§. 5.

*Fundamentum Obligationum idem
et Juris.*

Obligationes nituntur aut scriptis, positivis, expressisque legibus, aut Consuetudine, moribus, observantia; quare et Jus Metallicum rite dispescitur in :

- I. Jus Metallicum scriptum, seu positivum.
- II. Non scriptum, seu Consuetudinarium.

§. 6.

*Jus Metallicum positivum et con-
suetudinarium.*

Jus Metallicum scriptum complectitur:

a) Leges, seu normam ab Imperante intuitu Culturae Montanae praescriptam, cui subditi actiones adcommode obligantur.

b) Privilegia, seu exceptiones a lege communi respectu personae vel rei.

c) Pacta et Contractus, ceu consensum plurium personarum ad determinatam actionem lege praescripta ratione initum.

Jus Metallicum non scriptum, continet Consuetudines, observantias, diuturnitate temporis, et tacito legislatoris consensu vim legis adeptas.

---

* Quare: Jus Metallicum objective est: Complexus Obligationum ullam mediatam, aut immediatam relationem

§. 7.

*Jus Metallicum publicum
privatum.*

Aliud Jus Metallicum publicum, aliud privatum.*) Illud jura Imperanti intuitu Culturae Montanae competentia; hoc, jura et obligationes privatos respectu ejus intercedentes complectitur, quod in Civile, et Criminale subdividi potest,

§. 8.

*Universale, Particulare, Generale,
Speciale.*

Quod ad universum territorium se extendit Universale, quod dumtaxat ad ejus partem, particulare, vicissim: quod ad omnia Culturae Montanae objecta se extendit, Generale, quod ad quaedam dumtaxat, Speciale est; quod pro objecti diversitate in Fodinale (Grubenrecht) Ustrinale (Hüttenrecht) et Sylvanale (Waldrecht) Lotoriale (Waschrecht) dividitur.

§. 9.

Jus personale, reale.

Jus in rem absque respectu personae competens in re, seu reale, quod vero perso-

---

ad Culturam Montanam habentium seu ipsa lex metallica; subjective facultas, seu ipsa scientia Juris, adjective, quod legi Metallicae consonat; vel non dissonat (metallice justum.)

*) C. Peithner c. 11, §. 3. 4. 5. Köhler c. 1. §. 8.

nam obligat, ad rem seu personale vocatur; illud adversus quemcunque rei possessorem, istud, adversus personam, quae se obligavit, competit, proin illud ad haeredes transit, hoc cum persona extinguitur, ex illo actiones reales, rei persecutoriae, ex hoc, personales nascuntur. (Cum haec distinctio in Jure Metallico occurrat, notiones quoque memorandae sunt.)

§. 10.

Jurisprudentia Metallica.

Horum omnium Jurium notitia, facultas leges cognoscendi, demonstrandi, interpretandi, et ad casus obvenientes applicandi, Jurisprudentia Metallica audit; quae proin cognitionem, et interpretationem legum, (Theoriā) et earum applicationem, (Praxim) complectitur, quae: agendo, cayendo, respondendo se exerit.

§. 11.

Systema Culturae Montanae.

Quemadmodum vero complexus legibus et consuetudine definitarum obligationum, Jus, et quod intuitu Culturae Montanae tenet, Jus Metallicum appellatur (§. 5.): ita complexus ordinationum Culturam Montanam respicientium, in ratione Politiae, ordinis, modi negotiorum expediendorum, Systema Culturae Montanae, (Verfassung des Bergbaues), ejusque Cognitio, Cognitio Systematis Culturae Montanae, appellatur; quae sensu lassisimo Jurisprudentiam involvit, prout vicissim

haec illam praesumit (§. 1.) ex quo fit; quod Systematis nomine interdum Jura quoque subintelligantur.

§. 12.

Applicatio Notionum ad Hungariam.

Ex datis notionibus: quid *Jus Metallicum Hungaricum*, et *quotuplex*, quid *Jurisprudentia Metallica Hungarica*, atque *Systema Culturae Montanae Hungaricae* sit, facile intelligitur.

§. 13.

Cujus Cognitio obtinetur.

Cognitio vero Systematis et Jurium intuitu Culturae Montanae obtinetur per studium Fontium et Subsidiorum, excitatur perspecta ejus utilitate; de quibus jam uberioris agendum erit.

C A P U T II.

De Fontibus Juris Metallici Hung.

§. 14.

Leges Metallicae Hung.

Obligationes et Jura Metallica nituntur legibus, (§. 5.) quarum diversa genera, et horum species expendendae sunt.

§. 15.

Earum genera.

Leges Metallicae Hungaricae scriptae, aliae sunt Metallicae in specie, aliae Comitiales. Illae ipsam Cultivationem Montanam, et Regalis mineralis administrationem pro objecto habent, et a Regibus Hungariac Jure reservato, absolutaque potestate feruntur; Hae Culturae Montanae promotionem velut publicae felicitatis notabilem partem efficientem, *) propria sphaeram legislationis, Regi et Statibus Regni diaetaliter congregatis vigore 2dae 3. 18. 1635 12, 1791. communis, ingredientem, respiciunt, et in Comitiis feruntur. **)

§. 16.

In specie Metallicae, quotuplices.

Leges Metallicae in specie, aliae Universales, speciales aliae; illae ad universum Regnum,

---

*) Commoda ex florente Cultura Montana in Civitatem redundantia explicat Politica; quanta ex ea in Hungariam dimanent, ejusdem Statistica, vide, sis, Praefat. ord. Mont. in principio.

**) Cum, vigore 1, 659. 14, 715. 7, 723. Comitia salutare levandorum gravaminum Regni remedium habeantur, eorumque objectum, quidquid ad publicam salutem referatur, constitutus; profecto et mediorum promovendae Culturae Montanae pertractatio eo pertinet, citra attractationem, potius pro conservatione Jurium Regi reservatorum ex Jure Regali Minerali promanantium 22. 1791. Universae leges in materia Montanistica in Comitiis latae ad haec Capita reduci possunt: ad Jurum Regis ex Regali Minerali consequentium explicationem, conservationem, et gravaminum, in eorum conformitate abolendorum, petitionem.

et eo contentos Districtus Montanos se exten-
dunt, hae, contra, ad aliquos dumtaxat referuntur.

§. 17.

Universales: a) Ordinatio Mont.

Leges Universales sunt:

*a) Ordinatio Montanistica Regni Hungariae, seu Codex Maximilianeus; a Maxi-
miliano II. Imperatore et Rege anno 1573 edi-
tus, et Rescripto ejusdem de 16. Febr. e. a. ad
VII Montanas Civitates, cum adnexis eidem Di-
lucidationibus promulgatus. Quamvis vero titu-
lus primae editionis, (cujus exemplar ab ipso
Imperatore subscriptum in Archivo Judicij Mont.
Schemnic. existit) eam ad VII Montanas Civita-
tes expeditam, et iis inscriptam esse perhibeat,
universalis nihilominus legis vi polle-
re hanc Ordinationem, et Prologialis ejusdem
Articulus, et ejus Epilogus, tum continua in
Foris Mont. Hung. praxis, *) item 108. 723. **)
extra omne dubium ponit, cui 56, 715; et 40,
741 suffragatur; nisi ei vel subsequae leges,
vel Consuetudo, vel Statuta Mont. derogarunt,*

---

*) Quippe per continua Saecula in Foris Judiciariis se-
cundum eum jus dictum; in Comitiis ad eum saepe nu-
mero, in specie 1812, provocatum; argumentum, quali
ipsius Tripartiti sola auctoritas nititur.

**) Judicia Montanistica, secundum privatas
eorumdem leges, ultra Saeculum stabi-
tas, in suo esse permanebunt“ per: priva-
tas eorum leges, non alias, quam Codice conten-
tas, intelligendas esse, cum alia produci nequeant, tan-
to a fortiori laevulentum est ex combinatione anni latet
legis, cum natali Codicis (1573 cum 1723.)

vel eam abrogarunt. I. 5. prout plura ejus sancta subsequis BB. Resolutionibus abolita esse, in tractatu operis comperiemus. — Secunda editio Codicis prodiit: 1703. tertia, 1760. quae 1805 Viennac typis Caes. Reg. Aulicae Typographiae vulgata, correctior, et venustior est. Ordinatio haec constat XLVI. Articulis, in §phos plures, jam pauciores distinctis; singulorum Articulorum rubricae ad Calcem operis hujus adnotatae habentur. Versionem ejus latinam adornavit D. Matthias Osmitz Fiscalis Regius olim Schemnic, ejus usuabilitati, praeter: quod auctoritate destituatur, et alii, queis laborat, detrahunt naevi; exemplar ejus paullo correctius exstat in hujate Bibliotheca Academica. Adnectitur Codici duplex Confirmatio Ordinationis Sylvanalis Auno 1565 latino idiomate edita sub titulo: „Constitutio Maximiliani II. R. I. juxta quam silvae, nemora, et saltus Civitatum Regni, ac ditionum jurisdictioni ejus adnexae, cœdi, foveri, ad propagari debeant.“

§. 18.

Reliquæ.

Universalibus accensentur: b) „Constitutiones circa exercitium Regalis Metallifodinarum, in fundis tam publicis, et Dominiis Regiis, quam in bonis privatorum,“ de Anno 1781. typis editae; quae tamen vim plenam legis nondum sortitae. c) Instructio Manipulationis Montanitico-Judicialis, de Anno 1783. d) Systema Montanistico-Judi-

ciarium de Anno 1789, qua lege B. Intimato E. Cons. L. H. de 10. Jan. 1789 publicata per 11 §phos regulantur Judicia Mont. adjungitur novum Taxatorium Feud. Mont. et pensionarum Fiscalium elenchus.

§. 19.

Leges speciales.

Speciales Leges pro Districtu Mont. Hungariae Inf. sunt: a) Declarationes Schemnicensis et Cremnicensis, Ordinationi Montanisticae adnexae; ad quarum genuinam notionem, vimque, et auctoritatem Fori probe animadvertisendum est.

§. 20.

*Quid sint Dilucidationes Cremnic.
et Schemnic.*

Declarationes hae nequaquam sunt explicatio Ordinationis Montanae, securus fieri haud posset, ut ei contradicant, nec Legislatorem obscure, et non intelligenter locutum fuisse, praesumi potest. *) Verum: sunt cae Excerpta ex vetustissimis Statutis a Juratis Urbiuum Cremnic. et Schemnic. jussu Relae IV. 1235 theutonico idiomate conditis, **) quae ho-

*) Obscuritas enim, quam in Codice deprehendunt, vel ex ignorantia Culturae Montanae, vel aetate, qua multi termini exolevere, repetenda.

**) Continent ea Articulos 40; de Conf. Fodinis, decid. Controv. Fodin. Editio Diplomatica incidit intra tempus regiminis Belae 1235 — 70. Dubitari de ejus auctoritate ob

diedum seu venerandae antiquitatis monumen-
ta *) in Archivo L. R. Mont. Civitatis Schemnic.
asservantur, Codici Maximilianeo adnexa, et
eodem tempore edita promulgataque.

§. 21.

Quibus latac.

Declarationes septem Montanas Civitates,
et quidem Cremniciensis, Cremnicium cum
Regionemonto (Ujbánya) Schemniciensis, reli-
quas, nempe praeter Schemnicium, Neo-
solium, Baká - Belo - Bánym, et Libe-
thum respiciunt, illa in 22, haec 26 Articu-
los, in §phos plures jam pauciores distinctos,
tribuitur.

§. 22.

Vim jam legis Statutariae.

Pro diversitate Casuum diversa quoque Ju-
ris, et Fori est harum Declarationum aucto-
ritas. Eae vel collidunt Codici, (uti III. 1. O. M.
IV. 1. D. C.) vel mutuo sibi opponuntur; in his
Casibus, vim Legis statutariae, praein in-

---

defectum dati posset—at auctoritas duorum Regum Ferd.
III. et Ulad. II. qui in suis Confirmatoriis 1635 et 1513:
sibi Statuta et Privilegia praesentata esse; eorum in utro-
que Confirmatorio Diplomate verbalis tenor, denique
Diploma Ferdinandi I. 1549 eam abunde comprobant.
ajo: antiquitatis dumtaxat, non usus causa asserva-
ri; siquidem in dubiis non ex iis, utpote Originali per
legislatorem abrogato, verum ex Codice legislatoris,
a quo vim nactae legis, interpretationem faciendam es-
se, superiore docent.

tra ambitum dumtaxat respectivarum Communitatum obligantis, legisque specialis, habere eas, et B. Res. de 28. Maii 1779, et 10. Jan. 1780 in fine, extra dubium ponit „cum, ut Cit. Res. innuit, alias definiri nequiret, quid proprie hic, quid alibi, Juris sit.“

§. 23.

Deam Legis Subsidiariae habent:

Contra: si materiam Codice non contentani utraque, vel alterutra pertractet, (e. c. de aurae Fodinalis meatu et pressione aquarum Fodin. Art. IX. D. C.) vel argumentum Codicis uberioris explicent (ita Artic. III. O. M. de praerog. Cunic. haered. §phis 11 constans, Art. IV. D. C. per 6 Sect. et II. D. S. §phos 38 explicatur) in his Casibus easdem vi legis subsidiariae, proin universalis (§. 17.) pollere, ex Artic. I. 4. et 5. O. M. et B. Res. de 21. Apr. 1801. luculente evincitur. *)

---

* Declarationes, quas Ordinationi Mont. subsequas vel synchronas fuisse Art. I. D. C. clare innuit, simul cum Codice observandas docet Cit. 1. 4. O. M. „omnia negotia huic novae Ordinationi, et ei adnexae declarationi conformiter, et in quantum Metallifodinas concernit, et Ordinatio Mont. memorataque Declaratio admittit,“ item Cit. 5. „debeant velintque ejusmodi Controversias per infra adnexas Declarationes veterum suarum Ordinationum Mont. exaequare, decidere et judicare,“ denique Ejusd. §pho 6. „dum adeo perplexae quaestiones incidunt, de quibus in hac nostra, et ante veteribus, nunc vero declaratis Ordinationibus expressi Articuli, seu puncta

§. 24.

Rescripta Articularia.

Ad speciales porro leges referuntur Rescripta Articularia, utpote quies condendis Articulus 40. 741. occasionem dedit, et die 9. Junii 1747 ad singulas VII. Montanas Civitates cum speciali declaratoria Resolutione expedita, et Codici rec. Edit. adnexa, sub Rubrica: Constitutiones et Rescripta M. Theresiae etc. Concernunt ea partim electionem Mont. Magistri et Assessorum, partim distinctionem Jurisdictionis Civicae et Montanisticae pro ratione Classium personarum in memoriatis Urbibus commorantium Forum Mont. vel Civile pure vel mixtum attinentium; porro Politiam Mont. et Cynosuram, ut intuitu personarum Foro Mont. obnoxiarum in Criminalibus procedendum sit; quae ratio mercedis Cultorum Mont. et Fodinarum etc. etc. quae quamquam pleraque omnibus exemplaribus communia, quacdam tamen singulis pro localium adjunctorum ratione specialia occurunt; quod §pho 1. Civitati Schematic. inscribitur, caeteris amplius est.

§. 25.

Reliquiae.

His accensentur: c) Ordinatio S. Ca-

---

non continerentur“ etc. etc. ex quibus apertum est; legislatorem ad Ordinationem suam et Declarationes Conjunctive se referre, utrasque observari voluisse; determinatamque suam voluntatem utriusque aligasse.

merae - Grafiatus de 9. Julii 1753. Complectitur ea generalem Judiciorum et Feudorum Mont. in Districtu I. H. regulationem, explicat materiam de Feudis, eorum Collationibus, mensuris etc. atque pro Normativo in Jure Feudali Mont. habetur. d) B. Resolutio de 8. Martii, et 20. Junii 1792. intuitu Mensurarum Cunicularium ad dimidium superficie camporum Fodinalium reductarum. e) Complures BB. Resolutiones ab Excelsa Camera Aulica in Monet. et montanist. medio S. Camerae Grafiatus Officii ad Judicium Mont. Distr. Inf. Hung. expeditae, largum et uberem Juris Metallici Hung. fontem constituunt, quod plurima ejus objecta, et leges, per eas, et ex iis interpretationem, confirmationem, aut modificationem sortiantur.*)

§. 26.

Comitiales.

Leges Metallicae Comitiales (§. 15.) promotionem et incrementum Culturac Montanae, velut efficacis communis felicitatis medii, respicientes, a Regibus Hungariae in publicis Regni Comitiis latae, in Corpore Juris patrii et plurimae et saluberrimae continentur, quarum Cognitio et intrepretatio historica m
Ju-

---

* P. B. has Resolutiones ab anno 1745 usque 1805. editas ab Exc. Consilio R. L. H. hujati Reg. Academiae in vidimata Copia transmissas in Extraciu exhibet Adp. III.

Juris Metallici patrii scientiam adjuvat; constansque Regum nostrorum Juris Regalis in quibusvis partibus suis exercitium, eorumque, et Regni Statuum, solers rei montanae, et minerarum Culturae, cum publica salute tanto pere nexae, quovis tempore studium, luculente ab oculos ponunt.

§. 27.

Historia Culturae, et Juris Mont. sub Regibus Árpád.

Primum Monarchiae Hungaricae statorem divum Stephanum, dum Libri II. C. 6. de Regali non attractando loquitur, Regalis quoque mineralis rationem habuisse probabile redditur; cuius aequa studiosum fuisse Stephanum V. privilegium ejus de anno 1271, Scepissimis datum, quo veniam quaerendi mineras, salvato tamen Jure Regali iis largitur, *) perspicuum reddit. Dynastiae Árpád Reges, plures leges metallicas tulisse, et sub iis ab exteris rei montanae cultoribus allatas **) sua sanctione domesticas effecisse, ex iis, quae patrii Anna-

*) Apud C. Wagner in Anal. Scēp. T. I. pag. 189; — „Ipsis potentibus hanc concessimus gratiam: quaerendi mineras, inventa colere, et suis usibus applicare, salvato Jure nostro, dedimus potestatem.“

Sanc: „Geysa II. Saxones, Flandros; aliosque Teutones hospites circa 1142 sub sponsione certarum libertatum in Hungariam et Transsilvaniam evocavit; sub Béla IV. fodinae cumprimis per plures et artis peritiores colli coepitae, paullo plus, quam ante Regibus utilitatis attulere.“ Palma Notitia rerum Hung. P. I. p. 687

les memorant, colligitur; verum eadem harum, quae plerarumque ejus aetatis, legum, sors erat, nullae praeter Belae IV. Diploma ad nos pertigerunt. —

§. 28.

Sub Regibus Periodi mixtæ.

Caroli Andegav. rei montanae ad meliorem normam reducendæ studium, Decreti ejus de anno 1542 §. 12, 16, 26, 34, 43, 47 et 48. queis Jurisdictio Camerae Graffii in moneta-riis definitur, perhibent.*) Sub ejus filio Ludovicō M. 13, 1551 statuit: „Ut Nobilium posses-siones, in quibus minerae reperiuntur, Rex abs-que aequivalentibus possessionibus non auferat, quas, si pro Concambio habere nolit, Jus Rega-le, seu Urburas, Juri Regio debitas, suo nomine administrari faciat.“ Non minus aerarii studio-sus ejus gener, Sigismundus D. II. 21. sanxit. „Ut aurum et argentum in monetam non conver-sum omne, Camerae, pretio statuto praestari de-beat,“ qua lege Jus reluendi luculente contine-tur; Ejusdem III. 15 habet. „Ut possessiones, in quarum metis minerae sunt, Rex a Nobilibus non auferat, dimidium vero Urburae, ob auctos fo-dinales labores relaxet, reliquam dimidiā par-tem extra Regnum ferre, aut promiscue vende-

* Carolus Saxones in Hungaria et Transsylvania novis ad-juvit animavitque privilegiis, quorum res priyatae, non sine publici aerarii emolumento paullō diligentius auge-ri coepere, cit. Palma P. II. p. 72. quae privilegia refert Cl. Carolus Wagner in Anal. Scop. P. I. et II.

re non liceat, sed aut Camerae ad emendum dare, aut in usum suum convertere teneantur.“ Alberti 6. continet liberam Regis de proventibus minerarum, et cusione monetarum dispositionem, perque domesticos Officiales administrationem; — Matthiae D. VI. 49. Ludovici, et Sigismundi dispositio confirmatur, prout et sub Uladislao II. factum; quamvis D. I. 50. exceptis Salinis et Jure Urburae, Nobilibus, privilegiis de super provisis, in suis possessionibus minerarum colendi, et ex iis fructus percipiendi, secundum annuentiam, indulta, et donationes Regum, veniam impertierit —, sub Ludovico II. jacenti Culturae Montanae consulendi conatus, latae complures leges indicant: 18, 1518 libertates Montanis Civitatibus confirmatae, et immunitas telonialis minerarum Cultoribus data; 15. de modo et conditionibus agitur, quibus Cultura montana ad pristinum statum, floremque reduci possit; D. III. 7. Camerariis fodinas colere veta-
tur, et 9. pretium cambiale auri et argenti, quod sub Matthia obtinuit, restituitur; *) D. V. 39. Exteris et domesticis minerarum colendi facultatem largitur. VII. 3 et 6 de proventuum Regiorum administratione et perfidorum poena agit.

§. 29.

Sub Regibus Austraciis.—Ferdinandus Culturae Mont. restaurator.

Quanta Regibus ex Domo Austriaca restau-

*) „Quibus praemissis observatis, Cultores Montanarum qui ausfugerunt, revertentur, multiplicabunturque, et decies plus de auro et argento Regia Majestas aliqua Regnum istud habebit.“

randaे, injuria superiorum temporum coñvulsac; Culturae montanae cura fuerit, editae sub iis saluberrimae ordinationes, et leges palam faciunt.—

Quam promovendae Culturae montanae curam Ferdinandus I. in responsi sui §pho 16. ad Art. 50, 1545.*) professus est, eam editis saluberrimis Ordinationibus **) et sanctitis, ubertini testatus est. Memorabiles sunt Leges D. II. 55 et VIII. 49 per quas, libertates Mont. Civitatum, tam in genere, quam in specie teloniales, confirmantur — regnante hoc Principe, patria funesto bello adficta, in gravi discrimine versabatur, summa erat exigendorum subsidiorum necessitas, Incolae nihilominus Mont. Civitatum ad collendas fodinas necessarii, a contributione exempti 546. 13 §. 3. declarantur; eadem privilegia 50, et 56, 548. 78, 550. 31, 552 renovantur, quo statuitur: ut periti Officiales; etiam si exteri, Culturae montanae admoveantur; D. XIII. 36. in erectione novarum fodinarum Decreta Generalia, et privilegia Statuum observanda, Rex obtulit; quo refertur XIV. 29, et XVI. 9.

§. 30.

Maximilianus novae Epochae auctor. — latae per eum leges.

Maximilianus latis sub se pluribus legibus,

---

* „Culturam, augmentum, statumque florentem Montanarum cum primis sibi Curiae esse — — se modis omnibus provisuram, ut Culturae mont. bene — prospiciatur.“

**) Quibus Oeconomiam politicam generatim correxit; monopolium Cupri Fuggeris et Thurzonibus ademit, Culturam mont. excitavit.

sed praeprimis edita a se Ordinatione Montanistica (§. 17.) novae in Jure Metallico Hungarico epochae auctor est. — Decreti I. 10. evectio auri et argenti in Poloniam, et aliorum vetatur, utque Rex in Scepusio homines ad relutionem argenti admittat, exorat, II. 12 ne Carbonarii aliquique montani laboratores taxentur, D. VI. 19. Ut in bonis Nobilium et Dominorum consveta de fodinis minerarum Urbura exigatur, „renuentes Director citandos curet, et solito Jure cum iis agat.“ Rudolphi D. VIII. 20. supplicationes Mont. Civitatum Majestati commendantur; D. IX. 42. de mediis rem montanam promoventibus agitur; cumque Matthiae a. Coron. 22. item D. II. 54. decretum sit: Ut qui pecunias ad Fisci bona, et mineras dedere, conformiter Ulad. D. VII. 2. eas amittant, et minerae, fodinaeque proventibus Regiis incorporentur, idcirco Ferdinandi II. 46, 622, sanctio haec renovata, et „ut eadem fodinae gratis redeant, sancitum: cum pecuniam de earum proventibus iteratis vicibus excepisse comperiantur; 1625—42.“ Ne officiales Cameræ Neosoliensis Regnicolas in comparandis cupreis vasis impediant. „Ferdinandus III. B. Resolutio- ne de 20. Julii 1656 indultu majoris summae re- lutionalis Culturam mont. excitavit *) Leopoldi D. I. 58. Art. cit. Ferd. II. confirmatur; Eodem 48. Officiales Fodinarum et

---

^{*)} „Ad excitandum constantem cultivandi animum Urbura- riis in deperdito constitutis, usque compensationem et anno adhuc ultra Argenti 15. S. V. Marcam 8 Imperiali- bus in Camera Regia reluendum esse“, Praefat. ad Ord. Ment.

Urburarii in objectis extra Montanisticis, facto utpote, violentiali et damni, Jurisdictioni Comitatuum subjiciuntur, qui D. II. 33. ad Montanas Civitates extensus, eodem 44. Lapicidae, Carbonarii, Metallicolae, in Silvis extirpatis agros et praedia sibi vendicantes, medio Commissionis corrigantur.

§. 31.

Sub Carolo III.

Id genus Commissiones opportunum rem montanam promovendi remedium deinceps censitae, saepiusque ordinatae fuere. — Jam sub Carolo III. 1715 Art. 56. nova intuitu querelarum adversus excessus Officialium montanistico-rum decreta est. „Ut Controversiae secundum patrias leges, ad exigentiam Juris Montanistici dirimantur;“ Art. 43. Immunitas Quarteriorum et condescensionum militarium Montanis Civitatibus „nisi ratio temporis aliud exigat;“ „stabilitur; eademque a communi onere 65, 1723. eximuntur; porro Art. 108.“ Judicia Montanistica, secundum privatas earum leges, ultra saeculum stabilitas, in suo esse maneant, qua lege Confirmatoria, et Rescripto declaratorio de 28. Maii e. a. Lucemburgo, Ordinatio Maximiliana de-nuo confirmata est (§. 17.) cum nonnulli sinistra interpretatione memoratam legem de Jure vineali montano, non vero minerali, in praejudicium Juris Regalis intelligendam existimaverint, *) Art. 96. 1715 specificata loca communi

---

*) Adnotante D. Mulz de Valda in suo opere M. S.

onere subjiciuntur, in ratione, qua in medio Comitatum possessiones habent, nequaquam ad personalia.

§. 32.

*Mariae II. de Cultura Montanorum
merita.*

Maria Theresia tam latis in Comitiis legibus, quam editis ad VII Montanas Civitates Articularibus Rescriptis, pluribusque BB. Resolutionibus Systema Montanisticum reformando, condita in medio bellorum celeberrima Academia Montana Schemnicii (1760) in hoc quoque publicae administrationis ramo immortalem se redidit.

§. 33.

Latae sub ea leges.

Decreti I. 12 propositum Majestati: quo ad Causas circa fodinalia ad Judicium Montanum pertinentes, in via Adpellationis ad Sedem Tavernicalem traducendas; quod post Diaetam se perpensuram eadem promiserat; Art. 14. statutum: Ut res Salinaris et Montanistica Camerae Hungaricae subordinetur; et Art. 40. in arguento gravaminum ex parte Montanarum Civitatum contra Judicium Montanum et Officiales Camrales dispositum est. „Ut Commissarii finita Diaeta, in facie loci investigationem et disquisitionem suscipiant: qualiter pro exigentia Juris patrii, et Montanistici abusus et excessus tolli possint; relationem genuinam, et fidelem

benignae Majestatis determinationi submissuri,[“] qua eidem substrata, die 9. Junii 1747 ad singulas VII Montanas Civitates Articularia, sic dicta, Rescripta (§. 24.) emanarunt, editoque 1760 Codici Maximilianeo adnexa, Judicia montana in meliorem ordinem redegere; denique 18. 1751. Jurisdictio Comitatuum in Nobiles Montana incolentes, quod ad Causas, et actus pure personales, salva maneat; 30mus de remedendis Civitatis N. Banyaे querimoniis necdum complanatis disponit.—

§. 34.

Novissima Culturae Mont. incrementa.

Indefessum Augusti Fratris promovendae Culturae montanae studium^{*)} prosecuturus Leopoldus II. reicta interea causarum montanisticarum ad Suprema, ad quae sub priore regimine (1788) devoluta erant, Regni Tribunalia promotione, adjunctoque iis, qui illis in Jure referendis vacaret, Referente, Art. 22. sanxit: „Legum Montanisticarum reformationem, nec non Judiciorum Montanisticorum constitutionem, et coordinationem comitialiter determinandam, oeconomica rei montanae regulationem, velut suo Regali, privato suo arbitrio reservata.“ Articulo vero 67. inter Deputationes reformando Syste-

---

^{*)} BB. suis Resolutionibus pluribus, et in specie BB. Patent, de Anno 1781,

injati Regiminis destinatas, una e peritissimis rei montanae viris sine elaborandi perfecti Systematis Montanistici erecta, erga cuius propositionem, et Serenissimi Principis, Regni Palatini, ac Cameræ Aulicae, repraesentationem, Camporum fodinalium deinceps conferendorum, ad dimidium superficie restrictionem, pro jure sibi reservato decernendo (§. 25.) meliori Culturae montanae intendit.

§. 35.

Et adjumenta.

Ab hujus demum operis revisione et approbatione res montana Hungarica, sub gloriose Francisci Imp. et Regis regimine, amplissimum incrementum sperare potest; qui, multiplices inter, graviissimasque, ex cunabulis imperii sui curas, amplificandae, et ad florem perducendae Culturae montanae studiosissimus princeps, per locupletatam novis Scientiarum Cathedris Academiam Montanam Schemniciensem, per inductam novo litterario Systemate (1806) in Regiam Universitatem, et Academias ordinariam Juris Metallici Cathedram, per notabilem Summae relationalis pro auro et argento elevationem, *) et novissimo B. Decreto de 11. Maii 1815 plenam ejus in aere Conventionali exsolutionem yotis Statuum et Ordinum Regni **) deferendo, conditionem et cultivandi potentiam Urburario-

---

*) B. Res. de 10. Sept. 1808.

**) In humill. Repraesentatione SS. et OO. quo ad Urburiorum quarelitas de 21. Dec. 1811.

rum adjuvando, perenne promovendae Culturæ montanae sollicitudinis suae statuit monum-
mentum. *)

§. 36.

Consuetudines.

Alterum Jurium et Obligationum Metallica-
rum fundamentum constituunt Consuetudines (§. 6.) quas legitime inductas, et suis re-
quisitis instructas, (ibid.) vi obligandi in Jure
aeque Metallico Hung. pollere Art. 1. §. 4. et 5.
O. M. expresse innuit, earumque in diversis ca-
sibus decidendis rationem habendam esse eadem
Ordinatio in plurimis locis disponit, in specie:
A. VIII. §. 1. XV. 4. etc. **)

---

*) Juvat hic eruditionis gratia Leges Mont. in aliis Ditio-
nibus haered. Austr. subjicere. In Bohemia, in qua
Jus investiturae mont. Rex in Status transtulit, qui et
propria Judicia Mont. erigendi facultate gaudent, ob-
servatur: 1) Edita a Ferdinando I. Anno 1548 Joachi-
mo — Thalensis Ordinatio Montanistica
cum eidem adnexa Schlakenwald. Plattn. Got-
tesgab, et Hengst. Stannifod. Ordinatione.
2) Subsequae Reformationes et Declarationes, uti R u-
dolpho — Kuttenberg Mont. Reformatio de
Anno 1604. 3) Diversae tacito legislatorum consensu in-
ductae Mont. Consuetudines, particularia Statu-
ta, quatenus hodiernis adjunctis applicabilia sunt. Pro
Moravia et Silesia Ordinatio Igloviensis, pro Au-
stria Ferdinandea, pro Gallia Joachimo — Thalen-
sis praescripta est.

**) Decisiones Judiciarias, si non Juris necessita-
tem, saltim congruentiam in Judicando efficere ex Art.
XXXV. 14. O. M. elicetur; Responsa vero Scabi-
natuum Montanisticorum Jure Saxon. usitata,
in Hungaria nec lege, nec Consuetudine inducta sunt.

C A P U T III.

De Subsidiis Juris M. H. et ejus Utilitate.

§. 37.

Subsidia generatim.

Subsidia Juris Metallici plura sunt et varia; eorum alia necessaria, alia utilia, generatim ad ea referuntur: Scientia Metallurgica, disciplinae auxiliares, Mappae Fodinales, et Scriptores.

§. 38.

Scientia Metallurgica.

Scientia Culturae montanae pro ratione adjunctorum plus minus necessaria, *) semper vero utilis est ad Jura de diversis objectis montanisticis intelligenda, et leges de iis agentes ad obvenientes casus applicandas, (§. 2. et 11.)

§. 39.

Jus Naturae.

Non minus certum est: Jurisprudentiam Metallicam, absque aliarum Juris disciplinarum Cognitione mancam fore; in specie: Juris Naturalis; cum enim Jus Metallicum omne, Jus sit particulare, operam sane in ea perditurus est, quis quis absque solida Juris et legum naturarium, utpote Universalium, cognitione eam tractandam suscepere.

---

*) Plura Juris utriusque Metallici Capita, v. g. de dimens. operum Metall. absque prævia Culturae Mont. cognitioni obscura sunt.

§. 40.

Jus Patrium.

Quantus Juris patrii, tam publici, quam privati, in Jure nostro usus sit, facile perspicitur; cum enim Jus Regale minerale, objectum Juris publici, ex principiis Juris publici Univ. et patrii particularis definiendum sit, et in negotiis non Montanisticis, de quibus Leges Metallicae nihil disponunt, Cultores minerarum, utpote Civis Regni, communi lege teneantur, et 56. 1715, item 40. 1741, Controversias montanisticas ad exigentiam Juris Montani, et legum patriarcharum exigendas jubeat, denique cum continua Jurisdictionum Civilis, et Montanisticae correlatio sit, et praeeliminaris delictorum Crim. cognitio Judiciis Montanis competat, Juris patrii tam Civilis, quam Criminalis, necessitas suapte intelligitur.

§. 41.

Jus Romanum.

In Statibus, in quibus Justinianus fori auctoritatem nactus, et hodieum controversae Juris Metallici quaestiones ad principia Juris hujus locupletissimi exigi solent, major in Jure Metallico usus est; in Jure Metallico Hungarico, eamdem, quam in Jure communi, praestat utilitatem,

§. 42.

Politico — Camerales Scientiae.

Nec minor disciplinarum Politico — Camera-

lum usus esse debet in studio; cuius cognitio
arcto eum politico Oeconomico—Cameralibus ob-
jectis nexus jungitur (§. 17.) quorum tractatio et
cognitio absque principiis politicis haberri nequit:

§. 43.

R e l i g i o n

Mapparum Fodinalium rite confe-
ctarum usus frequens est in prosequendis et de-
cidendis coram Foro Metallico controversiis,
ope quarum implicatissimae sacpe quaestiones
resolvuntur et delucidantur — cum leges in spe-
cie Metallicae idiomate germanico, eo-
que vetere Montanistico, conscriptae sint, ejus
cognoscendi illucet necessitas — denique ope-
ris Deputationis Regnicolaris (§. 34.)
et aliarum Ordinationum Montanis-
ticarum (§. 36. sub*) etiam exterorum Statuum;
perfectionis laude insignium*) solerter lectionem
in Jure Metallico Hungarico proficiam esse per-
spicitur.

§. 44.

S c r i p t o r e s

Systematicum de Jure Metallico Hung. (post-
tius Germanico — Austriaco) opus apud nos con-
scripserat: J. Thadæus Peithner Philos.
Doct. Cons. et Assessor S. C. Officii, in Acad.
Mont. Schemnic. Juris Mont. et Praxeos Prof.

---

*) Talis est Ordinatio Mont. Bavaria, cum adnexa Mont.
Declaratione edita Anno 1784. — Collectionem Ordinatio-
num Mont. præcipuarum exhibet: Corpus Juris
Metallici editum a Thoma Wagner, Lipsiae 1791.

Publ. 1773 *) opus in MS. meo 70 amplius phyliras complectens, multa hodiernae aetati parum adcommodabilia prolixè prosequitur; habetur et ejus Compendium. — Alter, qui pro superiori potissimum Hungaria montana eruditum contexuit opuscolum **) erat Georgius Mulz de Valda Officii Mont. Szomolnok. Inspector, illudque in 3 partes, secundum praecipua 3 objecta Juris, dispescuit. Systematice Jus Metall. Austriacae elaboravit: Josephus Tausch J. u. D. sub titulo: das Bergrecht des Oesterr. Kaiserreiches, Klagenfurt 1822. item: J. Jung Prof. Vindob. — cum utilitate legi potest classicum in re metallurgica opus: Christophori Delius Anleitung zu der Bergbaukunst præsertim Editioni Vindob. 1773 adnexa Dissertatio: Abhandlung von den Grundsäzen der Berg- & Kamerat-Wissenschaft. In Terminologia Montana explicanda usui servit: Christoph. Hertwig J. U. D.

---

*) Titulus operis est: Vorbericht über die Einleitung in die allgemeine und besondere Bergrechte des H. Römis. Reichs, des Königreich Hungarn und Böhmen, dann des E. H. Oesterreich mit denen zu diesen Ländern gehörigen Provinzen.

**) Kurzer Auszug der Maximilianischen Berg- Ordnung auch Kremnitzer und Schemnitzer Erläuterungen nebst einigen beigelegten in Berg- Sachen ergangenen Landesfürstl. Manuskripten und Rescripten.

Adnot. Litteraturam Juris Metallici præsertim Saxonici complexus est A. W. Köhler in sui operis: Versuch einer Anleitung zu den Rechten und Verfassung bei dem Bergbau in Ch. Sachsen Freyberg 1786. Capite II. Serie Chronologica, in quo Clarissimorum Juris Metallici peritorum: I. Deuceri, Seb. Spanii, Abr. Schönbergii, Hertwigi, Hornii, Bausei, Beyerii etc. merita et opera regensentur;

Neues vollkommenes Bergbuch, in quo vocum explicatio multarum, et ex Ordinatione Mont. Hung. petita deprehenditur.

§. 45.

Necessitas, et Utilitas Juris M. H.

Multifaria Juris Metallici Hungarici necessitas est, et utilitas. Cum primis: **Judicibus et Officialibus Montanis**, illis in Jure dicundo exacta legum, queis obvenientes species adplicandae, notio absolute necessaria; hos vero, cum Systema Culturae Montanae absque legum, intuitu ejus latarum, Cognitione perspicci nequeat, (§. 11.) facile patet: utilem ei administrandae absque ejus praesidio operam navare haud posse. 2. Illis, qui Supremo Collegio Oeconomico olim admovendi; Cum enim proventus minerales partem Camera- lium constituant, horum perceptio ab exacta eorum administratione Oeconomica, quae juris Metallici cognitionem depositit, pendet. 3.) **Advocatis** causas Montanisticas coram. Excelsa Curia, cui eae, ceu Foro appellatorio et Revisorio, subsunt, promoventibus. 4.) **Fiscalibus Regiis**: cum Regale minerale inter Jura Fisci, quorum defensores sunt, referatur, Juris de eo agentis cognitio ad muneris sui complementum necessaria est; sed et **Dominales** ad casus venire possunt, in quibus sibi proficia ejus notitia.— 5.) **Viris Comitalibus**, quippe cum Cultura Montana objectum quoque Comitiorum esse possit, (§. 15.) et vigore 22. 1791 legum

Montanisticarum reformatio, nec non Judiciorum Montanisticorum constitutio et coordinatio Comitialiter determinanda sit, facile patet: Comitali viro, nisi in tractatione similium objectorum mutus esse velit, Juris Metallici, praesertim publici, scientiam necessariam esse. 6.) Jurisdictionum Civilium Officialibus:
*) quae saepe in objectis cum Cultura montana nexum habentibus officiosum commercium fovent. 7.) Ipsiis Metallifodinarum Cultoribus, et partes fodinales possidentibus publicas et privatas suas obligaciones metallicas nosse perquam necessarium est.

---

* Ad Collisiones evitandas; quae iteratis BB. Rescriptis
ansam dederunt.

Juris Metallici Hungarici.

Pars II.

Principia Juris Metallici Publici.

C A P U T I.

De Jure Regali Minerali in genere, in specie Hungarico.

§. 46.

Quid Jus Regale Minerale.

Omne Jus in bona publica, cuius exercitium solius Imperantis arbitrio cum exclusione subditorum competit, eminentis, vel regalis nomine venit. (Illust. Car. Martini de Jure Civ. cap. VII. 169.) Jus Regale Minerale (subterraneum) consistit in jure mineras in territorio Civitatis exquirendi, colendi, et de iis pro arbitrio disponendi (cit. 171).

§. 47.

Ex eo Jura subalterna.

Ex notione Juris R. M. sequentia subalterna jura derivantur: 1) Jus culturam montanam sibi reservandi, et exercendi. 2) Facultatem mi-

neras colendi aliis impertiendi sub conditionibus sibi visis, seu Jus investiendi. 3) Normam culturae minerali praescribendi, seu Jus leges Metallicas in specie (§. 16.) ferendi. 4) Ordinationes intuitu custodiendi interni ordinis faciendi, seu Jus Politiae Montanisticae. 5) Lites et Controversias intuitu culturae montanae ortas cognoscendi et decidendi, seu potestas montano-Judiciaria. 6) Officiales oeconomico-politico-Judiciarios montanos constituendi, seu Jus munerum montanisticorum. 7) Cultoribus minerarum onera imponendi, Canonem metallicum exigendi, relaxandi, remittendi, seu Jus Urburac. 8) Minerarum reluendi (cambiandi) et de earum pretio, commercio, applicationeque disponendi. 9) Rationes de cultura fodinarum, earum redditibus et erogationibus a cultoribus minerarum exigendi, seu Jus inspectionis. 10) Privilegia et exemptiones, minerarum cultoribus vel singularibus, vel integris societatibus montanisticis, conferendi. 11) Abusus in et circa culturam montanam ortos investigandi, tollendi, reformati.

§. 48.

Eius diversitas.

Jus hoc Regale Minerale pro diversa Statuum politica constitutione diversum est non modo respectu objecti, sed et exercitii. Intuitu objecti se extendit tam ad mineralia, quae species metallorum sunt, quam ad alias minerarum &

fossilium species; ut Salia, terras, bitumina; ita in Anglia, terra Fulonum, Saxonia Porcellana, Hassia, Schistus, Borussia, Succinum, nomine Regalis mineralis, venit.

§. 49.

*Quid in Hungaria nomine Regalis
veniat.*

In Hungaria objectum Regalis Mineralis lege positiva, partim consuetudine determinatur. Positiva lege, quaevis minerae et metalla: aurum, argentum, cuprum, ferrum, omnesque Metallofodinae Art. I. 1. O. M. Ludov. 13. Ulad. 492. 30. Secundum consuetudinem et Semimetalla: Antimonium, Cobaltum, Viride montanum, Alumen, Sulphur, Vitriolum. Salinas Juri Regali accenset Ulad. VII. 3. Opali et Lythantraces diserte a Jure Regali eximuntur, prout patebit suo loco uberius.

§. 50.

Ejus exercitii ambitus.

De Jure Regali minerali et ex eo promanantibus Juribus (§. 47.) in Codice legum patriarcharum plurimae continentur Leges, *) ex quibus perspicuum redditur: Jus istud inter Jura et notione eorum, quae Reservata adpellant-

---

*) Praecipuae sunt: S. Steph. II. 6. 342. 16, et 17. Lud. 13. Sigismund. II. 21. III. 13. Alb. 6. Matth. VII. 49, 514. 3. 518. 13. Ferd. resp. §. 16. ad 50. 545. 552. 31, 959. 121. 662. 44, 712. 56, 751. 18 et 30. 791. 22.

tur comprehendti, proventusque Camerac, ad quos Fodinae mineraeque referuntur, *) omnisque culturae montanae oeconomicam administrationem, legesque intuitu ejus latae, saeculorum observantia roboratas, nuspian Codici patrio insertas, Comitialem sanctionem dumtaxat per 108. 1723. obtinuisse, quam Articulus 22. 791 privato Regis arbitrio, velut Regale suum. diserte reservavit.

§. 51.

Specificis Legibus probatur.

Jus Regale Minerale Regibus Hungariae competens in complexu suo describit Art. I. §. 1. O. M. de Jure emin. Imp.—singularia, eaque praecipua ex eo consequentia Jura disertis Legibus patriis continentur, in specie:

- 1.) Jus investiendi 39. 1523.
- 2.) Potestas Judiciaria 1342. 16 et 47. **)
- 3.) Jus munerum 526. 3. 552. 31. ***)

*) Proventus minerales bonis in specie Coronalibus adnumerat 3. 514. 14. 518. quae uthpote natura sua inalienabilia revindicanda docet. Ulad. D. VII. 1. 609. 54. 622. 46.

**) Comites Camerarum nostrarum, sub quorum Jurisdictione Montana habentur, „praeftatus Magister Tavernicus, ex parte ejusdem justitiam faciat nostra auctoritate mediante.“

***) Ut statim eligatur per Regiam Majestatem probus Thesaurarius, qui omnia Montana gubernet et dirigat— si Majestati placuerit— quod in suo officio non turbabitur.

„Contenti sunt Status et Ordines, ut fodinarum, et minerarum cultura per officiales ejus rei peritos, etiam si externi fuerint, curari possit.“

- 4.) Jus Urburae Sigis. D. III. 3. Matth. D. VI.
49, etc. *)
- 5.) Jus mineras cambiandi Sigis. II. 21. **)
- 6.) Libere de proventibus minerarum disponendi facultas 1439. 6.
- 7.) Abusus tollendi et investigandi. Ferd. resp.
§. 16. ad 50. 1545. ***)

C A P U T II.

Systema Administratiouis Culturae Mont. Hung.

§. 52.

Administrationis publicae necessitas.

Ut cultura montana opportuna, publicoque, et privato emolumento adcommoda ratione suscipiatur, una et Regale Principis in debito ordine, et optato effectū conservetur, ab eo personae constitutae habentur, quae partim singulative, partim collective (Collegia, Officia) tum in universo, tum in specie, culturae montanae intendunt, et moderantur; quorum attributorum complexus: forma interna, activitatis objectivae et subjectivae ambitus, mutuaque relatio, *S y s t e m a A d m i n i s t r a t i o n i s M o n t a n i s t i c a e*, ceu partem *Systematis culturae montanae*

---

*) Aurum et argentum omne debeat Camerae praesentari, pro pretio vel pretiis limitatis.

**) Dimidium urburarum relaxat de plenitudine pietatis, et gratia speciali.

***) „Ipsius et non alterius officio incumbere, abusus aut necessitates reformare.“

(§. 11.) constituit, cujus praeviam notitiam ad solidam Jurium metallicorum cognitionem necessariam esse perspicuum est, (cit. §pho in fine.)

§. 53.

Divisio Hungariae Mont.

Hungaria omnis montana divisa est in Praefecturas (Districtus vulgo dicimus,) quae cunctos Regni Comitatus, et adnexas provincias complectuntur. Tales vero sunt quatuor, a praecipuis in iis culturae montanae sedibus nominatae, nempe: Schemniciensis, Nagy-Bányensis, Szomolnokiensis, et Oravicensis seu Banatica. Ambitus Jurisdictionum et activitatis horum Districtuum B. Res. 1789 definitur sequens:

a) Schemniciensis complectitur Comitatum: Poson. Sopron. Szala, Castrum ferreum, Veszprim. Simegh, Tolna, Baranya, Jaurin. Moson. Comarom. Strigon. Albens. Pesth. Honth. Bars. Nitriens. Zoliens. Thurocz, Arva, Lyptov. Neograd. Varasdin. Zagrab. Crisiens. Verőcz. Sirmium et Poseganum. Univ. 28.

b) In Nagy-Bányensi censentur: Comitatus Zemplin, Szabolts, Ugocs, Beregh-Szatmár, Unghvár. Districtus Kövár cum Processu Oláh-Lapos, et mediocri Szolnok. Marmatia. Univ. 7.

c) In Szomolnokiensi continentur: Scapusium, Abaujvár, Tolna, Trentsinum, Sáros, Gömör, K. Honth, Borsod, Heves et Szolnok exterior; in Summa 10.

d) Banatico comprehenduntur: Comitatus Temes. Torontal. Krassov. Bács. Bihor. Arad. Csongrad. Békes. Csanad. simul 9.

Adnot. Districtus Szigethanus cessavit, et Marmatia Districtui N. Bány. ingremiata. Zalathnensis Districtus se diffundit per M. Principatum Transsylvaniae excepto N. Bányensi Districtui adscripto Szolnok. Mediocre, et Districtu Kövár.

§. 54.

Suprema Collegia Mont. provincialis. Officia Montana.

Singulis Districtibus praesunt Suprema Collegia Montana diversi nominis, *) universa negotia politico-oeconomico-Judiciaria Montanistica crediti sibi Districtus moderantia, ratione quorum, diversorum, qui Districtibus continentur, Processuum, Mont. Officia Montana et Substitutiones iis subordinantur, **) pro ratione magnitudinis et agendorum über-

*) Et quidem in Districtu Schemnicziensi: Caesareo Regii supremi Camerae - grafiatus Officium inferioris Hungariae; in N. Bányensi: Supremum Caesareo-Regium Inspectoratus Officium, et una Judicium Montanum Districtuale; in Districtu Szomolnokiensi: Supremum in re Monetario-Montanistica Caesareo Regium Inspectoratus Officium, nee non Districtuale Judicium Mont. Sup. Hungar. denique in Banatico: Caesareo Regia Banatica Montana Directio Oraviczae.

**) Supremo Cameraegraphati subordinata est: Camera Cremniciensis, Neosoliensis, cui Ustrina Tajovae, Malleatura in vet. Montibus, et in S. Jacobo.

tate jam uno Individuo officiale: Magistro Montano, qui plerumque una Judex substitutus, cum adjuncto ei Actuario, interdum solo Adparito-re (qui et Judicij Scriba) jam pluribus Individuis provisa, culturae montanae processuali intendunt. Penes majora Officia montana ordinariæ praecipui officiales sunt: Montium Magister, una Judex Montanus, Geometra Montanus, Docimasta, Fodinarum Curator, Ustrinarum Magister, Sylvarum Curator, et Montanus Scriba.

§. 55.

Montium Magister, simul et Judex Montanus.

Praeses Officii Montani est Magister Montium, moderaturque culturam montanam.

Vallis Dominorum, Magurka, Libethum, Rhonitzii, Jazoviae, Diosgyör, Dominia M. Cameralia, Zolyom et Dobronyiva, Lipsche, Revistye, Szászkő, Gyékes, Zsanov. Judicio Montano Distr. I. II. parent: Judiciorum Substitutiones: Cremnic. Neosol. Uj- et Bakabány. Boczensis nunc in Maluzsina, Varasdin. et Bazin. Supremo Inspectoratu N. Bány. subsunt: Officium Montanum Felső-Bány. Kapnik, Oláh-Laposbány. Negotiatio Ferri Oláh-Lapos. Officium Montanum Misz- et Laposb. Negotiatio Mont. S. Crucis, N. Bányae, Negotiatio Fernezdy. Negotiatio Marmatico-Borsabányensis. Judicio Districtuali obsequuntur Substitutiones: Felsőbány. Kapnik, Marmaros. Unghvár. Supremo Inspectoratu Szomolnok. subjacent: Szomolnok, Gölnicz, Inter. Aranyidkensis. Vetroaqu. Oppakae, Strazenae. Negotio Cupri Maluzsin. Malleatura Jakubján. Judicio Distr. Mont. subsunt Substitutiones: Rosnaviensis, Gölnicz. Igloviensis. Di-

sui processus, cursumque agendorum politico-oeconomicorum, quam et Judiciaria negotia ex officio Montani Judicis. Obligationes ex officio ei incumbentes continentur in ordinacione Montanistica in specie: Art. VIII. XVIII. XXX. BB. Rescriptis, imprimis Gen. Judic. et Feud. Mont. Regulamento de Anno 1753. item describitur ejus officium D. C. II. et D. S. 1. per 11 §phos.*) Vigore harum legum, et incumbentis sibi directionis Culturae montanae suae Dioeceseos, frequentior ejus in monte praesentia et inspectio dialium operarum, tum perambulationes fodinarum tam ordinariae, quam occasione notabilium cultivationum, aliorumque eventuum, tanto magis necessariae, quod praemissis officiosis deliberationibus, Assessores ad instituendas speciales ordinationes, Geometramque monta-

---

rectioni Montanae Banaticae subordinantur: Officium Mont. et Substitutio Dognátskiae, Szászkae, Moldov. Részbány. Millov. Negotatio Montana et Ferri-cudina Gladnae. Officium Montanum et Substitutio Ruszkitzae. Officium Fusorium et Ferricudina Bogschan. et Reschiczae.

*) Vigore cit. XVIII. 1. O. M. quavis 6a hebdomade montem petere lustrareque operas §. 2. reambulationes trimestres cum Urburariis suscipere obligatur; officiosae ordin. et extraordinariae fodinales lustrationes suscipiendi modum ad mentem cit. legis continet cit. B. Res. §. 11. Cura librorum Judicialium et Instructio Archivi commendatur in B. Reser. de 15. Junii 1777.—Annuas officiosae relationes de statu operum Mont. qualiter facienda; docet cit. sup. Rescr. §. 12. Speciales Instructions sunt: 1) Agendi ratio cum exteris Itinerantibus B. Reser. de 13. Julii et 24. Aug. 1778. 2) Ut cum venditione tam aerarialium quam privatorum frustorum mineralium procedendum, B. Res. de 24. Oct. 1789.

num ad peragendos geometricos labores inviare, aut supremo Officio relationem praestare debat. *)

§. 56.

Assessores Officii Montani.

Magister Montium paroeciae montanae amplioris, (Schemnicii) adjunctos habet Assessores (vetere Lege XVIII. 2. Juratos) qui sub ejus auspiciis specialem Culturam et Oeconomiam montanam procurant; proin diebus extra sessionalibus in peculiaribus sibi assignatis peripheriis montanis reambulationes, revisiones, et lustrationes instituere, operas diales, praesertim in Contusoriis lotoriisque, et machinarum, contusoriarumque fossis, aquilegiisque, inspicere, porro: an erutae minerae ad loca concernentia rite devecta, an praefecti fodinarum et operarii partibus suis debite defuncti, et horum mercedis rationes initae, in summa: Montium Magistro in salebrosi atque latepatentis muneric sui expletione consilio, ope, et opera adesse suffragarique obligantur.

§. 57.

Geometra Montanus.

Geometra Montanus (Diribitor Mascalis, Mark-Schiener, Mark-Scheider) erga in-

---

*) Officium Montium Magistri ceu Judicis Montani ubertim exponetur in Jure priv. de Processu Judiciario Montanistico.

viationem Officii dimensiones Marcarum speciales Culturae Urburialis tam diales quam subdiales procurat, determinat medio geometricae operationis et calculationis inventa puncta, et resultata suarum operationum, disquisitionumque, et Plana Officio Montano pro emolumento Culturae montanae periodice exhibit.

§. 58.

Doci mast a.

Investigat erga inviationem Praefectorum fodinalium operum mineras, antequam ad Us- trinam deferantur intuitu valoris earum interni, atque erga ordinationem praefecti sibi Officii Montani suscipit perficitque ita dicta officio- sa tentamina et probas, ut tam adpara- tio advectioque minerarum penes fodinalia ope- ra eis adcommodari, quam pro adjunctorum exigentia aliis finibus opportunae rationes iniri possint.

§. 59.

Antigraphiarius, Contra- Scriba.

Antigraphiarius (Gegen-Schreiber) Elenchos collatorum metallicorum operam, prout penes singula eorum participantium personarum, custodit, primi ordinis elenchus Liber Feudorum, secundi Antigraphus appellatur. Caeterum quasi delegatus Judex est Officii montani in ma- teria cessionum operum metallicorum, metalli- fodinarum et partium fodinalium, quae coram

eo tractantur, ab eoque mutatio omnis Libro Feudorum et Antigrapho inserenda, litteraeque proprietatem assecutoriae (Gewehr= Scheine) expedienda. *)

§. 60.

Curator Montium.

Curatores Montium Factores et ductores rationum sunt Urburariatum, procurant sub directione et exactione rationum Officii oeconomiam creditorum administrationi suae in processu operum montanisticorum; minerarum ad Ustrinas admodiationem, coemtionem materialium montanisticorum secundum praehabitam defixam semestraliter ab Officio pro toto processu montano Taxam: porro exsolutionem operarum, incassatorum additamentorum percepcionem, ad expensas fodinales procurandas, Cassae Officio inferendas.

§. 61.

Ustrinæ Magister, Officium Ustrinale.

Cum aerarium mineras ab Urbariis reluat, suoque periculo liquefieri curet, huic quoque

---

*) Librorum penes omne Officium Montanum necessarium explicatio suis locis occurret; in specie ut Urbaris seu Antigraphus conficiendus secundum prescriptum B. Res. de 6. Apr. 1778 explanatur in Collegio - de hoc argumento Vide: Casp. Horn de libro Metallurgico Antigrapho, Tractatum 1706.

objecto et operationi speciales personae curando praeficiuntur et admoventur. Ustrinæ Magister oeconomiae liquefactoriae et Carbonariae intendit, moderatur labores ustrinales, dicit rationes Ustrinarum, materialia inspicit, advectas minerás statis temporibus in ratione adinventae probae solutionis causa classificat; in quibus functionibus in majoribus Officiis adjunctum habet Contraagentem, et Perceptorem, et Scribam Ustrinæ, cum quibus Officium Ustrinale constituit Art. XL. O. M.

§. 62.

Sylvarum Curator. Officium Sylvanale.

Quam momentosum operosumque penes culturam montanam res sylvanalis sit, res ipsa docet; aequa grave est ei respondens officium. Curator Sylvarum conservationis earum, lignorum ad culturam montanam necessariorum tempestivae procurationis, et advectionis curam habet, in majoribus Processibus montanis munus hoc inter Exactores, Indagatores, Obsequitatores Sylvarum, subdividitur; Collegii Sylvanalis rei Assessores pro diversitate proprietatis sylvarum praeter Camerales, et Urbani sunt. *)

---

*) Urbani officiales Montani per novam Regulationem 1789 aboliti sunt; solo pro casu compossessionis Sylvarum retenti. In sylvanali Officio unito Cremnicieusi ex parte Camerae H. A. bini, ex parte Civitatis 4 censemur. Schenat. I. R. Hung. h. a.

§. 63.

Scriba Montanus.

Montanus Scriba (vulgo Protocolista) perinde arduum munus in Officio Montano sustinet. Est hic proprie Actuarius non modo in Montano - Judiciariis, verum et intuitu practicae oeconomiae, et Culturae calamum ducentum, occasione generalium reambulationum aliarumque montanisticarum expeditionum in monte, prout et Officii Sessionibus acta Registro (Protocollo) inserenda, ordinationes, relationes officiosas secundum praescriptum BB. Resolutionum in stilum redigendas habet.

§. 64.

Coordinatio supremorum Collegiorum Mont.

Cunctis his descriptis Officiis Montanis, eorum officialibus, et officiantibus continuo intendunt Suprema, in quorum Districtu ea sita, Officia Montana (§. 54.) quorum coordinationis descriptio jam nunc danda est.

§. 65.

Eorum Forma.

Constant singula Praeside, qui in Districtu Schemniciensi Supremus in Monetariis et Montanisticis Camerae grarius, una VII. Montanarum Civitatum Inf. Hung. Regius Commissarius est;

in N. Bány. et Szomolnok. Districtu Supremus Inspector, in Banatico Supremus Director, gravi hoc acque ac honorifico munere fungitur. Constant praeter Praesidem certo numero Assessorum, *) quorum singuli peculiari Culturae montanae in Districtu objecto praefecti sunt, et de eo in Sessionibus officiosis referunt, utpote: Fodinalis liquefactoriae et contusoriae rei, Sylvanalis, Montium, Judiciariae, Referens, unus Cancellariae Director et Rationum Exactor. **)

§. 66.

Eorum Sphaera agendorum.

Suprema haec Collegia superiorem in uni-

---

*) Schemnicii plerique Consiliarii Montani, in quibus et 4 Professores Academiae Mont. Fiscalis quoque Cameralis Assessor.

Judicium Districtuale Montanum a supremo Collegio Montano penitus secretum est, cum proprio Praeside, 4 Assessoribus et Secretario (cui occasione, qua Assessori ex Capite metus Interestiae decadendum, votum conceditur B. Res. de 21. Apr. 1801 in fine). In Banatico Districtu Judex Mont. est Praeses Supremi Officii et 4 ex eo Assessores, Assessorum Judicii Mont. Distr. Banatici munere funguntur. In Districtibus Mont. Sup. Hung. unus Assessor Supremi Officii una est Referens in Judicialibus.

) Ad expedienda negotia singula Collegia suam Cancellariam, Registraturam, Archivum, Rationarium, Generalem Cassam, cum eo pertinentibus Individuis habent, cui Taxae et mulctae pecuniariae per Taxatores penes Judicia Mont. iis resignatae statim temporibus inferendae ex praescripto B. Res. 1789.

verso Districtu rei montanisticae, et in eo sitorum Officiorum montanorum moderationem habent, quae ad respectiva suprema provincialia Officia oeconomico-politico-Feudalia Protocolla sua, prout et conspectum super statu rei, et Culturae montanae sui Processus, periodice submittendum habent. In quibusvis momentosioribus objectis et argumentis, Relationes praestant, *) (vide post §. 67.) ad quas aut immediate, aut facta praevia ad Excelsum Caesareo-Regiam Cameram Aulicam in Monetariis et Montanisticis secundum altissimas eatenus editas Resolutiones per individualiter subscriptas ordinaciones inviantur, aut per delegatum supremi Collegii Assessorem revidentur; quod ipsum intuitu reliquorum in re montanistica officialium, separatas Instantias efficientium, obtinet.

§. 67.

In Specie.

Immediate Resolutiones suprema Officia edunt in quibusvis Montano-Oeconomi-
cis objectis, singulares anticipationes non de-
poscentibus, aut principales mutationes, integrum
Districtum non respicientes, concernenti-
bus, prout occasione regulationis Culturae mon-
tanae singularis, mercedis operarum, Ratae ad-
ditionalis etc. Speciales vero (demissas) Re-
lationes*) ad Excelsum Cameram Au-
licam

---

* Intuitu Relationum Officiosarum ad mentem B.
Res. praestandarum itidem B. Res. de 23. Junii 1784

licam praestandas habent, in quibusvis, novas praesertim erogationes depositentibus, objectis v. c. anticipationem sumtum pro Cultura montana continentibus Recursibus, porro in negotiis universum Districtum concernentibus, de effectu Revisionum localium, suppletione vacantium Officiorum etc. Praeterea singulis annis Generalem Relationem super statu totius Culturae montanae supremae suae moderationi creditae Excelso Collegio substernendam habent.

§. 68.

Ulterior Officiorum Agendorum Manipulatio.

Cuncta haec objecta et argumenta in officiosis Sessionibus a respectivis Assessoribus secundum numerum Exhibiti proponuntur, desuper deliberatur, et pro ratione resolutionis Relationes praestandae, vel Ordinationes clargiendae a Praeside et Secretario subscriptae ex Cancellaria Officii expeduntur.

---

haec praescribuntur: Submissio officiosarum Tabellarium Relationum adurgetur, et quidem: 1) Ut Tabellas serventur de iis objectis, quae stabilem terminum habent. 2) Urgentia et praferentia illico reservanda et adurgenda: 3) Si, ob adjuncta argumenti aut loci, mora necessaria, causae dilationis illico; et ante terminum, fundate et conscientiose indicandae. 4) Subalterni adstringendi, Jurisdictiones requirendae; occurentia impedimenta removenda. 5) Pro praenotandorum revisione facilitanda, quilibet Officialis libellum habeat: 6) Qui terminum a die praesentati non observant, quot diebus serius culpa eorum Relatio non pertingit, totidem salarialem Falcidiam aerario inferendam patiantur. Idem et Subalternis, (erga tamen relationem) faciendum:

§. 69.

Et pertractatio.

Quaevis supremi officii negotia moderatur ejusdem Praeses, (§. 65.) ad eum perferuntur omnia quae ad supremum officium scribuntur, et ab eo praesentantur; per eum ordinariae Sessionales Referadace inter Assessores distribuuntur; hi ad locales revisiones, aliaque curae officii credita negotia in qualitate Commissarii delegantur; moram non admittentia brevi manu expedituntur; et postmodum Supremo Officio referuntur; occurrentes penes Supremum Officium quaestiones, difficultates, et differentiae resolvuntur, et deciduntur, aut pro exigentia adjunctorum Excelso loco indicantur, etc. etc. practerea supremam directionem rei Ustrinalis habent; nec minus specialis inspectio in re rationariae, (Buchhaltericis) et Cassali, ejusque revisio intra ambitum sui Districtus iis concredita est.

§. 70.

Quaedam generalia de Officialibus Mont.

De Officialibus montanisticis haec legibus praescripta et ordinata leguntur: 1) Cuncti Officiales montanistici Praesidi Supremi Officii Mont. obedientiam officiosam exhibere obligantur Art. XLV. O. M. 2) In promovendo altissimo servitio se adjuvare, concordiamque fovere XLIII. 3) Adstricti sint legali Officij Juramento,

quod singulis praescribitur Art. XLVI. O. M.
4) Obligantur Reversales edere, quod nulli se-
cretae societati adscripti B. Res. de 20. Novem-
bris 1804. 5) Officiosarum proditionum rei amis-
sione officii, aut gravius puniuntur B. R. de 4.
Dec. 1805. 6) Salaria eorum infra 1000 flnos.
nulla inhibitione, sequestro vel executione affi-
ci possunt. B. Res. de 21. Oct. 1788. Caetera de
obligationibus officialium Mont. occurrent suis
locis.

C A P U T III.

De Feudatione Montanistica.

§. 71.

Consecatarium I. Reg. Min.

Ex notione Juris Regalis Mineralis conse-
quitur: Reges Hungariae de mineris et earum
Cultura liberam habere disponendi facultatem,
deque ea vel ipsos usum capere, vel eam in
alios transferre posse. (§. 51.)

§. 72.

Translationis modus duplex.

Translatio haec fieri potest: vel per Col-
lationem specialem, vel liberam de-
clarando Culturam montanam in ter-
ritorio, aut uno alteroque ejus Districtu, ita,
ut quilibet privatus in ea partem capere possit.

§. 73.

Collatio specialis.

Si Imperans Regale mineralē in parte terri-
torii cedat incolis, ut ii Officiales suos monta-
nos constituere et Jura ex Regali minerali pro-
manantia (regalia minora) exercere possint, s p e-
cialis Collatio dicitur.

§. 74.

V a r i a.

Collatio specialis locum habere potest ad
superioris (nobilia) vel inferioris Ordinis (igno-
bilia) metalla; vel personis singularibus ad di-
es vitae, vel integris familiis usque casum defea-
ctus, vel bonis alligata esse potest, queis usque
ad dominum Feudi. ea recidant, inhaeret.

§. 75.

*Requirit speciales privilegiales
litteras.*

Collatio specialis qualiscunque praesumit
speciales litteras privilegiales, aut
in Donationalibus expressis verbis nominari de-
bet, nec enim in dubio praesumitur, sed pro-
banda et demonstranda est.*)

---

* Praescriptione immemoriale tempus requirente (p. 1.78.)
in hodierna ubivis gentium adversus usurpatores vigilan-
tia, vix alicubi obtineri posset.

§. 76.

Ad quas exigenda.

Si in litteris privilegialibus Collatio generali expressione: Opera metallica facta est, tum ad sola metalla inferioris Ordinis intelligenda est; privilegia enim strictae interpretationis sunt.

§. 77.

In Hungaria.

Collationes speciales in ea forma, qua in exteris quibusdam Statibus, praesertim in Saxonia*) obtinent, qualesque olim plures apud nos viguisse, non sine Juris Regalis mineralis, et proventuum Cameralium detimento, ex Ulad. D. I. 30. 2. colligitur, hodie vix habentur; aliquae familiae privilegia, et immunitates circa Culturam montanam, in superiore praesertim Hungaria, allegant, quarum avtentiam indagare, et ad praescriptum legum patriarchum, in specie 3. 518. 2. 545. 28. 548. 19. 573, publicae salutis interest, exigere, cuius intuitu vigore altissimarum R. Resolutionum partibus ad compunctionem Juris jam evocatis, Causa in facto decurrit.

---

* Ex quo patet: de Collatione speciali praeter notionem, et quedam generalia in Jure Metallico Hung. parum dici posse; eruditionis causa lubet ea, quae intuitu specialium Collationum Jure communi obtinent ex cit. Köhleri opere adnotare.

§. 78.

Collatio specialis plena.

Collatio Jure Saxonico fit vel plene, vel minus plene; plene fit: dum Jus Regale in quodam Districtu ad unius aut plurium specierum mineras cum quibusvis domino Montium competentibus juribus, salvo eminenti Jurere, confertur. In hoc Casu Jura Feudatarii sequentia sunt: 1) Officiales montanos tenendi. 2) Culturam montanam vel per se exercendi, vel liberam declarando privatis more montanistico erga Mutungationem cedendi. 3) A productis mineris Canonem metallicum aliaque Dominio Montium debita vectigalia, excepta detracta monetali (nisi Regale monetale quoque collatum) exigendi. 4) Jurisdictionis montanae. 5) Privilegia intuitu Culturae montanae conferendi. Jura vero Imperanti in hoc Casu permanent sequentia: 1) Jus monetae. 2) praeemptionis metallorum ad Cusionem monetae necessariorum. 3) Detracta monetalis (Schlagez Schatz). 4) Leges Mont. ferendi et in casibus certis adpellationes recipiendi. 5) Mineras non collatas in territorio suorum Feudatariorum percipiendi, et in Casu Collisionis praerogativa, (fit ut Dominus Feudi plus adhuc v. g. partem Urburac reservaverit, vel Jura Feudatarii magis extenderit; quidcunque sit, id speciatim, et expresse Collationalibus contingatur oportet. (§. 75)

§. 79.

Minus plena.

In Collatione speciali minus ple-

na Dominus directus manet vel in mediata communione cum Feudatario, vel largitur eidem unum, alterumque ex Jure Regali minerali promanans jus; primum fit potissimum occasione Collationis Regalis mineralis superioris Ordinis, in qua, Dominus Feudi directus quaevi Domino Montium competentia Jura, vel aequis partibus, vel definita parte reservat; in hoc casu cum eo Communicative agit, quare commune Officium montanum existit, cuius Officiales a possessoribus Regalis communicative denominantur et solvuntur, in altero Casu Collatio specialis, unius ex Jure Regali promanantis Juris, ordinarie se restringit ad ejus usum v. c. Urburae de Metallifodinis unius peripheriae.

§. 80.

Utraque triplici modo extinguitur.

Ambae Collationum specialium species triplici modo extinqui possunt: Contractu, praescriptione, et defectu familiae Feudatariae. Primo: clarum est Feudatarium Regale rursus domino directo, aut ejus consensu alteri cedere posse — praescriptionis duplex casus: si Feudarius Regale intra legalis praescriptionis tempus (in Saxonia 31 Anni 6 hebdom. 3 dies), nec per se, nec per alios absque peculiaribus impedimentis exerceat, aut: si alium Regale in suo territorio intra memoratum tempus exercentem non impedit, hicque Culturam exerceat nec clam, nec conductam, nec

expetitam; in primo casu Dominus directus jus habet Regale recipiendi, cum finis Collationis fiduciariae non obtentus, idque genus non usus communi felicitati aduersetur; attamen huic ansam praebere non debuere adjuncta quae Feudatarium excusant, verum ei supina negligentia probanda, quo pertinet: quod in casu propriæ impotentiae, nec aliis secundum Consuetudinem montanam Culturam admiserit, seu ut dici solet: Campum clauderit; in casu altero leges de praescriptione communes decidunt, sed vix casus adeo incondonabilis socordiae existet unquam; quod evenire potest est: quod Donatarius limites suos excederet, tali ratione aliorum Feudatariorum regionem penetraret, sive que non tam Jus Regale sibi vendicaret, quam suos ipse limites extenderet, in quo tamen requisita praescriptionis adesse oportet, *)

§. 81.

*Liberum Montanum seu Principis,
Imperans Culturam suam montanam libe-*

*) Ad quaestionem: quid in Casu defectus familie Feudatariae pro feudo, quid pro haereditate reputandum sit? memoratus auctor respondet: suapte intelligi: ad primum pertinere quaevis occasione Collationis Regalis definita Jura et beneficia intuitu ejus provenientia, porro ad exercitium Regalis mineralis. cœu Regale, nou privata Cultura montana spectatae, et pro usu totius montanae regionis erectae Ustrinae, aquilegia, principales Cuniculi etc. ad alterum: haeredi fructus percepti, qui si ante obitum Feudatarii perceptibiles, qua tales considerandi, prout singulares Cuniculi a Feudatario non ut domino Montis, verum aequaliter reliquis Urburariis, cœu privato cultivati, pertinent; cum in postremo hoc Casu haeredes semper adhuc Urburarii cum his cocontentibus Juribus maneat.

ram quoque declarare et patentem efficere potest (§. 71.) in genus patefacta Cultura montana communiter Liberum Montanum, liberum Principis (Berg- oder Fürstenfreye) nuncupatur,* et Jure Metallico Hungarico ordinarius et usitatissimus exercendae Culturae facultatem transferendi modus est; nihilominus in ea definiunt communes et speciales leges, tam Reservata Principis, quam Jus et obligationes Feudatariorum.

§. 82.

Ad patefactionem efficacem reddendam opus Collatione Montanistica.

Quamquam vero ad patefactionem efficacem reddendam Collatio requiratur; haec nihilominus se non extendit ad unius aut pluris generis mineras integrorum territoriorum, pro ut specialis Collatio (§. 73.) sed ad singulares venas, Fibras metallicas et loturas refertur, et proprio Collatio Montanistica audit,

§. 83.

Quae Collationem praecedere debeant.

In libera declarata Cultura montana, quilibet privatus, modo Lege non prohibitus par-

---

* Liberum Montanum, Principis (Berg-vel Fürstenfreye) distingendum probe ab Immunitate montana (Fürsten: Freyung) O. M. XXIV. de qua suo loco.

tem capere potest (§. 71 et 72.) attamen non nisi facta Collatione singularum venarum fibra- rum mineralium, lotoriorum etc. etc. quas lego praescripta ratione cultivandas suscipit; hanc collationem ex parte debet; quod ut facere valeat, requiritur, ut venae, fibrae minerales praevie notae sint.

§. 84.

*Innotescunt venae &c. dupli-
ci modo.*

Innotescunt vero venae minerales vel *a)* No-
va inventione instituta, quae vel tentamine, vel
reambulatione montanistica, perficitur, vel *b)*
per Culturam ante jam exercitam, verum ob-
adjuncta intermissam.

S E C T I O I.

De Tentamine Montanistico.

§. 85.

*Indagatio Mont. efficaciter ut
instituenda.*

Quisquis absque praevia concernentis Ju-
dicis montani venia labore montanisticum exer-
cit, seu id faciat sodiendo, aut medio pulveris
pyrii, aut terebelli montani, per dominum fun-
di ultro depelli potest; qui proinde inperturba-
te tentamen montanisticum suscipere, et mon-
tem indagare *) vult, concernens Judicium Mont.

*) Indagatio montanistica Schürsen vetus haec vox germani-
ca hodie in Cultura montana dumtaxat adhibetur, pre-

pro obtainenda ad id facultate adire obligatur. Art. II. 1. O. M. Art. III. 1. D. C. quae haud grave, modo singularis exceptio non subversetur, eidem erga Taxam, seu numum investigatorium (Schurfs-Taxe,) medio Schedae, seu licentiae indigandi (Schurfs licenz) dari solet et debet.

§. 86.

Requisita Licentiae indagandi.

Scheda haec, *) quae erga recursum, deposita legali Taxa **) datur, sequentia contine-re debet requisita: 1) Nomen tentamen instituere volentis. 2) Territorii, in cuius ambi-tu, et 3) Montis, in quo indagationem suscipere intendit. 4) Terminum, intra quem fa-cultas operatur; v. c. intra 2, 3, 4 hebdomades etc. terminus his nihilominus binis vicibus cum onere prorogari potest. 5) Mandatum, ut ante litteras has Domino fundi praesentet, eum-que salutet, quam laborem occipiat. 6) Ca-u-tione in, qua diserte exprimitur sponsio: quod hoc suo tentamine indagator nulli possessori u-

---

prie idem denotat ac terram fodere, esodere, dici quo-que amat: Einschlagen incidere, Schurf werfen, fo-diendo Cumulum excitare, Aufwerfen, ad ge-rere. Vide sis Hertwigs Bergbuch, ad vocem: Schürffen.

*) B. Res- de 24. Nov. 1791. quid in investigatione fundo-rum dominalium observandum sit.

**) Taxa occasione exhibiti recursus 3 xr. pro ipsa licentia cum improtocollatione in 1 flor. pro prima prorogatio-ne termini in 30 xr. pro 2da in 45 xr. defigitur. B. Res. de 16. Aprilis 1789.

Ium praejudicium aut damnum inferre velit, et obligatio illatum compensandi in conf. XXIII, O. M.

§. 87.

Ut per agenda Indagatio Mont.

Indagare potest montem vel unus, vel plures, eodem, vel diverso tempore, si plures eodem tempore, sed seorsim montem indagent, justa distantia observanda est, e quibus, qui primum venam detegit, exemplo mensuras accipiat oportet, queis fossuras, campum ejus ingredientes, cum obtineat, reliquis fissionem exercentibus, medio deceendum est. D. S. I. 7. Indagator sub poena arbitraria fossuram, vena non detecta, replendam, at, si reperta, cultivatione etiam non secuta, ex ratione suo loco explicanda, apertam reliquendam habet.

S E C T I O II.

De Mutungatione.

§. 88.

Quid sit.

Mutungatio est solennis coram concernente Judicio Montano objecti montanistici facta petitio; quorum essentialium requisitorum uno deficiente petitio simplex est, haudquaquam Mutungatio,

§. 89.

Subjectum Mutungationis.

Mutungare potest quisquis lege naturali, vel

positiva metallica non prohibetur. Naturali ar-
centur omnes semet obligandi incapaces, cum
enim Mutungatio sit actus actui, obligandi fa-
cilitatem involventi correlatus, (ut suo loco) pro-
nuni est: eos, qui naturaliter se obligare ne-
queunt, mutungando quoque impares esse; ut
sunt: infantes, impuberes, minorennes absque
auctoritate tutoris vel Curatoris, *) dementes,
furiosi, rationis expertes etc.

§. 90.

*Legē positiva Metallīca pro-
bibentur.*

Alios a mutungando excludit lex metallīca
positiva; tales sunt: 1) Judaei, **) velut domi-
nii rei immobilis capiendi incapaces? imo do-
his expressa lege cautum: ne intra septem mil-
liarium ambitum montanas Urbes accedere au-
deant. 2) Officiales in Districtu sui
Officii absque indultu Excelsae Camerae Cul-
turam montanam exercere, proin et mutungare
non possunt. Si haereditate, aut Jure uxoreo,
partes quaspiam fodinales, ant domum Urbura-
rialem, (cujus possessioni obligatio 104 flnos.
quotannis Culturae montanae impendendi alli-
gata est), adquirant, praevium indultum memo-
rati Excelsi Collegii exoperari debent, secus Con-
fiscatione partium fodinalium aut privatione Of-

---

*) B. Res. de 18. Jan. 1792.

**) B. Res. de 30. Julii 1780. „immorialis temporis usu
id ferente,” item de 17. Martii 1807.

Eci puniendi. Ratio tam strictae veteris hujus, recentibus iteratis BB. Resolutionibus renovatae *) prohibitoriae legis est: ne Officiales ab incumbente sibi Officio avocentur; neve Culturae montanae vacantes in Collisionem cum emolumento altissimi Aerarii, cui se ex Officio devoverunt, venire possint, denique ne fortunarum, ad decoram vitam agendam necessariarum, amit-

---

*) Art. quippe 7. 1519. „quod Camerariis non sit licitum pro se fodinas excoli“ I. 2. et XXVI. O. M. BB. Res. de 25. Octob. 1775. 12. Julii 1759. 29. April. 1776. prohibetur associatio publicorum Officialium in locationibus et Societatibus, B. vero Res. de 24. Jan. 1780. in specie recensetur: qui nam Officiales montani Culturae montani capaces, qui non sint. Incapaces declarantur: Supremus Camergratus, Consiliarii, Assessores Officii Mont. Montium Magister, Judex et Judicij Assessores, Notarii, Vice-Notarii, Famuli Judicij, generatim omnes superiores et inferiores Officiales ullam Jurisdictionem, vel immediatam vel mediatam, aut etiam instruendo saltim exercentes; porro: qui Urburam administrant, rationes ducunt, ut Cassae montanisticae, Montano-Cameralis, requisitorum et materialium montanisticorum, Rationariae, Officiales, Docimastae, minerarum Diribitores, mensuratores, Geometrae montani. Excipiuntur contra: reliqui Oeconomici, et Camerales Officiales in specie Sylvorum Curatores, pensionati, viduae et orphani. Urburariales tam superiores, quam inferiores Officiales, ex aerario tum a privatis Salaria percipientes, ut administratores, obequitatores, Tussoriarum Officiales, Scribae Mont. et Decuriones, Inspectores fodinarum; directe quidem non excluduntur; cum tamen pro ratione adjunctorum etiam suspecti esse possint, in casu obveniente per Judicium Mont. ab S. Camergratiu opinio expetenda est, praevaricantes legem et intra 6 menses partes fodinales non vendentes, Confiscatione earum indispensabiliter puniendi. Judicium Mont. delationem aliori loco praestare negligens, gravi animadversioni met exponit etc. etc.

tendarum periculo, cui omnis Cultura montana patet, (Praef. ad O. M. §. 6.) exponantur; ceterum in alio Districtu Culturae participes esse, aut nomine altissimi mutungare eos posse nihil vetat. 3) Militares Officiales tam actuales quam rude donati, ex eadem ratione sine impetrandi indultus ad Supremam Armorum in Hungaria Praefecturam, vel ad Exc. Consilium Aulae Bellicum inviandi sunt.

§. 91.

Objectum Mutungationis.

Mutungari possunt quaevis ad Culturam montanam spectantia objecta, utpote: 1) Omnes mineralrum et fossilium situs cujuscunque generis et speciei, modo in specie excepti non sint. 2) Aurilotoria.* 3) Spatia pro erigendis Fabricis, Tussoriis, Ustrinis, aquaeductibus, et aquilegiis, Scoriarum mineralium efusione. 4) Castractae ad fodinam derivandae, loca pro machinis dialibus. IV. IX. X. XXII. 7. XL. 9. O. M.

§. 92.

In quibus Casibus M. non obtineat.

Mutungatio non admittitur: 1) Objecti jam collati et neandum liberum effecti. 2) Salinae Salis fossilis et coctilis mutungari nequeunt, utpote quarum cultivatio reservata Principi. 3) Opa-

---

* De Mutungatione auri et scoriarum mineralium loturorum, Ustrinarum et Sylvarum uberiora dicentur in sequente Sectione. De Collat. Mont.

lorum et Lythantracum velut ad Jus Regale non spectantium (§. 49.) qua propter nec privilegiis montanisticis (infra declarandis) gaudent eorum possessores et cultores. 4) Ad pura lapidum genera v. c. Spathum Calcareum, Calcem etc. 5) In Cuniculis investigatoriis B. R. d e 24: Novi 1791.

§. 93.

In quibus restringatur.

Contra restringitur: 1) In Scoriarum mineralium loturis, quae non nisi erga praeviam revisionem, et salvo Jure prioritatis Tusso-riarum admittitur. 2) In tenutis montanis, quae in liberum reciderunt, intra annum et diem, quippe talia simpliciter conferri nequeunt, verum a Juratis praevie libera reambulatio instituenda, et veteribus Urburariis, si citra eorum culpam vacantia effecta sunt, iisque sumitus communes et additionales rite praestiterunt, in mutungando praeragativa competit. 3) Ad reambulatas venas fibrasque minerales, si ab aliis, quam qui eas reambularunt, expetantur, hi enim preferendi. 4) Ad rivos aquasque, has enim Culturae montanae necessitatis causa dumtaxat mutungare licet. 5) Aquae medio Culturae montanae obtentae, si ab aliis, quam partem in Cultura habentibus, mutungentur, cum praeservetur eas rursus Culturae montanae necessitatibus applicandi facultas. 6) Mutungatio Ustrinorum cupri et argenti extra etiam ambitum VII.

Mon-

Montanarum Civitatum absque praescitu Exc.
Camerae Aulicae interdicitur B. Res. de 27.
April. 1800. *)

§. 94.

Axioma de Mutungatione.

Regula generalis Articuli II. §. 1. O. M. fundata de Mutungatione est sequens: Per solam Mutungationem, et, quae sine ea suscipi nequit, Collationem Judicariam adquiritur jus proprietatis et dominium objecti montanisticci. Regula haec adeo universalis est, ut ab ea nec ipse supremus terrae princeps et montium dominus exceptionem sibi reservaverit; qui proinde, si Culturam montanam in territorio libero declarato exercere velit, praevie coram suo Judice Montano objectum, quod cultivandum suscipit, mutungare obligatur; **) et si per errorem suorum Officialium absque Mutungatione colat, vel si mutungavit, sed investituram negligat, vel collatum objectum secundum ordinationem montanisticam in statu Cultivabilitatis non conservet, potest id ei per quemcunque mutungandi capacem ab mutungiari, seu ab

---

*) B. Res. de 28. Jan. 1789. item de 13. Maii e. a. et 6. Sept. 1790. n. 3.

**) Grandis nihilominus intercedit differentia inter obligationem mutungandi Principis, et privati, utpote quod ille sibi eam ipse imposuerit, huic per eum injuncta habeatur.

alio expeti, tumque ejus fodina, Tussoria etc.
abjudicari. *)

§. 95.

Forma peragendae Mutungationis.

Ut Mutungatio vim legalem habeat, eam oportet solennem esse (§. 38.) id est: praescripta per legem,**) forma fieri peragique, cujus sequentia sunt requisita: 1) Continere debet adjuncta loci, in quo objectum expetur; in quo nam territorio, monte et parte montis. 2) Nomen venae metallicae, et tam ejus, quam quaeis includitur, fossilium species, ejus ductus, lapsus, sub quo angulo, hora, quanta ejus Capacitas, omnia et singula ad fidem acus magneticae exacta, et clare exprimenda sunt. 3) Advolendum signum probatorium (Währ. Zeichen). 4) Indicanda objecti qualitas: an objectum in pleno libero principiis ab immemoriali tempore constitutatur, vel an recenter desolatum; vel priscae cultivationis quaedam vestigia praeseferat. 5) Modus cultivandi, utrum medio cuniculi, aut putei metallici venam cultivare, qualeve nomen ei indere

---

*) Ex quo sequitur: tanto minus dominum terrestrem a mutungandi in suo fundo obligatione eximi posse.

**) Forma mutungationis scriptae praescribitur B. Res. de q. Julii 1753. n. 5. item de 2. Sept. 1793. Formulam ipsam Mutungationis cum suis, pro objectorum mutungandorum diversitate, mutationibus, videre est in Appendice.

lit. *) 6) In hujus declarationis conformitate legales mensuras expetere debet.

§. 96.

Cautelae circa Mutungationem.

Circa Mutungationem sequentes Cautelae lege praescribuntur: Imprimis Cultivantibus Urburariatibus nimium prope assidere cautum est. 2) Ambiguae, acquivocae, indeterminatae, mancae, fraudulentae, et quae vulgo Coecae appellantur, Mutungationes Jure reprobantur et in Judicio rejiciuntur. Art. II. 3. O. M. 3) Colens absque Mutungatione praeter Confiscationem operis cum omnibus accessoriis multa insuper 100 Aureorum punitur. B. R. de 1789:

§. 97.

Termini legales observandi.

Mutungatio nisi intra lege definitos terminos, a tempore factae inventionis objecti mutungandi computandos, interponatur, invalida est. Termini hi pro diversitate objecti, quod exceptitur, varii sunt: a) pro quovis communis venae inventore triduum Art. II. 5. O. M. b) pro aurilotore 14 dies Art. XXXIX. 1. O. M. c) pro Cuniculariò haereditario venam in cursu suo detegente sex hebdomades justae sunt

---

* Ad evitandum Confusionem nomen novum in territorio eligere, vel jam existenti adjективum (v. c. Cuniculus; novus S. Antonii) addere debet.

Art. III. 3. O. M. quibus legalibus terminis clapsis jus primi petentis locum habet.

§. 98.

Quo tempore interponenda.

Quod ad tempus interponendae Mutungationis: opera metallica expetenda distinquenda sunt — vetera nonnisi extra ferias, ita dictas, montanisticas, (Pann-Ferien) seu 8 dies ante, et post Festa. Natalis Domini, Pascae, et Pentecostes, contra, recentia quounque tempore mutungare licet Art. II. 9. O. M.

§. 99.

Coram quo mutungandum sit.

Mutungatio instituenda coram concernente Judice montano, seu Districtuali, seu substituto (§pho 9. Art. II. 1. O. M.) et quidem in regula scripto, *) advoluti signi probatorii (§. 47. 3.) exhibitione, erga depositionem Taxae mutungalis, seu numi petitiorii; **) Cuniculi tamen haereditarii Mutungatio coram Supremo Camerografiatu peragenda est, dictante Art. III. 1. et B. Res. de 26. April. 1792.

---

*) Potest quidem et Oralis interponi v. c. occasione Oculatae Judiciariae, modo postea in scripturam redigatur et Judici prae sentetur.

**) Taxa titulo Exhibitionis Mutungationis pro singulo Fewdo 3 Cruc. Taxat. pro Jud. Mont. 1789.

§. 100.

Officium Judicis Mont. in Mutung.

Judicis Montani, exhibita Mutungatione Officium est: eidem e vestigio propria manu, et perspicue adscribere: annum, diem, mensem, horam, quadrantem, imo et minutum factae sibi exhibitiones; nimirum ad determinandum ex adnotatione hac, si opus fuerit, jus prioritatis inter plures Competentes, cum, qui prior tempore, potior sit jure cit. B. N. de 1753. n. 6.

§. 101.

Quale Jus nascatur e Mutung.

Quaeri demum solet: An, et quale Jus ex Mutungatione consequatur, et quis petitionis legitima e interpositae effectus sit. Per solam Mutungationem expetitor non acquirit proprietatem, et dominium objecti montanistici, hoc enim dumtaxat per Collationem seu Investituram montanisticam obtinet; acquirit nihilominus Jus prioritatis, seu excludendi alios, qui serius objectum illud expetierunt, seu acquirit Jus personale, jus ad rem, ipsum vero Jus reale, seu in re, primum per Collationem consequitur, III. 1. O. M. D. C. IV. 1. quorum jurium dispare effectus esse supra adnotavimus (§. 9.)

§. 102.

Consecrarium Mutungationis.

Mutungationem legitimate interpositam et nul-

Li exceptioni obnoxiam sequitur, velut umbra corpus, Confirmatio, seu actus, per quem Mutungatarius proprietarius objecti mutungati declaratur, et cum eo Investitaram accipit, de quibus jam uberior tractandum erit.

S E C T I O III.

De Collatione Montanistica.

§. 103.

Quid sit Collatio Mont.

Collatio montanistica *) est actus solennis, per quem Mutungatario a Montium Magistro declarata facultas datur: Objectum, quod is mutungavit, legitime cultivandi, isque per eum in expetiti objecti possessionem introducitur, et factum libro Feudorum inscritur.

§. 104.

Quomodo suscipienda.

Interposita (sine qua nulla Collatio locum habere potest,) nulli exceptioni obnoxia (§. 96.) Mutungatione, Montium Magister, ocularem inspectionem objecti mutungati suscipiendam habet, et quidem, si adjuncta ferunt, intra tempus brevissimum; si Mutungatio interposita sit saeviente bruma, virescentibus utprimum montibus (wanu die Wälde äpper werden,) seu soluta gla-

---

*) Collationis Montanisticae a Collatione speciali disparitatem, vide §pis. 73—81.

cie, diffluentque nive, instituenda est; III. 23
O. M. vel per Assessorem Judicij seu delegatum
Judicis Montani; ad quam invitandi vicini Urbu-
rarii, et in horum praesentia preelegi curat mu-
tungationem; hoc facto: si nemo est, qui seu
proprio, seu alieno nomine excipiat, et colla-
tioni intercedat, illico in ipso loco consert ex-
petitum objectum, contra, obmotas difficultates
exceptionesque diluere et elidere conatur, elidi
nequeentes fideli et solerti manu adnotat, dila-
taque tantisper Collatione relationem facit Judi-
cio, quod uberius cognoscit.*) A. II. 4. O. M.

§. 105.

*Subjectum et abjectum Collationis
Montanisticae idem quod Mutung.*

Cum Collatio montanistica sit actus, cui es-
sentialiter praecedere debet Mutungatio (§. 94.)
suapte intelligitur: iis quibus mutungatione in-
terdictum est, Collationem quoque impetriri
haud posse, ut sunt: Judaei, impuberes, mi-
norennes sine auctoritate tutoris, ratione desti-
tuti, Officiales (§. 89. et 90.) Eadem regula te-
net intuitu objecti, quaevis quae mutungari li-

---

*) Collationem in ipso loco peractam aequa Judicio sub-
sternit pro Officiosa notitia et improtocollandorum im-
protocollatione; imo potest et longa manu, seu abs-
que oculari inspectione conserre, si objectum valde re-
motum, et notorium sit, esse in libero principis, nec
metus inferendi preejudicii, aut ullius formandae exce-
ptionis, in hoc casu ad compendiandum tempus et sum-
mus potest etiam extra locum facere Collationem.

cite possunt, posse quoque conferri; proin non modo venas fibrasque metallicas, sed et Ustrinas, Auri et Scoriarum mineralium loturas, Sylvas, et Carbonum Ustoria etc. etc. (§. 91.)

§. 106.

*Quid ad Collationem Cuniculi, vel
putei metallici absolute re-
quiratur.*

Ad Collationem Cuniculi aut putei metallici absolute requiritur: ut Mutungatarius venam metallicam probe determinatam, plene in libero existentem, et sufficienter denudatam exhibere valeat; etenim si fortuito dumtaxat, et, ut dici amat, ad bonam fortunam, ad venam fortassis detegendam cultivandi consilium habeat, pro tali casu nequaquam collatio, sed nec quidem Mutungatio (§. 95.) sed nuda et simplex investigatio montanistica pro struendo Cuniculo investigatorio (Such= Slossen) petenda est, factaque id genus Mutungatio, nec minimam praerogativam prae alio venam plene determinatam et sufficienter denudatam, quamquam tardius extente, largitur, verum: si successu temporis investigatorio suo Cuniculo indagator venam metallicam attingat et denudet, tum primum tempus est mutungandi et quidem intra memoratum fatale tempus (§. 97.) quod si praeterlabi sinat, non inventori, sed proximo expetitori confertur. *)

---

*) Super Mutungatione cuniculi indagatorii ad venam metallicam, nisi per cum denudata fuerit, collationem et

§. 107.

*De Collatione Ustrinarum et
Tussoriarum.*

De Ustrinarum collatione sequentia Articu-
lo XL. O. M. disponuntur: 1) Ut eae absque
prævia montium Magistri inspectione per cum
non conferantur, qui omnimodam curam inpen-
dendam habet, ne per eas fundis, hominibus,
aut pecori quoquomodo damnum aut detrimen-
tum accersatur. 2) Laboratores et Custos Ustri-
narum per montium Magistrum legali Juramen-
to adstringantur §. 2. 3) Eidem ab custodibus,
Curatoribus et Scribis Ustrinalibus super statu
operis relatio praestetur §. 7. 4) Curae sit mon-
tium Magistro: ne intra vel extra Ustrinas quis
alteri præjudicium aut damnum inferat §. 8. 5) Quando Ustrina, vel Tussoria desolata censi-
debeat, neque ante earum desolationem ex iis
auferendum quidpiam, vel eas loco movendas
absque indultu Magistri. montium. §. 9, et 10.
præcipitur.*)

---

dimensionem prohibet, nec per talem jus prioritatis, seu
aetatis obtineri posse, sed simpliciter cassandam et se-
ponendam expresse praecipit B. Res. de 1. Dec. 1790.
et de 24. Nov. 1791.

*) Investitura Ustrinae argenti et cupri extra etiam ambi-
tum Mont. Civitatum absque praescitu aulici Dicasterii
interdicitur cit. §. 95. B. Res. „occasione Mutungationis
ante Investituram ob diversitatem temporis, „et rationes
Status erga prolixam subversantium adjunctorum repræ-
sentationem annutus Exc. Camerae petendus et exspe-
ctandus est.“

§. 108.

*De Collatione auri et Scoriarum
mineralium loturarum.*

Auri quoque, et sabuli scoriarumque mineralium, (quae B. Res. de 5. Dec. 1782. reliquis lotoriis parificantur) loturae conferri possunt, servatis, quae Ord. Mont. Art. XXXIX et editis in ejus conformitate BB Resolutionibus continentur, conditionibus. Intuitu lotoriorum auri cit. Art. praecipit: Ut si medio laboris sui venam detectant, eam proximos intra 14 dies mutungare debeant §. 14. porro: intra molas contusorias, in fundo Civitatis montanae sitas, nulla Investitura ad auriloturas locum habeat, §. 12. imo ad praeverendum a reliquis Tussoriis damnum, ut eidem praescripta mensura (infra adnotanda) occurratur, ordinatum habetur; ibidem. De Scoriarum vero mineralium loturis B. Res. de 28. Jan. 1789. Ut Scor. loturae conferenda, sequentia praescribit: 1) Eas extra peripheriam in cultivatione, aut feriatione existentium operum montanisticorum, secundum singularia feuda, nequaquam vero integras valles, aut spatiosa tenuta, et quidem semper cum praescitu I. S. Camergrafiatus Officii, habita reflexione ad situm, reliquaque adjuncta, nec Officialibus lege alioquin prohibitis, praesertim (sub Nro. 5.) Ustrinalibus et Tussorialibus vigore Decreti de 7. Jan. 1780. exclusis, praemissa oculata, nec spatia Fodinis, aut Tussoriis adsita, aut acervos opere resuscitato usuabiles, aut exteris singularibusque personis conferen-

das esse. 2) Nomine altissimi Aerarii facta et si tardius interposita Mutungatio praferenda est, cum ei jus Regium reservatum insit. 3) et 4) Suspecta expeditio et Collatio singularibus facta ad integras tractus 5) Addictio Judicialis venditionum lotorialium libris montanis absque expressa stipulati aut exsoluti pretii adnotacione inserta, invalida est.

§. 109.

Ulterior intuitu earum dispositio.

Alia B. Resolutio de 13. Maii e. a. intuitu earum sequentia disponit: 1) Suspensio Investiturarum lotorialium, quatenus legales sunt, et Camerali cit. Resolutioni non adversantur, resolvitur; ante eam factae loturarum partiales cessiones vigorosae maneant. 2) Judiciis montanis activitas relinquitur, loturas quasvis prout et Auriloturas ad mentem cit. Art. O. M. et B. Res. conferendi. 3) Condescendente ob graves rationes Mutungatione, si loturae aerarialiter cultivandae viderentur, primo feracis venae inventori justa compensatio, aut aliquot partium (Kuxarum) addictio conceditur, de quo specialis relatio praestanda. 4) Dimensis aut moratorio provisis in Campis prout XXII. O. M. clare praescribit, disquisitio acervorum vetatur; item cum praejudicio cultivantium, aut extra activitatem positae Ustrinae simplicibus lotorialibus feudatariis conferri nequeunt; cum Ustrinæ montanis Cultoribus conferri debeant, aliis tamen

míneras suas, et liquefactoria requisita erga censum elaborare admittatur.*)

§. 110.

De Collationibus Sylvarum, et locorum urendis Carbonibus.

Intuitu Sylvarum, exque iis obtinendorum lignorum, ob quorum defectum amplissimae spei Metallifodinae persaepe adhaerent, haec Art. XLIV. O. M. continentur: 1) Omnes Sylvae et saltus in locis, in quibus montana Cultura exercetur, Regi cedunt, exceptio est: Si monasterium, vel Castrum (Curia nobilitaris) propriam Sylvam possideat, qua eget; reservato tamen et in hoc casu ad vires necessitatis pro Cultura montana exercenda jure, in quo cum iis transigendum.**) 2) In locis, in quibus Cives et Coloni cinctas Sylvas tenent, eas retineant; reservato tamen erga recognitionem Judicis Mont. Jure Cousus. Ubi vero Coloni sepimentis carent, ea in ratione eorum necessitatis per

---

*) Eadem praescribit B. Res. de 6. Sept. 1790. ad N. 3. Normativum intuitu Scorialium Iotorialium Camporum huc quoque spectant B. Patent. de 21. Apr. 1777. de Auriotura.

**) In conformitate hujus ordinationis Urburariatus cum Dominiis, in quorum territorio Metallifodina cultivanda suscipitur, sub assistentia Judicij montani circa administrationem hujus materialis ad Culturam mont. adeo necessarii diversos Contractus ineunt, „salva montium Magistri legali in Sylvas Culturae montanae vicinas activitate.“ Excelso Collegio substernendos, et ab eo ratiocandos; uti in Jure priv. dicetur uberioris.

montium Magistrum designantur. 3) Omnes reliquae in locis ubi montana Cultura exerceatur, Regi, ceu Domino Montium Supremo, promovendae Culturae montanae causa competant, et dispositioni montium Magistri subsint, ut in ratione Culturae montanae caedantur, et in usum convertantur, absque cuius scitu caedere Sylvias poenale est. 4) Sylvae, montibus, in quibus Cultura montana exerceatur, vicinac, Inspectioni et ordinationi tam possessorum, quam Officii montani subsint, ad dimidium, aut ultra milliare adsitis, absque indultu montium Magistri ligna caedere cautum est; pro domestica tamen necessitate vicinis proportionate admittat et designet. 5) Uni societati ad semel non plus una Caesura conferendum est, quae ordinate peragenda, nec prius nova conferatur, quam labori collata insumta fuerit. 6) Jus conferendi soli competit montium Magistro; collata ligna vendere non licet; non necessaria pro elaboratione denuo subsunt Collationi. 7) Eximuntur a Collatione Sylvae Curiales, vel communis possessionis (Pann-Wald) 8) Ustrinali operi plures caesurae conferri possunt, sed pro elaboratione. 9) Carbones urendi titulo expetenti 3 Zonae dumtaxat ad semel in ordine conferendae, quibus elaboratis primum nova Collatio facienda. 10) In communibus Sylvis metallicolae ligna pro suis necessitatibus accipere possunt, absque tamen notabili aliorum damno, et erga cognitionem montium Magistri. 11) Excessus in Sylvis Culturae montanae contiguis patrati per Judicem Montanum, non vero per alias jurisdi-

ctiones puniantur, Regiae Majestati rationes redere obligato: 12) Praejudicium sibi inferri existimans gravamen Supremo Officio Montano, vel aulico deferat, ne quid Juribus Regiis decedat, et Metallifodinae Sylvarum causa intereant. 13) Urbibus, Oppidis, pagis et vicinitatibus pro suis necessitatibus designatio fiat. 14) Trunci arborum in Sylvis prominentes in altitudine polllicis supra terram relinquendi. 15) Ut vectura brevissima via, mercede levissima instituatur Montium Magistro cura erit. 16) Mensura aequalis ubique observetur, utque lignorum frusta aequa longitudine atque magnitudine secentur, et ad locum debite devehantur perinde Montium Magister curam habebit (§. 22. 25.)

§. 111.

Ut collatio probanda.

Collatio, utpote factum, tam parum praesumitur, quam Mutungatio, sed in Jure probanda est; probatur vero litteris testimonialibus seu Assecuatoriis super facta Collatione a Judicio Montano mox facta Collatione investito extradandis. (de quibus infra.)

§. 112:

An Collatio denegari possit:

Montium Magister absque gravibus, Jure probatis rationibus Collationem denegare nemini potest; modo ad eam lege definita requisita adsint, quae constituit valida et omnibus suis

numeris absoluta Mutungatio tam ad materiam (§. 88, 89, 90, 91, 2, 3, 4.) quam ad formam (§. 95.) quod si eveniret, id Mutungatarii Juri, quod Senium (de quo infra) adpellatur, nequidquam derogat, et montium Magister ad Collationem, quam absque legali ratione dengavit, altiore loco adstringi potest.

§. 115.

Primae Investiti curae.

Per Collationem legitime factam, Mutungarius Feudatarius Montanus (Berg-Lehnsmann, Berg-Lehnsträger,) objectum, quod mutungavit, Feudum Montanum,* (Berg-Leschen) efficitur. Ejus prima cura esse debet; ut mox post obtentam Investituram operi manum admoveat, et in loco, quo vena metallica denudata est, laborem montanisticum ordiatur, seu, ut dici solet, funem et Cubulum injiciat; (Seil- und Kübel-Einwerfen,) alias metuendum habet, ne per moram, feudum recens collatum sibi, in liberum recidat — quod si vetustam Metallifodinam collatam habet, illico edicere (Einschlagen) debet, i. e. obligatur publico 4 hebdomadum Edicto promulgare: quam Metallifodinam cultivandam suscepit, ut per id veteres Urburarii, qui in cultivationem hujus Metallifodinae pensa sua exacte praestiterunt, certiores reddantur, si forte partes suas rursus cultivare vellent. Edicti hujus obligatio cessat, si Metallifodina per annum et diem in libero fuit,

* Haec una notio Feudi montani, sumitur et pro mensura montanistica, ut paullo inferius.

§. 114.

Liber Mutungalis.

Quaecunque hactenus acta ex praescripto Art. II. 6. O. M. libro seu Protocollo Mutungali inserenda sunt; videlicet tam Investigatio, et Mutungatio, quam ipsa etiam Collatio montanistica suis cum documentis adnotanda.*)

§. 115.

Nexus Feudalis Montanisticus.

Nexus Feudalis montanisticus sunt mutuae et reciprocae relationes inter Principem, ceu dominum directum Feudi montani, et Feudatarium, quas constituant mutua Jura, et obligations, de quibus jam ubertim agendum est.

C A-

---

* Ut hic formandus sit docet B. Normatiyum de 9. Iuli 1753, de libris Montanisticis; n. 5. eum bifariam dividendum; primo folii lateri Tentaminis et Mutungationis adjuncta, loci, temporis et personarum, annexis in originali litteris Mutungalibus, Judiciaria annotatione signatis; alteri folii lateri Collatio, et litterae Confirmatoriae seu testimoniales super facta Collatione Investito pro futura legitimatione a Judicio montano extradatae praemissa Judiciaria super facta Collatione relatlone, de verbo ad verbum inserendae; in casu vero secutae denegationis, aequae Mutungales in origine uni folii lateri adcludi, in adverso contra rationes denegationis clare adduci debent. Ob hanc Libro Mutungali praescriptam formam eum Librum Petitionum et Confirmationum adpellare placuit.

Adnot. Taxas in Collationibus Mont. cit. Taxatorium sequ. statuit: pro Collat. fod. ad venas 2 fl., pro quavis mensura 49 □ 1 fl. 30 xr. pro Cunic. indagat. 1 fl. 30 xr. haereditario 2 fl. aedificio subdiali quoque 30 xr.

C A P U T IV.

De Juribus et obligatiouibus Feudatariorum Montanisticorum.

§. 116.

Effectus Collationis respectu Principis.

Per Collationem Princeps jus, quod in objectum collatum habuit, Feudatario cessit quidem, verum sub quibusdam conditionibus, restrictionibus et reservatis Juribus, quae, prout jura et obligationes Feudatarii cum Collatione occipiunt.

§. 117.

Respectu Feudatarii.

Feudatarius per collationem montanisticam est factus dominus, proprietarius rei collatae, obtinuit ejus dominium; verum: quale id sit, jam uberior exanimandum restat.

§. 118.

Quid Dominium et quotuplex.

Dominium est jus de re et ejus consecutariis pro arbitrio cum exclusione aliorum disponendi, omne emolumentum ex ea capiendi, et a quovis illegitimo possessore revindicandi. Tale dominium aut est plenum, seu perfectum, in quo omnia dominii requisita adsunt, cui opponitur minusplenum, seu imperfectum,

F

etum, in quo aliqua ad dominii integritatem spectantia desiderantur. Minus plenum aut est directum seu eminens, dum quis liberam de rei substantia disponendi facultatem habet, contra, dum usumfructum rei dumtaxat habet, indirectum seu utile vocatur. Aliud porro absolutum, quod nullis Conditionibus alligatum, casu contrario, conditionatum seu hypotheticum est.

§. 119.

Quale dominium intuitu rei montanisticae Princeps habeat. ante

Plenum dominium intuitu rei montanisticae originaliter, radicaliter, et proprie solus Princeps habet, cum Metallifodinae ad Regalia pertineant (§. 49 et 50.) Hoc jus Mutungatario per Collationem nequaquam ceditur, cum Princeps noster Jura continuo sibi reservaverit (§. 51.) abs quibus plena rei proprietas secundum principia Juris subsistere et concipi nequit.

§. 120.

Quale post Collationem.

Verum nec supremus terrae princeps post Collationem pleno et perfecto gaudet dominio, cum speciali plenoque usui fructus per collationem semet abdicaverit, et in Feudatarium transtulerit; de hoc nihilominus diviso dominio directum sibi reservavit; vi cuius a) liberam dispositionem circa feudum generatim b) com-

pensionem in vicem cessi Juris retinuit; vigore reservatae, dominio directo adhaerentis, dispositionis deducuntur quaevis circa Culturam montanam Ordinationes, quae ab ejus arbitrio pendent, habetque supremam Culturae montanae in territorio sui Status moderationem et inspectionem, jus normam Culturae praescribendi, ab ea exceptiones faciendi; adque jus inspectionis efficaciter exercendum jus, officiale montanos exercentes jura principis, constituens et Jurisdictionis montanae etc. (§. 50, 53, 54.)

§. 121.

Quale dominium Feudatarius consecutus.

Feudatario per Collationem venia datur collatum sibi feudum montanistice, i. e. praescripta lege Metallica ratione, cultivandi, promanantes ex tali cultivatione fructus, depensis Urburialibus praestationibus percipiendi et sui juris faciendi, hocque jus, præscripta aequa lege ratione, in alios transferendi; proinde Dominium, quo Feudatarius gaudet, est solummodo imperfectum, minus plenum, et quidem utile, quod cum conditionibus quibusdam essentialiter connexis affectum sit, insuper non absolutum est, verum hypotheticum.*)

* Ex quo patet: dominium Feudatarii etiam specie liberae dispositionis connexum esse, verum dumtaxat intuitu juris ei competentis ususfructus, in quem plenum quoque dominium habet.

§. 122.

Ejus indoles.

Dominium hoc utile, quod Feudatariis in opera Metallica legitime obtenta, expletis, queis tenentur, et sub quibus ea tenent, obligacionibus, salvo Domini Feudi dominio directo (§. 120.) et ex eo promanantibus juribus, competit, quorumvis jurium et emolumentorum, queis fruuntur, rationem complectitur.

§. 123.

Quae ex eo deriventur.

Vigore obtenti dominii utilis competit iis:
1) Ususfructus in opere montanistico sibi collato. 2) Libera de Jure sibi competente disponendi facultas. 3) Mediata et immediata participatio fructuque concessorum a Principe privilegiorum montanisticorum.

§. 124.

Quid ususfructus operis Mont.

Ususfructus est redundantia defalcatis quibusvis expensis ex venditis mineralibus productis et generatim ex cultura montana perceptis, de qua, ut primum a summa pro ulteriore operis cultivatione necessaria, secreta est, ac ceu proventus montanisticus (Ausbeute) extradatur, est in to Feudatarii, ejus proprietas, de qua pro arbitrio disponere potest.

§. 125.

Qualis sit libera Feudatario disponendi facultas.

Libera dispositio, feudatario in dominio suo utili obnoxiam rem competens, nequaquam est arbitraria de et circa feudum disponendi facultas, (quippe id non pro arbitrio, nec alio, quam pro assumto, tempore et occasione collationis, fine, et sub conditione, utpote culturae montanae exercendae, et quidem secundum praescriptas ejus intuitu leges, usuare potest) verum libera haec dispositio se dumtaxat extendit ad Jus proprietatis, quod aliis medio legalis cessionis, puta: jure emtionis venditionis, permutationis, pignoris, haereditatis, donationis etc. transscribendi jure gaudeat.*)

§. 126.

Tertium Juris proprietatis consectarium.

Tertium consectarium Juris proprietatis Feudatarii, quod ceu objectum Juris publici Metallici considerari potest, est: mediata jam immediata participatio et fructus privilegiorum beneficiorumque a Regia Majestate promovenda Culturae montanae deditis cessorum, et legibus quoque patriis confirmatorum, quae saepenumero, notabilem et essentialem utilitatem et emolumentum Feudatariis adferunt.

---

* Quae Jura et Obligationes in his casibus obtineant Jus privatum explicabis.

§. 127.

*Privilegia et beneficia Mont. quo-
tuplicis generis.*

Privilegia haec partim 1) Incolis Civitatum montanarum in complexu, vel singularibus Communitatibus locisque concessa, 2) partim Urburariis omnibus, in concreto, vel singularibus, vel 3) personis ad culturam montanam spectantibus, vel in specie operariis montanisticis concessa sunt. *)

§. 128.

Privilegia Civitatum Mont.

Montanarum I. Hungariae VII. Civitatum Incolae, vetustissimis temporibus a divis Hungariae Regibus, Culturae, cui se dedidere, montanae gratia, amplissimis donati privilegiis, quibusvis gaudent juribus et immunitatibus, tam in complexu, quam singulatim, quibus reliquarum Liberarum Regiarum Hungariae Civitatum Cives gaudent, quasque Jus publicum communem Hungaricum recenset, quo fit: ut quoties de aliis L. R. Civitatibus in Legibus nostris mentio fit, Montanae adnectantur, harumque privilegia in lege confirmatoria quoque confirmantur, quamquam et seorsiva eorum Confirmationis mentio recurrat, **) inter quae specia-

*) Nobis privilegia solum, quae legibus prodita, hic memoranda sunt, ad caetera cognoscenda Litterae privilegiales, queis continentur, consulendae sunt.

**) Privilegia Montanarum Civitatum una cum liberarum Regiarum reliquarum Civitatum memorantur in plurimis

Iis Lib. Mont. immunitas non postrema est a
condescensione militari.*)

§. 129.

Urburiorum.

Privilegia Urburariis in complexu, partim
singulis competentia sunt: 1) Quod in legitima
partium suarum possessione nec per Cognatos
praetensione Juris condivisionalitatis,**)
nec per
Co-Urburarios praetextu praerogativae cujusdam

Legibus vide Cynos. in Corp. Juris Hung. sub
voce: Civitas. Specialis vero Mont. Civitatum pri-
legiorum sit mentio 1622. 25, et 1625. 43.

* Continetur ea 43. §. 5. 1715. „Montanis (in quibus vi-
delicet sodinarum Cultura exerceatur) Civitatibus, immu-
nitas Quarteriorum et Condescensionum militarium ob-
servetur, nisi respectu harum ratio temporis aliud exi-
gat“ idem conf. 65. 1723.

**) Jus hoc singulare Urburiorum liberae dispositioni ad-
haerens explicatur normativo de 10. Jan. 1780 in hunc
modum: „cum observatum sit; non modo cognatos Ur-
buriorum allegando, in Jure quidem Civ. Hung. fun-
datum, ast Codici Maximil. et privilegiis Mont. adver-
sum Jus Condivisionalitatis, sed et Co-Urbura-
rios ex sinistra O. M. et Declarat. interpretatione occa-
sione — — Inhibitione mediante jus quodpiam et prae-
rogativam sibi vendicare, gravi Juris proprietatis, Cul-
turae montanae, et Fisci periculo; ideireo Majestatem
decrevisse, abusum hunc penitus abrogandum promul-
gandumque esse; cum cuivis extero et domestico, nisi
legalis exceptio subversetur, colere sodinas liceat, et
respectu cultarum legitime sodinarum ii Feudatarii ha-
beantur; nec cognatis jus condivis. Jure Hungarico in-
tuitu honorum Nobilitarium quidem obtinens, nullaten-
nis vero adversus O. M. et communem libertatem Mont.
ad Metallifodinas earumque partes applicabile, nec Co-
Urburariis jus quodpiam praecipuum competere, verum
quilibet Urburarius obtentas partes eeu verum, illimita-
tae dispositionis possessorium tenendas habet“ etc.

turbari, aut molestari possint. 2) Quod accusari et ad partes fodinales conveniri ob debita nequeant, nisi ea ex Cultura montana promanent, vel coram Judicio montano intabulata sint, aut alius fundi defectus adsit; 3) Ex 3 ab Officio propositis aptis et idoneis Individuis Magistros operarum, Curatores suos et Inspectores fodinales eligere possint,^{*)} 4) Respectu Causarum et negotiorum montanisticorum speciale forum montanicum habeant XII. O. M. 5) Intuitu materialium ad Culturam montanam necessariorum, (utpote pulveris pyrii, clavorum, ferri, lignum, sebi, lignorum) a teloniali praestatione immunes sint XXIX. 3. O. M. 6) Educilli et Macelli beneficio gaudeant XXVI. D. S. et negotiandi cum victualibus facultate (Pfennigwerth Hanzel) cit. XXIX. 7) Co-Urburarii cuiusvis Metalifodinae ad mensas ratas additamentales rite pendentes, in partes fodinales, quae Retardatum subivere, jure praerogativae et prioritatis polleant, (quod in Jure privato uberiorius explabitur.)

§. 130.

Personarum aliarum Montan.

Denique sunt privilegia personis montanae Culturae deditis, speciatim laboratoribus et operariis Urburariorum concessa, quae quamquam

^{*)} Prout Scribas Urburariales, qui tamen ut reliqui Juramento coram Officio Montano adstringendi, nullamque partium fodinalium mutationem, aut translationem ad mandatum principalis sui absque scitu Judicij Mont. encipere audent. Regul. 1753. §. 2.

mediate solum, nihilominus Urburariis prosunt, quippe ipsae hae immunitates occasionem praebent, ut absque molestia operarios minore mercede conducere, perque id expensas minuere valeant; cum casu in contrario, ob periculi difficultatisque plenos, quos Metallicolae peragendos habent, labores, notabili etiam mercede promissa sufficiente numero laboratores adquirere haud possent.

§. 131.

*In specie a privilegium. I. Fori
Montanistic i.*

Privilegia haec speciosa, amplaque sunt sequentia: 1) Omnes personae culturam montanam exercentes Forum privilegiatum penes Officium montanum paroeciac suae montanae sortiuntur, quod ad personam (nisi exceptio sit) earum Uxores, liberos et servos quoque extenditur, nisi ratione domicilii, aut civilis vitae generis alii foro quoque subsint, (ut in Jure priv. de Jurisdictione explicatur.)

§. 132.

II. Immunitas a delectu militari.

Haec Metallicolarum immunitas editis pluribus Resolutionibus declarata habetur; a) d^e 2. Martii 1778. Conductio Cuniculariorum militarium (Mineur) et fossorum (Sappeur) absque praejudicio praerogativa montanisticae su-

scipienda. b) Quinam a statutione militari passiva eximantur Cultores Mont. B. Intimat o Exc. Consilii L. H. de 12. Nov. 1799, ad L. R. Civitatem Schemnic. specificatur; videlicet: Urburariorum Officialas, Decuriones operariorum (Huthleute) fodinarum Scribae, mineralium ad praemitionem Regiam administratores, (Erz= Lieferanten) aedium fodinalium hospites (Grubenwirthe) machinarum hydraulicarum, puteorum mineralium, meatuum subterraneorum, (Gruben=) Ustrinarum (Hütten=Leute) mineralium tusores (Stampfer) sabuli mineralis lotores (Schlämmer) lotiorum Magistri (Wasch=Meister) machinarum Servitores (Kunst=Warter) Fabricarum Fabri (Gruben= Schmiede) subterranei mineralium vectores (Hundsförder) seniores sodales (Alt= Knechte) etc. Subjiciuntur contra: Minerarum fossores tam veterani (Erzthäuer) quam Noviti (Lehr= Häuer) fabri lignarii (Zimmerlinge) Superflui mineralium vectores subterranei (Überflüssige Hundsförder), item Mercenarii, tam qui in puteis mineralibus saccos mineris aut saxis fatuis replendos habent, (Ansätläger) quam qui extractas mineras aut lapides fatuos ab officio puteorum ad distincta loca avehendos habent (Stürzer) mineraram porro nobiliorum, (Erz=) et sequiorum ad Tussorias destinatorum vectores (Gang= Fuhrleute) mineralium in acervis subdialibus et fodinalibus dispersarum exquisitores (Rütt=) denique mineralium lotores (Wasch=Arbeiter) Carbonariorum famuli (Röhler=Knechte.) c) De 25. Julii 1733. disponitur: ut a statutione et delectu militari quacvis Metallif-

dinae in Districtu Montano Schemnic. Szomolnok. Nagy-Bányensi et Banatico contentae eximantur. *d)* De 18. Febr. 1793. erga opinionem Exc. Cancellariae H. A. Normales de 6. Augusti, queis Personale montanisticum a delectu militari eximitur, ad eos, qui sparsim in Comitatu habitant, et casualiter dumtaxat Cultura montana vitae subsidia quaeritant, quin uno minimum anno ei navent operam, neutquam extendenda — quaestio: Utrum individuum in gremio Comitatus vel sub Jurisdictione montana existens Culturae montanae aut statutioni aptum sit? multa provincialis et montanistici Dicasterii cointelligentia, quin alterutra Jurisdictione compromittatur, decidenda — ad negotium Statutionis accelerandum omnia id remorantia impedimenta removenda, cumque inter ipsos perpetuos Montanistico-fodinales, Ustrinales et Sylvanales laboratores saepe desides, et luridi reperiantur, in quorum retentione Cultura montana parum lucifacit, tales absque omni difficultate extradari jubentur. *e)* De 16. Junii 1796. In adcluso huic Res. Supremae Praefecturae Armorum Hung. dicitur: „In Montanis Civitatibus binos dumtaxat pro peditatu conductos, reliquos ex provinciali additos, Praefecturam conductionem Cuniculariorum abolevisse, ab Exc. Cons. dependere: an Conductores in UU. MM. prorsus abrogandi sint; solam eam subversari difficultatem: ne subterfugere tentantium asylum fiant; caeterum disponi: ut conductores UU. MM. nonnisi nundinarum occasione invisant — quae omnimodae parcimoniae et discretionis luculenta argumenta,

hanc declarationem ab Exc. Consilio Bellico transmitti pro adcommodatione in futuris casibus.“
f) De 29. Nov. 1809. Illi dumtaxat fodinales, Ustrinales et monetarii bperarii, qui plurium annorum exercitio semet excolendos habent, proin non facile supplebiles, non vero vulgares, praeter extremae necessitatis casum eximantur; si proin tales a provinciali Dicasterio statui intenderentur, pro medela aulica Camera ad Cancellariam Hung. aulicam se convertet, proin ab Officiis Montanis ei notitiae dandum est.

§. 133.

III. Immunitas personalis a Contributione.

In quantum Metallicolae Contributioni subsint B. Res. de 14. Jan, 1789 explicat; 1) A quibusvis possessionibus immediatum nexum cum Cultura montana non habentibus privato dumtaxat eorum usui servientibus proportionatae Contributioni subjiciendi, proin sitae in territerio Civitatis Montanae ita dictae villulae iis fructificantes. 2) Quantum per aversionem cesseret. 3) A concernente Jurisdictione quota Contributionis villularis, status potentiae contribuendi Civitatis cognoscendus, ut cui, et in qua mensura Civitati lenimen per montanisticam Immunitatem procurari valeat, determinari possit. 4) Operarii Ustrinales, lignarii etc. qui jumentis partim montanisticos, partim rurales labores operasque peragunt, pro ratione adjunctorum, temporisque, quo in proprium emolumentum

utuntur, Contributioni subjiciendi sunt. Cacterum immunitas haec Montanistorum plurimis legibus patriis confirmatur in specie: 1523, 39. 1546 13. Nē coloni montani in specie Carbonarii taxentur. 96, 1715 quibusdam locis montanis onus portionale imponit quidem, sed in quantum in medio Comitatuum possessiones habent, proinde realitatibus, non personis.

§. 134.

IV. Immunitas personalis Urburariae.

Vigore Immunitatis suae fori Metallicolae ad personales quoque urbariales praestationes, gratuitos ita dictos labores (Robotas) adstringi compellique nequeunt — porro: Vigore B. Res. de 11. Oct. 1779. Metallicolae extranei, sed qui Culturae montanae effective adscripti; absque consensus Dominii terrestralis expetitione copulari possunt, „siquidem id genus operarii montanistici vigore Patent, de 10. Martii 1773 cum sensu Jurisdictionis suae Culturae Mont. resignati, quamdiu penes eam perseveraverint, liberi permaneant.“ Conf. Res. de 19. Julii 1796. „Ne Germanicarum Ditionum subditi immigrantes, absque indultu, testimonialibus immediatae superioritatis suae, Gubernii, concernentis, et Armorum Praefecture legimando, ad incolatum vel matrimonium admittantur.

§. 135.

V. Successio ab intestato usque quartum gradum inclusive.

B. R. de 7. Junii 1779 et 14. Aug. 76. successio decedentibus Mcolis. ab intestato ad 4tum

gradum incl. cum exclusione Fisci Cameralis et Civ. in mobilibus et immobilibus admittitur „pro animandis iis, et ut suis facultatibus culturam montanam adjuvent; idem sperari ex parte Civitatum, §. 2. favor hic extenditur ad molas quoque Ustrinasque et reliquos Jurisdictionatos montanos; „cum ab ardua impensa, collecta et adquisita substantia non meliore ratione applicari possit,“ respectu Officialium et Charactereque salarioque provisorum salvo Jure Fisci.

§. 136.

Libertas Montanistica.

In horum haec tenus recensitorum, et sparsim in operis tractatu memoratorum privilegiorum usu consistit libertas Montana, qua Culturae montanae amplius promovendae gratia Cultores Metallici a Regibus ornati sunt, et in ea conservantur, eaque usque fruuntur, quo ei dediti sunt; quae libertas generatim considerata personalis, realis, localis, et, quod a principe promanet, recte Regia (Fürsten-Freyung,) appellatur, quam sunimatim describit XXIV. O. M.

§. 137.

*Conditiones dominio Feudatarii
legaliter connexae.*

Conditiones, sub quibus Princeps per collationem dominium utile in Feudatarium transfert, et quae ceu totidem requisita adepto dominio inhaerent, sunt Obligationes, ad

quas implendas se Feudatarius collationem suscipiendo solenniter adstringit, et sub quarum fideli et exacta custodia solummodo beneficio, ex possessione adepti Feudi orto, frui potest; sunt haec vero 4.

- 1) Obtentum per Collationem feudum Montanisticum dimetiendum curandi.
- 2) Illud in statu Cultivabilitatis conservandi.
- 3) Rationes super expensis et redditibus montanisticis statis temporibus Judicio Montano exhibendi, et eas ab eo authenticari curandi.
- 4) Onera Culturae montanae inherentia debito tempore et exacte dependendi. Singulas per totidem Sectiones examinabimus. *)

---

* Olim Art. XI. 5. et XIX. 2. D. S. et B. Res. de 9. Julii 1753. n. 12. Urburariatus obligati erant quot annis occasione renovationis suorum operum montanorum, vigore cit. XI. 2. D. S. Moratorio hyeme polissimum provisorum, Specificationes suorum Feudorum Judicio exhibere, quod constat, eos dumtaxat legalem cunicularem aut putealem mensuram, a Montium Magistro communiter solo terminis provideri solitam, habuisse, quin status et directio metalium terminorum actis Judicialibus ordinate praenotatus fuerit; contra vero, cum hodie de quibusvis dimensis, et metalibus terminis provisis campis, multo patentiore mensura et perpetua profunditate gaudentibus, fodinalibus mensuris, formalia ad regulas Geometriae exacta et elaborata dimensionalia Plana Judiciali cognitioni substernantur, substrata in eo examinentur, vicini Feudatarii desuper audiri, et secundum adprobatum Judicialiter Planum per Juratos Geometras, et Judicium mensurae capi, distantia directioque metallis termini determinari, eventuales aberrationes Judicio indicari, et id genus operationes cum asservatione Judicialiter adprobatarum Mapparum Judiciali libro inseri soleant et debeant, secundum quas nefors exoriturae difficultates commode decidi possunt. — Instruktione 1771

S E C T I O I.

*De dimensione Feudorum Montanisticorum,
et mensuris.*

§. 138.

Quando nam olim petitae Mensurae.

Antiquis temporibus Feudatarius tunc solum accepit mensuras, i. e. collatum sibi Feudum mensurandum terminisque providendum curavit, si ad id per juniores Urburariatum adstrictus et coactus fuit, si hoc non erat, vel si in tota, quae patuit, peripheria, nullum vicinum habuit, licuit ei in indefinitum absque ullo
dis-

---

memoratam insertionem Feudorum et praenotationem dimensionemque eorum, nequaquam vero eorum repetitionem exigente; quae tunc solum consulta necessariaque esse potest, si Feuda ex momentosis rationibus fieri sinere placet; idecirco: B. Res. de 18. Nov. 1811 declaratur: Causam priscae obligationis cessasse, et arbitrio Urburiorum relinqu: Utrum durante adcurata Cultura et Cultivabilitate feudorum, in exacta mensurarum fodinalium manipulatione supervacaneas Tabellas Judicio porro exhibere velint. Cum porro occasione novi operis Feudatarii vel ultro, vel provocati ejus Statum exhibeant, et quivis participans quae adquisivit, de lege metallica obligetur pro securitate adquisitae proprietatis jus Judicialiter sibi attribui curare. quod Libro Urburiali contenti dumtaxat pro veris proprietatis habeantur — exinde tamen ad obligationem specificationem quot annis exhibendi concludi haud posse; proin tantum occasione dimensionum praescripta exactifiant, ac tempore exhibitionis annuorum proveniunt et deperditorum ratiocinia praestentur, statum operis suscepto subintelligi.

discrimine prosequi Culturam, cum vero consuetudo haec, tam Juri Regali minerali, quam ipsi rectae Culturæ montanæ principiis adversa, et perniciosa animadverteretur, in specie Art. V. O. M. sancitum est: „ut quivis Feudatarius mox post obtentam Investituram mensuras petere, et cellatum Feudum montanisticum metiendum curare obligetur.“

§. 139.

Obligatio mensuras accipientis.

Urburariatus mensuras accepturus ante primum omnia Planum dimensionale Officio Montano substernere obligatur, quod exhibet: qua ratione Culturam montanam in collato sibi feudo instituere intendat; per hoc et in hoc expenditur: An substratum Planum praescriptis legibus conforme sit, an designatus in eo campus requisitam directionem et magnitudinem habeat, an cum vicinis Urburariatibus Intercapedinem*) non relinquat etc. Planum ad re-

---

*) Spatium duos campos fodinales intercedens Intercapitulo, jam redundantia, jam additamentum (Überscharr) adpellatur; cui evitando occasione dimensionis Officium montanum omnimode intendere jubetur VI. 1. O. M. quod si jam existat: Si feudo duplo, seu 14 Org. Met. minus sit, inter Communeos aequis partibus dividitur; si secundum efficiat, vel excedat, novae subest collationi; Jure Saxonico; — Jure Hungarico, si ultra 7 orgias metallicas complectatur conferri potest, sin minus, ad crescere juniori Urburariatui. A. VI. 1. et 2, in quo duntaxat casu proprio additamentum adpellari potest. — Vide Herrwigs Bergbuch ad vocem: Überscharr. Intercapelines absque prævia venae denudatione conferri prohibentur. B. Res. de 7. Jan. 1802.

gulas rectae Culturae montanae exactum, reprobatum restituitur, reformatum vero, aut adprobatum Judicialiter, executioni mandandum decernitur.

§. 140.

Quo modo instituenda dimensio.

Dimensio Feudi peragitur per Deputationem Officii. et Geometram montanum, videlicet: in superficie montis (ad diem) extimae lineaे campi per signatos, et numeris notatos lapide's marcales, seu terminos, muniuntur, ad dirimendos limites in fodina quoque per Judicem insiguntur. V. 1. O. M. *)

§. 141.

Marcalium lapidum auctoritas.

Marcalium lapidum Judicialiter positorum maxima est auctoritas, suntque Termini montani juridice sancti; etenim eos absque praescitu Judicii montani tollere, loco movere, aut mutare sub nota gravissimi criminis (falsi et furti) et poenae cautum est. Art. VII. 8. O. M.

---

*) Termini marcales linqua montanistica adpellantur Schurfs-Etne, Schurfs-Pflede, eorum collatio, Verlochsetnern, Berfsieden, mensurare, Verschlenern, Verschufen.

Adnot. Taxa dimensionis secundum Taxatorium sequens: pro solenni dimensione et marcatione ad diem 4. pro dimens. feudi adpart. 1 fl. minus solennis tantum 1/2.

§. 142.

Mensurae Metallicae veteres.

Pro diversitate objectorum Culturae montanae, diversitateque temporis, diversae quoque mensurae montanae obtinuerunt. Pro venis mineralibus adhibetur *Cunicularis* (*Stollen*) vel *putealis* (*Gdacht*, *Maß*) ita tamen: ut ambae hae mensurae simultanee et arbitrariae adhiberi non possint, verum alterutra erga praeviam *Judicij* montani, adjuncta Culturae expendentis, deliberationem expetenti conferri debeat; A. II. 4. O. M. Mensurae diversis temporibus diversae fuere, alia inventoriae,^{*)} communis etc. Caeterum missis his sufficit scire, ut se habuerit mensura cunicularis ante, et post annum 1792. B. Rescripto de 9. Julii 1753. (n. 9.) mensura cunicularis definita est in 25,088 Org. met. □
^{**) ita: ut 32 Zonae (singula continet 7° met.) proin 224° in longitudinem, et 16 Zonae, seu 112 orgiae metallicae in latum sumtae fuerint, quae in se ductae efficiunt canipum petitum fodinalem 25,088° □ met. Caeterum cuvis Urburariatu liberum erat canipum suum divaricare pro beneplacito, seu in longitudine seu latitudine plures etiam orgias admetiri, dummodo quod ex una parte statutam mensuram excedit, atque}

^{*)} Inventoria fodina (*Fund-Grube*) est certa determinata mensura longitudinis mutungati tenuti mont. ubi pri-
mum vena metallica denudatur, et labori manus admovetur, efficit Jure Hung. 4 Feuda seu 28 Orgias met.
D. S. Art. 4.

<sup>**) Siquidem: 32 x 7 = 224, 16 x 7 = 112, 224 x 112 = 25,088 □°
G 2</sup>

additur, tantumdem ex alia rursus defalcetur, et defixa summa 25,088° obtenta fuerit.

§. 143.

Mensura Cunicularis nova.

Hi nimium magni campi opinione excelsae Regnicolaris montanisticae Deputationis (§. 43.) Majestati substrata, et per B. Resolutionem ejus de 8. et 20. Junio 1792 ad dimidium suae superficie $\ddot{\imath}$, videlicet: 12,544° □ metallicas reduci sunt, eo cum praescripto: ut a puncto, quo vena metallica a Cuniculo attingitur, 28 orgiac in pendens, (in das Hangende) ac totidem 28° in jacens^{*)} (in das Liegende) in summa proin 56 orgiae in latum, et in procurrenti seu in longitudine 224 orgiae, et quidem secundum venae metallica ductum metienda sint. Jurisdictio campi metallici progreditur in perpetuam profunditatem (in die ewige Teufse) nisi exceptio locum habeat.**))

§. 144.

Uerior edocatio mensurae in latum.

B. Res. de 31. Maii 1792 continetur uberior edocatio mensurae in latum: „§pho. 1. V. O. M. expresse contineri dimensio-

---

^{*)} Quid pendens, quid jacens venae metallica sit, explicatur.

^{**)} Quae esset: si Urburariatus juri suo erga vicinum renunciasset, vel ei Cuniculus haereditarius subsit; in quo casu limes per lapidem marcalem desigitur (ut dicitur in Jure priv.)

nem in latum a meditullio orificii venae utrinque 4 Zonas = 28° , secundum ductum venae dimetiendum, ductu ad diem vertente marcale signum figendum, et si in monte venae convenient, et perfossonem faciant, marcale signum in perpetuam profunditatem ad perfossonem perducendam esse, quantum licet, et juris est,“ cui concordat V. 3. O. M. „antiquorem Urburariatum a juniore ad petendas mensuras adstrictum ibi ordiri debere, ubi fibras venasque cultivavit“ caeteroquin cit. 5to prolixo definitum esse, quid agendum sit, dum opera montana, quae majores mensuras in latum deposcerent, expetuntur; in quibus casibus per plures rci metallicae peritos, semper attamen cum praescitu I. S. Camergrafiatus, et respectivi Officii montani, quid faciendum, determinandum erit.“ B. Res. de 5. Junii 1805 dimensionem secundum venam concernens sic habet: „pro casu, quo sub praetextu prioritatis aliqui Cunicularii suos campos fodinales metalibus terminis provideri peterent, eis in conformitate altiss. ordinatum ad expetas dumtaxat, cultivatas et collatas venas, in definita longitudine, et 56. in dimidio in pendens, altero in jacens, restricta mensura latitudinis admittatur; sub gravissimo responsionis onere, ne liti ansa detur.“

§. 145.

Quam proficua ea Culturae Mont.

Per novam hanc Camporum fodinalium regulationem, plures in Cultura montana partem

capiendi occasionem nanciscuntur, quae arctiore deinceps spatio contenta, et promptior, et solertior, fructuosiorque excelso aerario exerceri potest; ex quo cuivis rei montanisticae gnaro illucet: per eam publicae felicitati magnopere consultum, neque quidpiam juri proprietatis detractum esse, prorsusque sapienter dispositum haberi.—Ab ea eo solo in casu recedi posse: quo antiquiores mensurae talem exceptionem necessariam facerent (ibidem).

§. 146.

Ulterior cit. Legis dispositio.

Ut vero querelae occasio Urburariis adimatur: quasi per memoratam mensurarum ad prioris superficie Camporum suorum fodinalium dimidium restrictionem ad angustos admodum limites coerciti fuissent, eadem Exc. Regnicolaris Deputatio censuit, et Regia Majestas B. Rescripto suo de 20. Junii 1792 decrevit: ut cuivis Urburariatui liberum sit Campum fodinalem accessorum expetere, et eum dimetiendum curare; imo: liceat uni eidemque Urburariatui eodem tempore ad eamdem venam metallicam plures Campos fodinales expetere et percipere, dummodo vena metallica in singulo campo denudata, et singulus campus mensuratus usque competente labore montanistico in specie pro visus sit, quo campi fodinales Judicialiter conservati (ut infra uberior dicetur) non fuerint.

§. 147

De quibus Campis agat.

Occasione decretae Camporum fodinalium reductionis, quilibet possessor man̄sit in prae-habitis suis mensuris; *) ut adeo proprietati feudorum per Collationem adeptae, nec hilo decerptum et praējudicatum dici possit; legis enim dispositio sonat dumtaxat de Campis fodinalibus conferendis, proin privatorum dominium nondum ingressis, verum in pleno Principis domino adhuc existentibus (§. 119.) imo: mutungata et collata ante B. Decreti publicationem, sed neendum mensurata opera metallica manserunt in antiqua majore mensura.

§. 148.

Et locis.

Decretum hoc intuitu mensurarum devalvandarum se extendit dumtaxat ad Districtus montanos Schemniciensem et Nagy-Bányensem, ut proin lex metallica specialis sit (§. 25.) pro reliquis Hungariae montanae, Districtibus manusserunt veteres Ordinatione Montanistica definitae mensurae; **) vigore cuius: a meditullio ori-

*) Eo porro addito: eos quoque Urburariatus, qui praesens usque per Investituram, Sententiam Judiciariam, aut Conventionem in possessione majorum Camporum fodinalium existunt, quamdiu eos secundum leges coluerint, in eorum usu relinquendos esse, c i t. B. Res.

**) „In reliquis Districtibus dispositione Maximilianeae ea tamen ratione reicta: ut mensurati Campi etiam pro adjunctorum exigentia, in quantum pro legum Monta-

ficii 4 Zonae, seu 28 in utrumque latus (in Scherben) secundum lapsum venae metallicae, in profunditate vero Cuniculo 3, fodinae inventoriae vel puteo metallico, 4 Zonae attribuuntur. Art. V. 1. O. M.

§. 149.

Quaestio deciditur.

Quaestio: quasnam mensuras ii Mutungarii accipere debeant: qui ante, quam B. Resolutio publicata fuisse, mutungarunt quidem, verum post publicationem ejus primum Investitram obtinuerunt? in conformitate B. Res. Exc. Dicasterii aulici de 12. Junii 1792 et J. Cameraegraphatus de 20. e.m. ita resolvitur: Etsi omnis lex a die publicationis in futurum, non vero retrograde operari possit; si nihilominus Collatio ex momentosis, prioribus legibus adversis rationibus, ante adhuc promulgationem novae de reductione mensurarum latae legis, facta non est, per quam proprie Jus quae situm (in re) non vero per Mutungationem enascitur (§. 101.) novas mensuras obtineri; contra: si Investitura casu, ob graves, absque culpa Mutungarii obices dilata est, collatio et dimensio secundum veteres leges, semper tamen juxta ductum venae metallicae, non oblique, Ordinatione montanistica id exigente, peragenda est — quam resolutionem principiis Juris naturalis et montanistici consonam esse perspicuum est.

---

nisticarum ratione in Cultura conservari possunt, pede-
dentim augeri possint" ibidem.

§. 150.

Mensura putealis.

Putealis mensura per Ordinationem S. Camerae gradiens Officii 1753 *) proinde pro solo Districtu Montano Schemniciensi definita est in 9408 □ O. M. **) ita: ut 16 Zonae in procurrenti, 12 Zonae vero in latum calculandae sint; pro caeteris manet statuta V. 1. O. M.

§. 151.

Mensurae Lotoriorum.

Pro auri, aliisque Sabuli mineralis, Scoria-
rumque loturis (Gold & Saifen & und Schläcken
Wäschereien) mensura in 10 feudis secundum de-
cursum rivi definita est; quod tamen de adeo
angustis vallibus intelligendum est, in quibus
Campus cum extensione in longum et latum a
lotore, vel aurilotore usuari nequit. Si vero lo-
tura in plano suscipiatur, aut si in promonto-

---

*) Ita memorata Ordinatio sub R. q. „quod si vero deinceps jus Cuniculare peteretur, aut conserretur, non plures quam secundum longitudinem 8. summatim 16 Zonae, in latitudine vero utrinque 6 Zonae, universim 12 Zonae in perpetuam profunditatem metiendae sunt; id nihilominus admittitur: ut ad Instantiam Uburarius, vel in longum, vel in latum plures etiam orgiae ita tamem emensurentur: ut quod ex una parte consuetam mensuram excedit, atque additur, tantumdem ex alia rursus defalcatur. Consequenter tota Campi superficies 9408 □ o efficiat; caeterum mutungatio et collatio apud puteum eadem, ac in Jure Cuniculari, mutatis solum necessario mutandis, eadem forma relinquitur.“
Siquidem: $8 \div 8 = 16$, $6 \div 6 = 12$, $28 \cdot 16 \times 7 = 112$. $12 \times 7 = 84$; $112 \times 84 = 9408$. □ o

rio vallis aurum lavari potest, Mutungatarius adquirit Campum 8 Feudorum □, proinde in summa 3136° □ *) praescriptis ordinarie marcibus lapidibus communiendum Art. XXXIX 5 O. M.

§. 152.

Ordinatio intuitu ejus specialis.

Intuitu Auriloturarum, ne molis contusoris, Ustrinis aut fodinis in Cultura existentibus quoquomodo officiant **) (§. 108.) B. Resol. de 17. Junii 1795 ordinatur: ut si Urburariatus in eam vicinia loturam ordiri (assidere) vellet, juxta influxum et effluxum Canalis una Zona ex parte montis, et 3 Zonae in superficie seu medio, in utroque vero latere binae Zonae a collatione exemptae et immensuratae relinquantur.

---

* Siquidem, $8 \times 7 = 56 \times 56 = 3136$ □

**) Res. de 6. Sept. 1790 de eo sic habet, „ad id reflectendum: an petita Lotoriorum collatio aliis Cultoribus aut Ustrinis, quo ad in motu, aut legali feriatione constituantur, et non desolatae sunt, non praejudicent: ex quo suopel sequitur: secundum expressum tenorem XXII. 7. mutungantibus neque antiquos, ad opera adhuc in motu constituta pertinentes Scoriales acervos, conservendos, nec Ustrinas legitimo moratorio provisas, et secundum praescriptum XL. 9. O. M. in statu cultivabili conservatas, absque salutatione, et ingessione proprietariorum Collationi obnoxiali, quodque, quatenus mensuras fodinales, in aliorum mensuratorum, adhuc in motu existentium, aut legitimo moratorio provisorum Camporum, attinet, ad praescriptum IV. XI. et X. O. M. agendum sit.“

§. 153.

De differentia mensurarum ab invicem.

Orgiae, pedes, pollices, dimensioni longitudinum, latitudinum, altitudinum corporum servientes pro locorum diversitate invicem differunt; scire proin juvabit: quantum mensura unius loci, a mensura alterius differat. Tabella subjecta *) comparationem diversarum mensurarum exhibet.

S E C T I O II.

De Cultivabilitate operum metallicorum.

§. 154.

*Quando nam opus montanum dicatur
cultivari.*

Montanum opus, in specie Metallisodina cultivari, et in statu cultivabilitatis conservari (§. 157.) dicitur, si laboratorum et operariorum

---

*) Parisinus pes continet 1440, Vindobonensis 1401, Saxonicus et Svecicus 1320, Londinensis 1352, Rhenanus 1391 3/10, Montanarum Civitatum, seu Schemniciensis 1494 partes; i. e. si mente concipiatur: pedem Parisinum in 1440 aequales partes divisum esse, tum Vindob. 1441, Londin. 1352 etc. etc. tales partes complectentur; Vindobonensis igitur pes major est v. c. Parisino, in ratione qua 1401 (1440) majus; contra Schemniciensis major est eidem Vindobonensi in ratione, qua 1494, est majus 1441. Quod si quaedam longitudo minore pede mensuretur, plus obtineri debet, quam si eadem longitudine majore pede mensurata fuisset; quod de pedibus dictum; idem de pollicibus, et organis verum esse debet,

sufficiente numero, a ratione ejus magnitudinis et spei, quam praebet, ubertatis, per Judicium montanum determinando, provisum sit, et in ea labor montanisticus continuetur; *) etenim: si hic per 14 dies prorsus intermittatur, opus Metallicum (nisi feriae et Moratorium impetratum fuerit, de quo mox acturi) desolatum, et novae Collationi et Mutungationi obnoxium efficiatur. Art. IV. 3. et 4. O. M.

§. 155.

Quilibet campus in regula cultivandus.

Si Urburariatus plures Campos fodinales possideat, Jure metallico haudquaquam sufficit unum cultivabilem conservare, aliorum vero Cultivationem differre, verum singuli Campi in cultivabilitatis statu conservandi sunt; exceptio est: si Campi per Culturam Commassati

---

si modo in utroque loco, in quibus mensura accipitur, eadem ratione id fiat, v. e. orgia 6', pes 12" continet; in quo plures enim partes quantitas aliqua dividitur, eo partes divisas minores, contra: in quanto pauciores eadem scinditur, tanto eas maiores esse debere, naturale est. Cit. B. R. de 1753 in hanc rem §. 15. haec: „prima statim occasione perquirendum: an quilibet Urburariatus feendum suum pro mensurae magnitudinis et spei ratione sufficiente operariorum numero provisum teneat; casu in contrario, ad proportionatam ejus provisionem praemonendus, addito eo: indigne non ferat, si absque solida ratione improvisum relictum opus alii petenti collatum fuerit; ante tamen idmedi compulsionis, et executionis actum I. Camerae grasiati per Judicium montanum relatio praestanda, ut nefors querulantes Urburariatus desuper audiri possint.“

seu convasati fuerint. B. R. de 26. Sept. 1793 significatur: vigore Exc. Rescripti sperari: ut Judicium Mont. penes quosvis scorsivos, cum aliis ad venas fibrasque metallicas non dum per fossos, et convasatos fodinales Campos Judicalem terminum erigi curet, et cultivabilitati camporum ad mentem V. O. M. serio intendat.

§. 156.

Quid, et qualiter instituenda Commassatio.

Commassatio, seu convasatio Camporum fodinalium praerequirit motiva et rationes sufficietes, ob quas Cultura in singulis Campis exerceri nequit; rationes hae medio libelli per Urburariatum produci, probari et Judicio montano praevie substerni, ab eoque, instituta etiam si opus fuerit, oculari inspectione examinari, et ferenda, si per id eae sufficietes recognitae fuerint, sententia Commassatio decerni, et decreta Libro Judiciali inseri debet praeccipiente Art. XI. §. 1. O. M.

§. 157.

Effectus Judicialis Commassationis.

Convocationis Judicialiter admissae effectus est: quod commistae mensurae unico labore montanistico et operarum numero cultivabiles conservari, et uno ratiocinio absolvi possint.

§. 158.

Quid incidente impedimento agendum.

Interim evenire possunt casus, in quibus optime animatus Urburariatus Culturam operis metallici, aut singularis Campi fodinalis, vel non perfecte, vel prorsus non, aliquanto tempore cultivando est; in primo casu opus montanisticum labore moroso, seu interimali, in altero, Moratorio sustentatur.

§. 159.

Quando labor morosus obtineat.

Si adsunt rationes, non quidem adeo graves, ut omnem Culturam penitus intercipiant, interim tamen tales, ut ob eas Cultura ordinaria institui non possit, in hoc casu ab Judicio expetit Urburariatus veniam ordinarium laborem differendi, Campumque *fodinalem labore extraordinario providendi, qui nomine morosi, seu interimalis laboris (*Weil-Arbeit*) *) Jure Metallico venit, et eundem, quem Matorium effectum producit.

§. 160.

In quo proprie consistat.

Qualis vero labor morosus habendus sit, et in quo opere genuine consistat, quid et quan-

*) Labor interimalis quoque vocari solet is, quem Metallicola extraordinarias laboris montani horas peragit. Bergbau ad vocem Schlegel §. 19.

tum per eum praestandum sit, non una olim erat sententia. Erant, qui ad eum peragendum satis esse existimarunt, si per 14 dies unus labor montanicus absolutus fuerit; seu hic eruendis, seu ad diem promovendis mineris, (zu Tag.fördern) seu subtractionibus fodinalibus reparandis (Zimmern) impensus fuisse; abusum hunc, fraudemque, illi praesertim Urburariatus exercuerunt, qui manutenendi, sub specioso morosi laboris titulo, Cuniculos suos ergo, usque oppriebantur, quo per vicinos Urburariatus larga vena metallica detecta fuisse animadvertebatur; quem Culturae montanae adversum abusum abollendi causā, altiore loco definitum est: ad conservandum medio morosi laboris fodinalem cam. pum absolute requiri: ut in loco Centrali*) (Feld=Ort) intra 14 dies, ad minimum Semipes, si labor ope pulveris pyrii (Spreng=Arbeit) suscipiatur; si vero ope Cunei metallici, (Keilhauer=Arbeit) perficiendus sit, ad minimum integer pes exscindatur, secus pro moroso labore censi nequaquam possit.

§. 161.

Laboris montanicici notiones.

Labor, vel pensum montanisticum appellatur Schicht, seu determinatum tempus 6, 8, 12 horarum, quo metallicola continuo labori vacare debet; porro significat portionem minerarum

---

*) Locus, Ort, est extremitas Cuniculi usque quem is perducitur; ante locum laborare dicitur, dum metallifossor in fodina mineras eruit. — Centralis locus Feld=Ort, appellatur, dum Cuniculo vel puteo locus in jacens vel pendens venae metallicas cultivatur.

ad semel liquefaciendam; item 4am partem Metallifodinae, seu 32 partes fodinales; unde dicitur: habet quartam partem Schichtae - 8/128. Si metallicola labore decedat, dicitur: Schichtam suam perfecisse; in prima vocis significatione diversae species: brevis, longa, mineralis, nocturna, diurna, matutina; quaelibet 8 horarum, et haec, 4 hora incipit; ista, 12a merid. illa, 8a vesp. — ratio laborandi pro regnorum diversitate varia. Vide Bergbuch ad vocem: Schicht. — Intuitu agendi laboris montanistici Art. XVII. O. M. haec. „Quot hebdomadis 5 1/2 Schichtae, singulas in 8 horis computando, agantur, plures in casu necessitatis tamen cum assensu Urburarium admittantur; labori praefixo absque causae Montium Magistro praevia insinuatione non satisfaciens, dimittendus et puniendus, ut labor rite et perfecte peragatur, neve operarii in popinis, tabernisque aut alibi adhaereant, Judicis Montani cura sit; denique vigiliis magnorum Festorum montanistici labores intermittentur.

§. 162.

Quid Moratorium et feriatio operis Metallici.

Opera metallica, metallique fodinae ob graves rationes et impedimenta etiam feriari possunt, i. e. labor montanisticus in iis penitus longiore etiam tempore intermitti; ad quam feriationem tuto suscipiendam a Judicio montano Moratorium expeti, et impetrari debet, seu indultus laborem ad determinatum aliquod tempus,

pus, (plerumque ad tempus sublati impedimenta) intermittendi, quin metui debeat, opus metallicum ob hanc laboris intermissionem ceu desolatum abmutungatum et alteri collatum iri.

§. 163.

Quālia depositat impedimenta.

Impedimenta ad impetrandum Moratorium oportet esse sonaria, seu talia, ob quae labor absolute persici nequit, et quae, ut talia, ipsa lex, vel experientia docet (ansehnliche, glaubliche, ehehafte Ursachen) talia vero sunt:

1) Exortae copiosae, cf indomabiles aquae fodinales.

2) Lethales, sulphureae, memphiticae, spiritum intercludentes fodinales exhalationes (tempestates, Wetter.)

3) Altæ nimis nives, intensa ultra modum frigora. Art. X. O. M.

§. 164.

Ubi, et quomodo expetendum.

Libellus, et eo contentae causæ (cum probis) exhiberi debent Judicio Montano, ab hoc examinantur et ponderantur, quæ, si veræ et fundatae repertæ fuerint, libello inscribitur (indorsatur) Moratorium, cum praefixione Judicialeiter desixi competentis termini. *) (Formulam petendi Moratorii vide in Adpendice Nro. 2.)

*) Cunieuli haereditarii feriatio ex privilegio durat anno et die sed sub conditionibus Art. III. O. M.

§. 165.

Effectus impetrati Moratorii.

Effectus Moratorii impetrati est: quod tueatur Urburariatum, ne intra praefixum terminum opus metallicum Moratorio provisum abmutungari in regula possit, caeterum: si quis, non morantibus allatis impedimentis, cultivationem offerat, tum impetrator Moratorii praevie admoneri, de facta oblatione certior reddi, et utrum intra etiam feriationis (quae per eam exspirat) terminum Culturam resumere velit, rogarri debet prius, quam expetenti opus ferians conferri possit. cit. X. 7.

§. 166.

*Liber Judicialis feriationum
Montanisticarum.*

Impetratum Moratorium una cum nomine et cognomine impetrantis, item terminus praefixus, Libro Judiciali, hodie Feriationum (Fristungs-Buch) montanisticarum, inseritur, quo vergente, si denuo vacationem laboris obtinere vult, rursus pro Moratorii prolongatione impetrator Judicium interpellandum habet. Ibidem,
§. 2.

§. 167.

Ejus requisita.

De Feriationibus et libro Feriationum haec
B. Res. de 1753. „Tertius liber eos Urburaria-

tus complectitur, qui pro fodinis suis legales ferias, seu cessationes necessitatem exoperandi esse existimant, adnotatis rationibus et motivis tempore petitae et impetratae vacationis," item Nro. 16º vigens in montanis I. H. Civitatibus contra X. O. M. usus, potius abusus, ferias petendi et petitionem renovandi, cum magno saepè rei montanae detrimento, ea ratione restringitur: ut nonnisi prævia inquisitione, et causæ cognitione iu sensu O. M. conferatur, alias provocante, et collationi obnoxio feudo declaretur. „B. vero Res. de 1777 in hoc argumenio sub n. 5. haec habet." „Liber feriarum, quo non intelliguntur factae quotannis ab ipsis Urburariis, subin in volumen compactae Feudorum specificationes, quarum in O. M. nec vola nec vestigium, quaeque indubie abusive introductae, et per quas facile Urburariatus aliquis jus quoddam subreptitie, quod ei non competit, nancisci posset, cum eae absque debita Pretocollarium Investiturarum combinatione a Judicio reddi soleant, quapropter carum in judicando, etiam si authenticatae, nulla reflexio habenda; nisi investituris Judicialiter susceptis conformes fuerint; contra: feriarum nomine ex mente legis eas scriptas Judiciales ad placidationes intelligentias, quae Feudatariis erga debitam insinuationem, ex gravibus rationibus tunc conferenda; si fodinas non ex morositate vel tardatione communium expensarum, verum ob alia insuperabilia impedimenta in statu Cultivabilitatis conservari, i. e. ordinate, et secundum principia Culturas prosequi non possint, absque his ra-

tionibus in liberum recidunt, ad quae proin ordinate manipulanda, specialis liber Feriarum tenendus, de quo nihilominus in principali, necessaria adnotanda sunt.⁶

Adnot. Taxa pro Moratorio cum Improtocollat. 1 fl. pro omni mensura et alio Feudo 15 xr. NB. renovatio term. morat. 1/2. Taxat.

S E C T I O III.

De obligatione Feudatariorum, rationes exhibendi.

§. 168.

Quo fundamento haec obligatio nitatur.

Tertia, aequa legalis, indispensabilisque Urburariorum obligatio consistit in eo: quod iidem exactas, et adaequatas super quibusvis preventibus suis montanisticis, tam perceptis, quam impensis in Culturam suam montanam rationes statis, et per legem definitis vicibus Judicio, cum sufficientibus documentis exhibere, et per illud eas ratificandas, seu authenticandas curare obligentur — quae obligatio, prout in Jure supremi Principis Régali minerali, reservatoque ab eo Dominio directo remotam, (§. 47. 120.) ita in latissimètenus legibus et ordinationibus proximam rationem, causa vero ejus injunctae, in utriusque, tam altissimi aerarii, quam ipsorum Urburariorum utilitate et emolumento, fundamentum habet,

§. 169.

Ejus intuitu legis dispositio.

Art. XIV. 2. O. M. jubet: ut singulis 14 diebus rationes coram Magistro montium conficiantur—B. Res. de 15. Junii 1777 intuitu Revisionis rationum Mont. sequentia sub n. 4. ordinat: Revisionem rationum montanisticarum, tam intuitu regalium Principis, publici boni, et ipsorum Urburiorum, ne expensarum communium, et adquirendorum proventuum mineralium abusu damnificentur, proin indivulsum altissimi Regalis accessorium esse, eoque fine O. M. expresse praecipi: ut rationes singulis 14 diebus coram Magistro montium conficiantur; id vero cum ob nimiam Metallifodinarum diffusionem hodie fieri nequeat, altissime ordinari: Urburarius huic obligationi semet subducere hand posse, seu in profectu, seu defectu constituantur, Judicio Montano ad minimum quolibet Semestri, genuinos Extractus Rationum substernendi, quas illud, expetito etiam, si opus fuerit, originali, debite examinandas, summasque expensarum, et proventuum conferendas habet, eo tamen cum discrimine: quod titulo communium expensarum (Gammfosten) ab ipsis Co-Urburariis collatum, quid, contra, per Culturam lucrifacatum sit, inserere debeat distincto libro Expensarum montanisticarum; neque deinceps abusus tolerandus: tunc solum, dum Urburae remissio, vel auctior auri et argenti exsolutio ab Urburariis sollicitatur, quod Urburarialium Scribarum rationes producantur, revideantur, im-

ab his dumtaxat rationum Extractus expetantur, sicque Tabellae Deperditae absque investigacione: an exactae sint, a judicio authenticentur, cum damno Principis intuitu Urburac, et auctioris auri et argenti exsolutionis.

§. 170.

Intuitu authenticationis Urburacium Tabellarum.

Altero Rescr. de 21. Julii 1784, in merito authenticationis Urburacium Tabellarum percepti et expensi, sequentia ordinantur: 1) Ordinem rectum deposcere, et ipsi Urburariorum securitati proficuum illucere: ut ad demonstrandas tam expensarum quam et redditum suorum fodinalium summas a Judicio montano authenticatae percepti et expensi Schedae iis extradentur, cum alias pro arbitrio calculare et rationes inire possent. 2) Legi conforme esse: ut absentes Procuratorem Oeconomicorum et Judicialium negotiorum suorum Judicio Montano indicandum, et coram eo constitendum in loco habeant. 3) Legi et securitati tam Excelsi Aerarii, quam ipsorum Urburariorum convenit: ut Urburariales Rationistae quolibet trimestri summarias rationes redditum et erogationum montanisticarum suarum Judicio Montano exhibeant, ad cognoscendum: an non aerarium in Urbura, vel majore summa relutoria damnificetur, et hi plus justo graven-
tur; refragantes huic adeo salutari ordinationi in primo et secundo casu, occasione enati dam-

ni, vel ex defectu constituti Procuratoris assidentia Judiciali, in tertio vero deperditae, beneficio dispensationis ab Urbura, aut impetrandae majoris summae relatoriae destituantur.

§. 171.

Ulterior dispositio.

B. Res. de 20. Sept. 1779. Legitimaciones de productis Mont. quae aerariali relationi non subjacent, quotannis ab Urburariis juxta annexam eidem Formulam in rubricas tributam, speciem productorum, pondus, proventum in pecunia, pretium medium indicantem, submitendas jubet; cui consonat Res. de 4. Martii 1793 intuitu annuarum Tabellarum, super relationem aerarialem haud ingredientibus productis mineralibus, exhibitione.

S E C T I O IV.

De praestationibus Urburariorum.

§. 172.

Quae onera Urburarriis pendenda.

Inter obligationes quibus Feudatarii Montanistici tenentur, praecipua, et essentialis est: onera Feudo montano imposita dependendi, quae Dominus directus, utpote Princeps, in compensationem cessi dominii utilis a Feudaterio jus exigendi habet (§. 120. 137.). hoc jus a praecipua praestationum specie Urbura, Jus Urbura

ræ, et, qui eam pendunt, a correlata ei obligatione Feudatarii, communiter ideo etiam Urburarii appellantur.

§. 173.

Eorum variae species.

Pro diversitate regnum diversæ quoque sunt praestationum species, ut: a) trimestre vectigal, seu quatuor temporum (Quatember gelder) quod in Saxonia et Bohemia fine intertenendorum Juratorum, et communium montanisticarum necessitatum providendarum titulo ab omni Metallifodina, quolibet trimestri Montium Magistro dependitur *) aerario Regio inferendum. b) Detracta monetalis, (Schlagschätz) Urburariis in monetario Officio titulo summum in cusionem detrahitur; **) denique c) Urbura,

§. 174.

Urbura quid in genere.

Urbura, (Frohne) seu decima, est vetustis-

*) Videlicet ab omni Metallifodina, Tussoria, vel loco primo quadrante post Investituram Investitus dispensatur, postmodum non dependens 5 fl. secundum Ord. Joachim. vero 10 fl. 2da 20 fl. multam solvit, 3tio easū feudum amittit; in Bohemia efficit 21 xr. a qualibet fodina inventoria; in Hungaria 3 1/2 gross. Jure Maximilianeo vero extra usum est. Peithner in M. S. §. 105.

Ita Bohemicis Urburariis pro Marca Vind. pond. 22 fl. 25 xr. solvit, quamquam fabricatum argentum 23 fl. et ultra reluat, ut proin efficiat detracta monetalis in Marca 35 — 55 xr. In Hungaria haec præstatio relatio ni jam impulata est. cit. §. 108.

simum praestationis genus, ultiote, quae iam saeculo XII et XIII. principi, eeu specialis redditus ex cultura montana a privatis cessa et despensa per omnem Europam fuerat, *) habitaque instar conditionis, sub qua Cultura montana a privatis exerceri potuit.

§. 175.

Urburae varia significatio.

Quamquam vero in regula decima haec secundum genuinum vocis significatum ab omnibus mineris Domino directo, vel in natura, vel currenti pretio cuiusvis metalli praestari deberet, id nihilominus pro diversitate regnorum, in specie in Hungaria per BB. Rescripta et consuetudinem exceptiones patitur, ex quo proin fit: ut haec decima non semper 10ma pars productorum mineralium, sed, pro diversitate objectorum et adjunctorum, debita Principi, titulo compensationis cessi ab eo dominii in opus metallicum (§. 120.) determinata productorum mineralium ab eo, pars sit.

§. 176.

Urbura in Hungaria generatim.

In Hungaria jus Urburam non modo exi-

---

* Beyer in Otiis Metallicis P. I. p. 229, refert: vetere Iglav. et M. Misnensi Ordinatione montanistica vestigia reperiri, quod Dominus Feudi decimae renuncians, cum Urburariis tertiam laboris partem suis expensis perfecrit, hanc ratam Dominalem vocatam, decimatumque diligere debuisse: quid Domino praestabilius sit, ratiant ant decimam percipere.

gendi, sed et quantitatem ejus defigendi, vel summam ejus relationalem determinandi Juris Regii absoluti esse, et Capite Partis hujus I. §. 54. demonstratum, et ex Art. XXII. O. M. claram est; in cuius determinatione condignam Urburariorum expensarum et fatigorum rationem a Principe semper fuisse habitam dubium nullum est; quae ratio est, quod eodem Articulo sibi suisque Successoribus pro adjunctorum ratione intuitu Summae relationalis cum Urburariis agendi facultatem Imperator pro Jure sibi competente reservaverit, ibid. §. 1. 2.

§. 177.

*Intuitu ejus exercitii minerarum
Classificatio.*

Ex hactenus dictis patet: Regem Hungariae hoc jus Urburae nequaquam in plena extensione exercere, sed ejusdem exercitium partim legibus a se conditis, partim observantia determinari. Respectu hujus exercitii minerae in quinas Classes dispescuntur: aliae sunt, quarum ipsam Cultivationem Regia Majestas exclusive sibi reservavit; aliae, quae ad Jus Regale adusque prorsus non pertinent, aliae, quae Urburae juxta et relationi subsunt, aliae soli Urburae subjacent, denique ab aliis nulla penditur Urbura, prout in genere insinuavimus §. 49.

§. 178.

Primae Classis.

Hanc constituant minerae, quarum Cultus

ram Rex sibi soli reservavit, pleno in ejus domino manserunt, neque a privatis possideri, proin nec mutungari, aut iis conferri possunt; huic pertinet Sal tam fossilis, quam coctilis, solum intuitu ejus pretii statutum lege est: quod extra Comitia, nisi extreme urgentes necessitates aliud exigerent, elevari non possit 20. 79 0*f*.

§. 179.

Secundae.

Ad Regale Minerale prorsus non pertinent Lythantraces *) et opali, **) qui proin nec mutungationi, nec collationi montanisticae, nec ulli obligationi feudali montanae obnoxiantur, sed a quolibet Domino terrestri cultivari pro arbitrio possunt, ex quo una consequitur: harum minerarum Cultores neque iis privilegiis frui, quibus gaudent Cultores fodinarum Juri Regali minerali obnoxiarum.

§. 180.

Urburæ et relationi subsunt: ⊖ et ⊙

Classi mineralium, quae tam Urburæ quam

*) B. Res. de 24. Dec. 1788. Urburæ relaxatio a lythantracibus, „ne per has innovationes producti tam utilis promoto impediatur.“ Item: de 30. Junii 1788. „ne hae, et fors in Hungaria et Transsylvania adhuc delegendas apud Judicium Mont. mutungentur, proin a Collatione et Jurisdictione Mont. plene immunes, ac Jurisdictionis terrestralis dispositioni plene liberae reliquantur.“

**) Res. de 11. April. 1788. opalorum investigatio quibusvis privatis in eunctis Camerali et Civicae administrationi obnoxiiis bonis interdicitur; „eaeterum reliquis privatis Dominis in suis territoriis libera relinquitur.“

et relationi subsunt, adscribuntur sequentia: Aurum et argentum omne, vigore Art.XXII. 2, pecunia, quae Cambialis pretii nomine venit, erga Conventionem, cum Urburariis eate-nus ineundam, desigenda, reliendum; in cuius legis in effectum deducendae sequelam Art. XLI. veteris legis sanctionem (§. 28.) renovat: ut omne aurum et argentum Camerae tradatur, ne sub-ducatur, aut clancularie exportetur; eadem pla-ne ex ratione ob latens Jus Urburae et relatio-nis alienatio privatorum mineralium frustorum inspectioni et legitimatiōni Officiosae subjicitur B. R. de 14. Oct. 1789.

§. 181,

Ut in venditione mineralium frus-torum procedendum.

Instructio, qualiter in venditione mineralium frustorum procedendum sit, cit. Res. con-tenta, sub n. 6. sic habet: „ad antevertendas clancularias alienationes, per privataram prae-sertim minerarum quaestores, Judicio incumbet inspectioni expediendarum, aut ad venditionem relationemque delatarum minerarum intendere, in modum earum aquisitionis inquirere, legiti-mationem desuper a partibus concernentibus exposcere, Praefectis caeterosque Officiales mon-tanos obligatio manet sollicite praecavere sub-ductionem et distractionem minerarum ex sibi creditis fodinis, ei invigilare, sed nec sibi ap-propriare.“

§. 182.

Pretium ♂ et ♀ Cambiale, pro ratione temporum varium, quantum hodie.

Pretii hujus Cambialis, quantitas, quod pro adjunctorum ratione diversis temporibus a Regibus nostris defixum, (§. 156.) adeoque etiam diversum fuit, hodie recentissima B. Resolutione est pro Marca Argenti 19 floreni, et 12 xr. Auri vero Marca 550 fl. 28 xr. in moneta Conventionali. — Sub Ferdinando I. supplicarunt Status Majestati: ut ♀ M. 6. flnis. minus Othone, seu 25 Den. ex causis adductis, „ob profunditatem, videlicet, minerarum, et aquarum incrementum, et triplicatas expensas et labores Montanorum,“ reluatur; 545. 50. ad quem responsum Imperatoris legi potest §. 16. — Ex eodem tempore varium fuit. Cambiale pretium, donec in hodierno constiterit. Invalescentibus Schedis Bancalibus, cumque valoris earum subcesiva defectione rerum quarumvis ad Culturam montanam necessariarum caritate intensa, laborantem Culturam montanam, per resolutas idem-tidem clementissime adjutas, ita dictas, Caristiales, per exsolutionem partis pretii relutionalis, in moneta Conv. reliquae vero in duplum auctae, adjutum ibant BB. Res. de 31. Aug. 1808, et 5. Sept. 1811 — novissima vero B. Resolutione de 24. Junii: (Decreto aulico de 11. Maii 1815.) Urburariatibus relutionis ♂ et ♀ in moneta Conv. de integro secundum memoratum cambiale pretium originarium de-

clementia Regia resoluta est; §. 1. „privatis Ur-
burariis et lotoribus pro productis, et ad relu-
tionem adlatis nobilibus metallis, utpote: con-
tus. molari, et lavatili ⊕ minera, (Pechmühl und
Wasch = Gold = Erze) ⊕ item, et ♂, tam in statu
metallico, quam in mineris, et liquefacta mate-
ria, puros proventus obvenientes in sonante mone-
ta, ⊕ in Ducattis, ♂ vero in argentea moneta, et
ita quidem compensandos esse: ut si exsolven-
da relationalis rata ⊕ non efficaret Ducatum,
tum in vigesimariis exsolution fiat, et nonnisi quae
infra 20 xr. residua est summa, in cuprea mone-
ta dependatur.“ (§. 3.)

§. 183.

De praestationibus Aurilotorum, et relutione auri lavatilis.

B. Resolutione de 21. Aprilis et 18. Aug.
1777. Instructionis pro ⊕ lotoribus de 17. April.
1749. Confirmatoriis, et quae XXXIX. O. M. in-
tuitu mutungationis, collationis, dimensionis et
reliquarum formalitatum montanisticarum praes-
scribit (quaeque §§. 97. 108. item 109 et 151. in eo-
rum conformitate retulimus,) in suo esse relictis,
in argumento causarum aurilatorialium secun-
dum Ordinationem mont. decidendarum, in quan-
tum dominia terrestria, poenamque, in ⊕ lotores
quoquomodo impedientes, aut lotum ⊕ inde-
bite redimentes, aut dolose et fraudulente sub-
duentes, concernit, sequentia instar universalis
legis in conformitate O. M. observanda praescris-
buntur: 1) Domino terrestri licitum est aurilo-

turam in suo territorio per suos exercere, verum lotum aurum, velut Regale principis, erga pretium in parato, et absque mora percipiendum, ad Officia Cameralia in praemptionem Regiam administrare obligatur, quae ei in continenti moderatam quantitatem, declarandae per eum necessitati admensam, pari relutionis pretio restituere obligantur. 2) Ab aurilotibus redimere, illud reservare, aut beneficium loturae in Arendam dare, similiter aurilotores vexare, taxare, aut in opere turbare ventum est sub actione adversus turbatores preventuum Regiorum suscitanda. 3) Lotura ex Jure eminente et Regalis mineralis, praemissa Dominii terrestralis salutatione per Cameram Regiam ubivis exerceatūr. 4) Clandestina loti evectio in conformitate 17. 1659. et aliarum Regni legum, *) confiscatione seu contrabanda, non modo ipsius modo materialis, sed et Currus, jumentorumque, quo ad alios, privatione ratae fodinalis sua, quoad praevaricatores legis, poena 50 flnos. pro singula emta vel vendita loti semiuncia, a Nobilibus quidem legali Procesu desumenda; opifex, aurum ejusmodi crudum absque scripta a Domino terrestri recognitione elaborans, amissione insuper opificii plectendus. Judacis quovis quaestu cum auro crudo sub poena eliminationis interdicto; Denunciantibus casum praevaricationis, tertialitate addicta. In territoriis dominiorum terrestrialium lotores montanistice investiendi, ne praejudicium in-

---

*) In specie: 16. 1609. 43. 618. 28. 1548. etc.

tuitu communis usus Fisco Regio etasci possit; Ad animandos ⊕ lotores mutungantibus absque clausula Investitura conferenda. 6) Pretium relationale ⊕ loti elevatur a quantitate aureum appendente 12 xris., proin S. V. Danubialis in 15 fl. 30 xris. Murae et Dravi, 14 flnis. 45 xris., aliorum fluviorum 11 fl. proinde singula S. U. 1 fl. auctiore.

§. 184.

R e l i q u a e.

Præter metalla nobilia ad hanc Classem resertur: Mercurius, plumbum, et Cuprum. — B. Res. de 16. Nov. 1785. Investituras ad Cinnabarinum et Mercurium concernens sequentia disponit: Investitura cuivis conferenda, reservato attamen secundum O. M. competente Jure relationis; pretium ejus usque ulteriorem dispositionem ad 100/0 defigitur imputata jam Urbura; in prævaricationem ♀ singularis officii vigilantia adhibetur; fodinarum consignatio Mercurii et Cinnabaris in Districtu existentium, S. Camergrafiatus Officio quolibet trimestri submittenda. Praefecti et Directores hiarum fodinarum specialiter adjurandi; denunciantes suppressione nomine consuetam confiscatae quantitatatis 1/3 pretii partem obtinebunt. ♀ Centenarius in convent. moneta 52 flnis.; vigore B. Res. de 25. Oct. 1808. ab 80 flnis. ad 100 fl. elevatus detraceta tamen deperdita furnali, (Feuer Calo) 1811. pretium relut. erat 50 flni. V. V. (ita in Repraes. SS. et OO. e. a.)

§ .185.

§. 185.

Soli Urburae subsunt.

Urburam, quin reluantur, pendunt: 1) Antimonium, quae consistit in $\frac{1}{17}$ venditi, et Judicialiter probati venditionalis pretii. Intuitu Antonii B. Ordinatio de 8. April. 1793, qua Urburariatus Urburam ab eo dependentes ad semestria ratiocinia de fodinalibus, et Ustrinalibus sumtibus, tum liquefacti Δ redditibus adstringi jubentur, sequentia continet: cum vigore Resolut. de 7. Junii 1784 Urbura ab Δ in natura desumienda, occasione ejus praestationis, si emtores liquefacti Δ cum producentibus cointelligentes sint, defraudationes pro aerario oriantur; damnaque, quibus elevatio ustrinalium expensarum haud satis consultit, emergant, hinc Exc. Dicasterium jubet: ut concernentes Urburariatus adstringantur, ad deponenda deinceps de fodinalibus, et Ustrinalibus sumtibus, et de perceptione liquefacti Δ penes substitutiones Mont. Judiciarias semestria ratiocinia, iis originales et specificas operis expensas adcludant, postea $\frac{1}{17}$ liquefacti, detracta $\frac{1}{17}$ impensarum Ustrinalium, in natura dependant, quo sic in natura percepta Urbura emendi cupidis currenti pretio distrahi, et computari poterit, pro maiore altissimi aerarii securitate, quin periculum sit, in depensione Urburae, alioquin favorabiliiter defixa, defraudationis. 2) Ochra Veneris, seu viride montanum, cuius $\frac{1}{12}$ titulo Urburae penditur. 3) Auripigmentum et Cobaltum coloratum, a quibus $\frac{1}{10}$ in natura titulo Urburæ

desumitur. B. Res. de 9. April. 1783. intuitu regulandae Urburae de Antimonio, mineris ferri, Ochra Veneris, Auripigmento, Cobalto Colorato etc. 4) Alumen, Sulphur, Vitriolum, „Alumen, Sulphur, Vitriolum (quae B. Res. de 22. Martii 1786. ab Urburae de praesenti praestatione eximebantur) ait B. Res. de 14. Dec. 1803, ad Regale minerale pertinent, Collationis Judicialis Mont. objectum sunt, Sup. Hungariae Fodinae Urburam continuo pendunt, ab ejus igitur pendendi obligatione Urburariatus Inf. Hungariae Patent. 1781, extra vigorem positis, nixos, relevari haud quam possunt.“ Perinde hodie praestationi Urburae subjacet. 5) Ferrum, vigore B.R. de 2. Aug. 1816, quae consistit in 20ma parte Judicio probati pretii, venditi currentis. A ferro Urburam pendendam 30. 1492, et Patentales de 1781 supra memoratae, et in eorum conformitate B. Res. de 25. Apr. 1782, et 22. Martii 1786, diserte pronunciant, jamque ejus praestandae obligationi, positiva lege Regni nixae, Urburariatus se adcommodare, et eattenus cum Fisco Regio tractare occooperunt, cum consuetudine cum 20. Febr. 1790, revocata, jus Regium usque praesens adhaesit — usque anno 1816 interimaliter defixa, et quidem a ferro crudo (Rech= Eisen) non fabricato, nec a mineris ferri, a quibus a Cent. 4 xr. pendi soliti titulo nummi Cassalis, (Lade=Geld) nequam Urbura est. —

§. 186.

*Quae minerae a pendenda Urbura
immunes sint.*

Ab Urburae praestatione plene eximuntur Metallifodinae, quae in defectu seu Deperdito (Verbau) constituuntur, seu, in quarum Cultivatione impensae majores sunt redditibus; hic defectus nihilominus debet rite et sufficienter coram Judicio montano probari, et legitimari, atque dispensatio ab Urbura, vel pro ratione adjunctorum, major summa relatoria ab excuso loco expeti.

§. 187.

*Quae intuitu legitimationum De-
perditorum lege Metallica
praescribantur.*

Intuitu legitimationum, per quas damnum, quo Metallifodina colitur, ceu fundamentum pretendae dispensationis ab Urbura, vel majoris summae relatoriae edocetur, haec lege Metallica praescribuntur: 1) Dispensationis sollicitandae habilitas praesumit obligationi, trimestres super expensis et perceptis montanisticis rationes Judicio Montano exhibendi, et ab eodem authenticandas curandi, ad amissum satisfactum esse (cit. §. 151 *) in fine B. Res. de 24. Julii 1784.) 2) Si Urburariatus plures Metallifodinas et Campos fodinales eodem tempore possideat, et cultivet, expensae et proventus non pro omnibus in summa, sed pro singulis speciali-

ter probari debent, et ita dispensatio etiam ab Urbura, pro singulis in specie expeti; 3) Expensae extraordinariae, ut sunt: in erectionem molarum contusoriarum, vel alia utilitatem, aut fructum adferentia aedificia, praeceipue in domos inquilinares, legitimatioam ingredi nequeunt, ingressae rejiciuntur. 4) Expensae authenticis Documentis super singulis rubricis firmatae sunt.

§. 188.

Ut eae instruendae.

His requisitis munitae legitimations fine impetranda dispensationis, aut majoris ♂ et ♀ relictoriae summae Judicio montano substernendae; in hoc, rationes et documenta invicem comparantur, examinantur, ponderantur, et realitate earum inventa, authenticantur siveque ad Exactoratum Supremi Officii Montani transmituntur; in hoc denuo assumuntur singulae rubricae, et censorio oculo pervestigantur, difficultates exponuntur, iterum authenticantur, et supremono Officio Districtuali montano substernuntur, ab hoc cum opinione officiosa ad Excelsam Cancellariam pro decisione expediuntur. *)

§. 189.

Quae circa dispensationes observanda.

Dispensationes ordinarie conceduntur ad

---

*) B. Res. de 19. Martii 1801 praescribitur, quid in admissione majorem ♂ vel ♀ solutionis Summam sollicitantium Urburiorum legitimacionum observandum sit.

certum terminum, quo elapso, Urburariatus in beneficii usu permanere cupiens, denuo, imo ante recurrere debet, quam is exspiret. Exactoratus in revidendis ratiociniis maximam exactitudinem et attentionem adhibere jubentur, Officiumque montanum invigilare: utrum Urburariatus beneficio gaudens, a damno se non re-colligat, etenim: majoris summae relatoriae persolutio, aut dispensatio ab Urbura intra etiam terminum ex ipso illo articulo temporis desinit, quo damnum ex integro cessavit, cum cessante causa effectum quoque cessare debere naturale sit. *)

C A P U T V.

De modis amittendi Feuda Montanistica.

§. 190.

Quid sit opus Metallicum desolari.

Jura et emolumenta, ex adepto dominio utili orta, rursus amitti, et cum ipsis connexa beneficia cessare possunt, si videlicet Feudatarius conditionibus, ad quas semet Collationis tempore obstrinxit principi, videlicet, collatum opus metallicum in statu cultivabilitatis conservandi, non satisficiat. — Generatim Feudatarius Mont. opus metallicum in statu cultivabilitatis non conservans, illud desolari, (auflassen) ipsum

---

*) B. Res. de 10. Jan. 1780: ut Urburariatus, qui aucta $\odot$ et $\mathbb{D}$ solutione fruuntur, ad praestandam expensarum et preventuum eorum legitimatem adstringantur.

vero opus, legalibus ad cultivationem requisitis destitutum, desolatum, (aufgelassen, verlassen,) dicitur. *)

§.-191.

Quotuplici ratione id fiat.

Metallifodinae desolatae effici, inque liberum recidere queunt modo dupli: a) Absque Culpa. b) Culpa Feudatarii montani; pro diversitate modi effectus quoque diversi sunt,

§. 192.

Quando absque Culpa desolatum reddatur.

Citra Culpam desolatum efficitur opus metallicum, dum Feudatarius illud ob non mutabilia, ad minimum de praesenti irremovibilia infortunia, puta: exortas nimis copiosas, subitas, et machinis exauriri domarique nequibiles aquas fodinales, ob adversas malignasque tempestates, ob nimis sumtuosam Culturam et exiguum proventum etc. cultivationem prosequi non valet, ultroque feudo decedere illudque linquere cogitur, quod una ratio illud feriari sinendi, et medio Moratorii, vel morosi laboris jus sustentandi, perpensis rerum adjunctis, desit.

---

*) Binae hae voces lingua montanistica discrepant; illa opus metallicum receps, illa dudum desertum denotatur.

§. 193.

Effectus operis desolationis.

Si opus metallicum usque faventiora adjuncta feriari sinatur, retinet usque Jus aetatis, Urburariatus vero beneficia ex Collatione orta, quo alias, non obstantibus Moratorii petendi rationibus, cultivationem non offerat, vel terminus Moratorii exspiret (§. 104.) quod si vero Urburariatus opus montanisticum simpliciter deserat, tum quaevi operi adhaerentia Jura, et cuncta ex dominio utili immediate premanantia privilegia et emolumenta (§. 123, 124, 125, 126.) si caeterum penes nullam Metallifodinam cointerressatus sit, amittit. Idque ipso jure, et merito: cum enim essentiali, collationis actu initae, obligationi non steterit, legisque beneficio non utendum ratus sit, perque absolutum decessum suum obtentis per eam Juribus renunciarit, sibi imputandam habet desolationem, et quosvis ejus effectus.

§. 194.

*Quid Juris veteri Urburariatu*i*
in desolatum opus.*

Quamvis vero tali modo desolata Metallifodina rursus ad liberum principis recidat, alii que faventibus adjunctis, mutungare extra serias Montanisticas (§. 105.) volenti, conferri rursum possit, *) attamen prachhabita, tempore de-

---

*^o Collatio desolati operis ordinarie, i.e. ad praescriptum §. 104. suscipienda.

sertionis minerarum, materialium, et Instrumentorum montanisticorum penus, Inventario contentae res, cunctaque ruta caesa Urburariis desolati operis ceu proprietas remanent, nisi Creditores ad eas praetensiones faciant, contra, quae citra destructionem auferri amoverique nequeunt, Fixa vincta, citra ullam compensacionem novo cedunt expetitori; praeterea Cultura legitime decedentes Urburarii jure gaudent, si intra anni spatium Metallifodina in Cultivacionem assumta fuerit, exigendi: ut sibi, ceu inculpatis Urburariis, qui Cultivationis tempore competentias sibi obvenientes rite praestitere, a novo mutungatario, praefreenter aliis accessus ad Urburarialem societatem offerri debeat; praerogativa hacc nihilominus exspirat, si secundum ultra annum existat in libero principis.

§. 195.

Ut et quando desolata Metallifodina recuperari possit.

Ex dictis patet: inculpate desolanti, potius opere decedenti, Urburariatui, rationem, desolati operis recuperationem petendi, nullam suppetere; cum continuo ei objici possit. quod legis beneficio non uti volens, favore ejus indignum semet reddiderit. — Sunt nihilominus causas lege proditi, in quibus culpae expers Urburariatus desolatum opus re — adquirendo est: — videlicet: si absque scitu, consensu, et voluntate Urburariorum culpa et negligentia, morositate et insidilitate, aut malitia laborantium

desolata reddita fuerit; cum in hoc casu inson-
tes, et in bona fide versantes Urburarii, nullo
remedio desolationi occurrere valuerint, cum
legis favorem experiuntur, ut: si ejusmodi so-
dina 6 hebdomadis desolata sit, et expetitur,
novus acceptor 14. die in praesentia veteris Ur-
burariatus rationes inire dehet, et si hic sumitus
in diurna habitos solvat, recipiunt hi partes su-
as fodinales, reliqui sumitus et expensae quas
habuit, per Judicium montanum limitantur, la-
boratores vero, omnesque qui causa desolatio-
nis fuere, praeter damni refusionem puniendi
X. 6. O.M. Praeterea si desolata Metallifodina,
ante, quam per novum petitorem expetita fuerit,
a vetere Urburariatu labore denuo provideatur
et 12. hebdomadis continuo in ea laboreetur, et
publice in ea computus instituatur, rursus Jura
veteris Urburariatus reviviscunt. Cit. §. 9.

. §. 196.

Quae circa desolationem observanda.

Si Urburariatus necessitetur citra culpam
suam opus metallicum desolatum relinquere,
nec recuperandi potens sit, ad evitandam quamvis
maleversationem, Magistro operarum montana-
rum, hic Judicio montano notum reddere obligatur;
hujus ex mandato Metallifodinae officiosa Re-
ambulatio instituitur, pro futura notitia sta-
tus tofius recens desolati operis describendus,
cum adnotatione incisurarum (minerarum erui
coeptarum, Anbrüche) earum capacitatis, va-
loris, item causarum et motivorum factae de-

solutionis exacte et sincere, ut in Casu resumenda fortassis olim cultivationis necessariae relationes et informationes praesto habeantur. D. S. I. §. 11. Mutungationes quaevis in conformitate 1. 2. D. C. erga praeviā Mont. Magistri cum Juratis reambulationem operis cum adcurata descriptione, Archivo Judiciali reponenda, suscipienda praecipiuntur Regul. Feud. de 1753. n. 13.

§. 197.

Quando culposa Desolatio operis.

Sed et Culpa Feudatariorum, seu Urburariatus opus montanisticum desolatum effici, ac proinde in liberum principis recidere potest, casibus in sequentibus: 1) Si in mutungando, aut actu confirmationis morositas et negligenter ex parte suscipientis interveniat. (§. 96. et 105.) 2) Si in sasu, quo Metallifodina moroso labore providetur, praescriptus ei pes vel semipes non exscindatur (§. 160.) 3) Moratori termino elapsso et non reimpetrato; (§. 166.) Si Moratorio cultivabiles sustentata, idque non legitime impetratum sit. 5) Ad petitionem alterius Moratorio provisi operis, cultivationem non obstantibus eo contentis impedimentis intra etiam praefixum Judicialiter terminum offerentis (§. 165.)

§. 198.

Quid in ea Juris.

In prioribus casibus citra ulteriorem edictionem, admonitionem, aut considerationem de-

solatum opus novo mutungatario, seu is extraneus, seu participans veteris Urburariatus sit, consertur, et suopte in liberum Principis recidit, eo subintellecto: Culposam desolationem sufficienter probatam et demonstratam, per veterem Urburariatum vel ultiro agnitam, aut non impugnatam, remonstratam et elisam esse. In postremo vero casu praeviis diversis requisitis adhuc opus est. Art. X. §. 8. O. M.

§. 199.

Quae cautelae circa opus Moratorio provisum.

Facta videlicet Moratorii Edictione (§. 165.) Urburariatus intra 14 dies declarare obligatur: utrum ipse feriantis operis cultivationem prosequi, quodque novus expetitor offert, praestare, aut, contra, Metallifodinam eidem cedere velit; si primum, jure pollet praelationis, causa vero in altero, opus novo expetitori pro more consertur. Quod si hac declaratio infra legalem terminum non fiat, Metallifodinac per Juratos parochianos reambulatio instituitur, et, si intra octiduum tribus distinctis vicibus, ordinariis matutinis horis, labore et operis provisam non deprehendant, id Judicio montano indicandum habent, et tum libere reambulasse dicuntur. Relatio super reambulatione operis facta, debite regestratur, et novo expetitori consertur desolatum; quod si Jurati tertio laboris stadio Metallifodinam operis provisam reperiant, causa primum, ob quam priora stadia

non observata fuerint, cognoscenda est, siquidem in casu, quo Urburariatus sufficienter se excusare potest, Metallifodinam retinet, Casu in contrario, novo expetitori confertur, cit. §. 7.

§. 200.

Effectus culposae desolationis.

Pendente inter Urburariatus, intuitu quaestio-
nis: an opus desolatum sit, lite,^{*)} libera re-
ambulatio liti obnoxii operis non obtinet; si ve-
ro, quaqua ratione, culpa tamē Feudatariorum
opus montanisticum in liberum Principis recidat,
hi iis nequaquam omnibus gaudent juribus, et
praerogativis, queis fruuntur insontes (§. 194.)

---

^{*)} Ut haec, seu Officiosa cognitione, seu medio
Processus Judiciorii ad quorum alterutrum sine
probandi Juris sui, partes, montium Magister, occasio-
ne susceptae, at vulneratae per exceptionem, ordinariae
collationis, inviandas habet, instituenda sit, declara-
bitur in Jure Metallico privato.

P a r s III.

Principia Juris privati Metallici Hungarici.

C A P U T I.

De Juribus et obligationibus Urburarialibus in genere, in specie singulorum Urburriorum.

§. 201.

Divisio Metallifodinae.

Metallifodina potest vel per unam personam physicam possideri, cultivarique, vel moralem, seu per integrum societatem, quae coalescit ad cultivationem communibus consiliis, viribus, periculo et emolumento perficiendam; ordinarie Metallifodina in 128 actias, vulgo Kuxas, seu partes fodinales, dividi concipiuntur; singulae harum in 48 partes subdividuntur, quas, improppio nomine, Duodeciminas (Zwölftel) adpellare placuit.*) Divisio haec communis, et usitatissima quidem, non tamen universalis est; dantur quippe Metallifodinae quae aliter dividuntur. v. c. Cuniculus vetus Antonii in Eisenbach in 15/15, Friedenfeld ad Stöplitzhof, in 256 Kuxas etc.

---

* Proin ordinaria M. Fodina: 6144, Schichta, 1536 duodecimis.

§. 202.

*Urburariatus, Urburarii, eorum
diversa Jura et obligationes.*

Omnis partium fodinalium possessores constituunt societatem Urburarialem, seu Urburariatum, (Gewerfschaft) cuius singuli socii et membra Urburarii, (Gewerken) ab Urbura, quam pro rata possessionis pendendam habent, appellantur, quorum, qui plurimas partes possidet, Urburarius principalis, (Haupt-Gewerke) reliqui, Co-Urburarii, (Mit-Gewerken) audiunt. Illi competit in regula directio totius operis, *) attamen cum cointelligentia, et consensu reliquorum Co-Urburariorum. Jura et Obligationes Urburariatum et Urburariorum singulorum in genere explicantur in articulo XII. O. M. In momentosis moram admittentibus negotiis indici debet Sessio Urburarialis cum praescitu Judicii Districtualis coram Deputato Judiciali celebranda B. R. de 28. Dec. 1803. et collatis votis, eorumque potioritate ea decidenda; si in definiendo objecto socii non possint coalescere, sententiisque discrepant, aut nodus paullo difficilior incidat, definitioni aut explicationi Judicii montani substernitur.

---

*^o Praesumendo: talem possessorem in loco culturae residere, atque Culturae et Juris Metallici gnarum esse — alias non ei, verum proximo partium fod. numero praestanti, competit, necessariis his dotibus instructo.

§. 203.

In Specie.

Jura et obligationes Urburariorum mutuae, vel intersunt totius societatis, vel adficiunt singulos socios; primum relationem habet ad communem metallici operis possessionem, in qua relatione praecipua objecta sunt: *a) communes obligationes Urburariatum integrarum Mont. peripheriarum, b) singularia Jura et obligationes Urburariatum, et ad se invicem, et erga alios; alterum vero respicit Jura et obligationes singulorum membrorum, intuitu a) ad suas societas. /) liberae ex participatione de cultura montana primitantis dispositionis; secundi ordinis Jura et obligationes iam uberioris a nobis expendi merentur.*

§. 204.

Ut proprietas partium fodinalium originarie adquiratur.

Proprietas in partem operis Metallici originarie adquiritur dupli modo: originarie, per accessum ad societatem Urburarialem tempore cultivationis assumtae, in rata arbitraria, aut derivative: per legitimam in partem fodinalem, ex Capite Retardatus (ut infra exponetur) vacantem, successione; praeterea Jus proprietatis: haereditate, donatione, emtione, permutatione etc. adquiri potest.

§. 205.

*Quid in earum adquisitione ob-
servandum.*

In quovis adeptae proprietatis modo, is, qui proprietarius unius, aut plurium Kuxarum efficitur, id apud Antigraphum debita cum legitimatione indicare debet; et per insertionem nominis, numerique partium fodinalium, in Librum Antigraphum, seu Urburariatum (Gegen- oder Gewerkenbuch), et obtentione Syngraphae adjudicatoriae (Gewähr-Schein) proprietatem sibi addici curare; etenim Urburarius libro Antigrapho non contentus pro tali (nisi contrarium probando sit) non agnoscitur.

§. 206.

*Ut liber Urburarialis, seu Anti-
graphus conficiendus.*

Recta agendorum in Jure metallico negotiorum tractatio multum pendet a Libro Antigrapho, cuius Formam exhibit B. R. de 6. April. 1778; ex qua perspicitur: ut hic Liber ordinate, et ut quisque Urburarius portiones suas fodinales penes concernens Iudicium rescire possit, conficiendus et instruendus sit; in eo videlicet praescribitur: quemlibet Ur-

bu-

burarium in eō novam et distinctām Sectionem efficere, consequenter singulare, et seorsivum spatiū, locum ac paginam, occupare, singulūm quē Urburarium, unum post aliū, secundūm pluralitatem portionū fodinalium; proin Urburarium principalem sub Nro. 1, cum numero partū fodinalium suarū, ei proximum, Nro. 2, e. s. p. quemlibet cum continuatiō numerō in margine notato, sicque de præsenti existentem Urburariatum ex integro insertum, et numero provisum esse debere — quod si novus Urburarius accedat, hic quoque seorsivam Rubricam, numerumque consequitur; ostenditque caeterū adnexū formulare: qua ratione ad — et descriptiones in libro Urburariali exhiberi debent. Id porro advertendum Jūdicio montano etiam, et quidem statim in principio hujus libri, respective pro singulo Urburariatu obtingente sectione quasvis appertinentias concernentis fodinae describendas, una vigore B. Rescripti de 2. Junii 1777, alphabeticam seriem quarumvis in Urburariali paginato libro contentarum fodinarū ad calcei hujus libri adnectendam, quodque sub numerato dāto ordinatum, observandum, in casu momentosae difficultatis ab I. Canierae Grafiatu instructionem petendam et exspectandam esse.

§. 207.

*Ad quid generatim adquisitor
obligetur.*

Utpimum quis unam, vel plures partes fo-
R

dinales in se recipit (praesumto: quod adquisitionis montanisticae capax sit, ad quod observ. quae §. 89. dicta sunt) una per hoc se obligat ad parendum legibus montanis in ratione, qua cum iis intuitu partium suarum fodinalium correlationem habet, et quidem, partim respectu societatis, cuius membrum est, partim competentis sibi in ratas suas fodinales juris proprietatis, proin sub utraque correlatione, privilegiati Fori statu suo non obstante, in Foro Metallico Juri stare obligatur.

§. 203.

Consectaria adeptae proprietatis.

Ex dictis deducitur: I. Singulum Urburarium, ex natura societatis, universae societati obligari, in ratione finis, seu cultivationis a societate susceptae operis metallici. II. Eum partium suarum dominio utili, et ex eo prophanantibus juribus, et beneficiis, prout et obligationibus gaudere; proin: a) usufructu partium suarum fodinalium. b) Facultate de iis libere disponendi, in eo consistentem: quod tam usum fructum, quam ipsum jus proprietatis, legali modo, per testamentum, donationem, permutationem, venditionem aliisque contractibus transscribere possit. c) Eum in praehabito Jure proprietatis adversus quemlibet injustum adgressorem tuerendum esse. *)

*) Ex his consectariis in singulares partes fodinales, omnes in Jure privato metallico occurribiles casus, in relatione ad singulos Urburarios explicari, et in Processu Judiciario applicari possunt.

§. 209.

Quid additamentum, quando praestandum.

Prima sequela proprietatis singulis Commembris Urburariatus obligationem injungit: promovendi commune societatis bonum, proin, depositente necessitate in ratione suae ratae ad culturam, et conservationem operis Metallici subsidium pecuniarium praestandi; cum, qui obligationem ad finem habet, eo ipso et ad media, sine quibus is obtineri nequit, habeat. — id genus subsidium pecuniarium additamentum (Zubuße) adpellatur, quod trimestri singulo ab Urburariis, pro rata partium suarum fodinalium, praestandum, si opus Metallicum aut nullum adhuc, aut non sufficientem ad ferendos necessarios sumitus proventum mineralem habet. Parti fodinali obtingens additamentum rata additamentalis nuncupatur.

§. 210.

Quomodo, et a quo determinetur.

Additamentum isthoc per Curatorem Montium (Berg-Schaffer) generali prævia sumtuum ad Culturam necessariorum Computatione, Officio montano proponitur, et ab eo regulatur, publicaeque notitiae datur. Determinatio vero ejus non a numero Co-Urburariorum, sed

partium fodinalium,^{*)} detractis liberis, instituitur:

§. 211.

Ut pendendum.

Additamentum singulo trimestri erga impressas a Curatore Mont. et Scriba M. subscriptas, et Officii Signo notatas, *Syngraphas additamentales* (Zubuß-Zeddel) pendendum est, quod si cum 6ta trimestris hebdomade solutum non sit, id a Curatore Mont. in *Scheda*, ita dicta, *Retardatus* memorata hebdomade Officio montano praesentanda, adnotatur, quo facto partes fodinales in *Retardatum* posita dicuntur.

§. 212.

Quid Retardatus, ejus effectus.

Si in 6ta hebdomade sequ. trimestris admensum additamentum solutum needum fuerit, in regula Urburarius parte sua fodinali frustratus est, et ex Libro Antigrapho deletur, quo facto pars fodinalis *Retardatum subivisse* dicitur, talisque in *Retardatum lapsa Kuxa moroso Urburario* relinqu amplius nequit; verum omnes *Retardatum* ingressae partes fodinales *Co-Urburariis*, additamenta sua rite pendentibus, cedunt Jure *Retardatus*, seu ac-

---

^{*)} Parti fodinali v. c. Metallifodinae ordinariae, 8 liberas Kuxas censentis, ex additamento 240 fl. 2 fl. obtingunt titulum ratae additamentalis.

erescendi; consequenter Co-Urburarii, si tales Kuxae valorem habent, atque erga restantis additamenti summam, vel fortassis majore etiam pretio, vendi possint, et ipso etiam in casu, quo citra venditionem prachabitae Retardatus Kuxae, pro necessaria completione intra Co-Urburarios rursus subdividenda forent, in iis adquirendis Jure praelationis gaudent, et Jure Ingessionis et praeemptiononis uti possunt, quapropter in his casibus; speciatim, si in Metallifodina novae minerae erutae, per Patentales iis offerri debent. XI. 1. et 2. D. C. B. R. de 18. Junii 1753.

§. 213.

Quis lite pendente.

Si Urburarius ratione partium fodinalium Jure conventus additamentum solvere intermitat, actor ipse id dependere obligatur, nisi eas Retardatui obnoxias reddere, itaque jus inactinatum amittere velit; imminente nihilominus Retardatu per Officium montanum, erga relationem Curatoris Mont. certiorari debet, quo facto, si persolutione additamenti Retardatum impedivit, erga ejus petitionem partes fodinales liti obnoxiae, ad ejus nomen transscribendae sunt.

§. 214.

Quid Recessus.

Summa restantium additamentorum Recessus, et debitum ex eo promanans Recessus

ale, liber, cui universa haec Urburariorum
in Metallifodinam practensio specifice inserenda,
Recessualis nuncupatur.

§. 215.

*Ut fiat impensae compensatio, ad
eam requisita.*

Si proin Metallifodinae adjuncta jam admittant, ut non modo additamentis Urburariorum opus non habeat amplius, verum defalcatis impensis notabilem remanentiam largiatur, in hoc statu additamentum (ut praec. §pho dictum) Urburariis in ratis trimestribus successive restituitur, quae compensatio impensa e recompensatae (wieder erstatteter Verlag) nomine insignitur. In hoc nihilominus casu, praeter Debita recessuala nulla alia fodinalia adesse oportet; principio ex eo: quod nemo censatur ante creditor, quam casset debitor, jam vero, cum intuitu debitorum non recessualium, utpote, queis Urburariatus, quem Urburarii simul constituunt, singuli socii veri nominis debitores sint, evidens est: eos usque ea depurata non fuerint, impensam recompensatam exigere et percipere haud posse; practerea aliqua pecuniaria penus pro improvisis et fortuito incidentibus casibus praestio manere debet, qua propter Officio montano sine necessariae dijudicationis per Curatorem Mont. generalis, ita dictus, rationum Index (Ueberschlags-Bogen) intuitu oeconomicorum metallici operis adjunctorum proponitur, ab eo Supremo Collegio et

si necessum videtur) per hoc Excelso loco una cum officiosa opinione substernendus.

§. 216.

Proventus Montanisticus.

Amortisato per recompensatam impensam Recessu, si redundantia remanet, et hanc Urburarii obtinent, quae eorum *proventus montanisticus* (*Ausbeute*) adpellatur, et praecipua, maximeque essentialis utilitas est, quam Urburarii ex Cultura montana percipiunt. Est hic meta, ad quam cuncti Urburariorum conatus et studia, velut totidem radii ad centrum, tendere — est unum, improbe susceptorum, et exantlatorum fatigiorum, sumtuum, periculorum praemium — Olim, dum Urburarii ipsi metalla liquefacerent, re monetaria nondum rite coordinata, *proventus montanisticus*, detractis expensis, et Urburarialibus praestationibus, constituit in residuitate productorum mineralium, quae alienare poterant; verum erecta Ustrinali administratione, *proventus mont.* est: residui in parato aere, defalcatis expensis, et Urbura, necessariaque pro conservatione operis supernantia, quae inter Urburarios pro rata partium fodinalium, quas possident, dividitur, quamque hodie in pecunia conventionali recipiunt. (§. 180.) Conf. Cap. XI. p. t.

§. 217.

Modus eum percipiendi.

Singulo trimestri *proventus mineralis Ur-*

burariis exsolvitur ordinarie per Mont. Curato-
rem, qui eum in finem ab Antigraphiario Elen-
chum nominum Urburariorum, quibus singu-
lis respectivus partium fodinalium numerus, et
ei respondens summa percipiendae pecuniae ad-
nexa est, per Urbararios propria manu' Eubri-
cae concernenti subscriendum, obtinet; Urbu-
rarii proventum vel in persona, vel erga
scriptam plenipotentiam levare debent,
et si diribitor alteri absque plenipotentia exsol-
vit, Urbario indebito solutum compen-
sare obligatur. Tutores proventum pupillorum
levaturi, Tutorium vel Curatorium producen-
dum habent. Si haeredes proventum ha-
bent, quorum nomini partes fodinales post re-
signationem memorati proventualis Elenchi li-
bro Antigrapho inscriptae sunt, eatenus per At-
testatum Antigraphiarii se legitimare debent,

§. 218.

Quid si non expetatur.

Si Urbarius proventum inexpeditum re-
linquit, eum Dibitor occasione depositionis ra-
tionum perspicue specificare, et pecuniam Ju-
dicio montano cum Indice erga Reversales con-
signare debet, ut sicuti Urbarii, aut eorum
heredes se insinuaverint, resignari possit; quod
si erga Edictales Urbariorum, aut eorum hae-
redes se non insinuaverint, Fisco cedit.

§. 219.

Liber a de partibus fodin. dispositio.

Juxta §. 208. quivis Urbarius de parti-

bus suis fodialibus libere disponendi Jure gaudet, jusque proprietatis suum, vel per successionem, vel per Contractum in alium transferre potest. Jus hoc in Jure Metallico tam firmum est, ut nec inhibitione consangvineorum titulo Cogn. aut Condivisionalitatis, nec Co-Urburariorum, titulo Juris Ingressionis (XI. 2. D. C. nixi, et §pho 212. explicati) labefactari valeat, id enim nonnisi pro casu: quo partes fodiales in Retardatum lapsae, iis competere, extra vero cum eos pro extranensis habendos, jus proin proprietatis Urburariorum salvum esse, et ex citati Articuli sensu, et R. R. Jan. 1780. clarum est. (recole P. i. C. IV. §. 129.)

§. 220.

Intuitu successions.

Intuitu successionum in partes fodiales obtinent omnes earum Jure communi usitatae species; ut sunt: Testamentum, Codicillus, Fidei Commissum, modo dispositio Jure Civili valida sit; prout et successio ab intestato.

§. 221.

Quaenam disponantur.

In primo successions genere, normam, secundum quam dirigenda, semper constituit clara disponentis voluntas; intuitu vero postremae, haec secundum Jus commune respectu partium fodin. obtinent Jure Metallico:

a) Cum virtute 11. 687. maritus tantum in bonis mobilibus haeres uxor sit, partes vero fodinales pro bonis immobilibus habeantur, eas haereditate adquirere nequit, verum proventus minerales enatos, etiam si nondum levatos adquirit, utpote, qui pro mobilibus censemur. b) Si uxor partes fodinales marito attulit, post ejus fata quosvis ex iis proventus minerales percipit; Allatur am suam revindicans, si ii separati amplius non exstant, summam aequivalentem, detractis additamentibus erogationibus, praetendere potest.

§. 222,

Haeredum obligatio.

Haeredes tam naturales, quam testamenterii haereditatem, in qua partes fodinales habentur, adeuntes, intra competentem terminum (ordinarie domestici intra 6 menses, extranei intra annum) haereditatis partes fodinales judicialiter sibi addici curare obligantur; quo facto omnia Jura et obligationes reales haereditatem relinquenteris consequuntur, proin et debita montanistica in relatione haereditarum Metallifodinarum, vel respectivam ratam additamentalem solvere obligantur,

§. 223.

Intuitu Divisionis.

Usque haeredes in communione bonorum manent, partes fodinales haereditate

adquisitae nova non egent Officiosa addictione, imo Cohaeredi in Communione existenti cautum quid addicere; verum secuta divisione, et in casu, quo partes fodinales expresse Communioni non reservatae, et pro statu notitiae fortassis in Libro etiam Antigrapho prænotatae forent, intra 3 menses quivis haeres obtингentem ad suam portionem haereditarum partium fodinalium numerum sibi speciatim addici curare obligatur.

§. 224.

Jus Contractus ineundi.

Vi liberae dispositionis, singulo Urburario de partibus suis fodinalibus cōpetentis, habet quoque jus intuitu earum Contractus ineundi, (§. 208.) prōin tam Usumfructum earum aliis concedendi, quam eas in toto, vel parte alienandi, vel impignorandi.

§. 225.

Requisita Contractuum.

Ad valorem tamen Contractuum talium requiritur, ut praeterquam quod omnia Jure communi necessaria requisita contineant, coram Judicio Montano, Jure et lege Metallica praescripta ratione celebrentur; quippe omnis actus, et negotium circa objectum Culturae montanae, absque interventione Judicij montani ipso Jure nullum et invalidum est. B. R. de 1753. §. 1. XXVI. O. M. co-

ram quo Libro Contractuum (Vertrags-Buch) inserendi. B. R. de 15. Junii 1777. s. n. 6.

§. 226.

D o n a t i o .

Secundum haec principia Donatio intuitu partium fodinalium quoque obtinet, tam inter vivos, quam etiam mortis causa; si quis partes suas fodinales cuipiam pro casu mortis ita tamen donet: ut ususfructum ad dies vitae sibi reservet, hanc vero conditionem Libro Antigrapho inseri non curet, postea Donatarius praemoriatur Donatori—partes fodinales haeredi Donatarii obtingunt, quin Donator, aut ejus haeredes ulteriorem praetensionem formare valeant. Si Judicialis addictio vita comite Donantis secuta non est, eam competente termino debita cum legitimatione quaerere, sub periculo amittendi Juris, Donatarius obligatur; cum enim Donatio sit Contractus, acque Libro Contractuum et Antigrapho circumstantialiter adnotanda est.

§. 227.

V e n d i t i o .

Non minus liberum est singulo Urburacio, vi Juris proprietatis, partes fodinales vendere, modo id fiat ad exigentiam Juris Metallici. In genere, omnis partium fodinalium alienatio Cessio adpellatur; in specie vero emtio et venditio hoc nomine venit; ut haec

valida sit requiritur: 1) Litterae, seu Instrumentum Cessionale, in quo contineri debet: *a*) notiæ emtoris et venditoris, ejusque character; *b*) numerus partium fodinalium, quæ venduntur; *c*) pretium, quo venduntur; *d*) datum; subscriptio utriusque, et signatio. 2) Contractus libro Contractuum inserendus. 3) Addictio Judicialis, qua libro Antigrapho inseritur, et vendenti, ab-ementi, addicuntur emtæ portiones fodinales; (Ab- und Zu- währung) adictio haec nonnisi præsentibus partibus Contrahentibus, aut eorum legitimis Mandatariis peragenda. 4) Litterae addicionales Judiciales, super facta Cessione extradari, et Scriba montanus concernentis Metallifodinae de facta per eam mutatione certiorari debet, ut occasione computus se illi acommodare possit:

§. 228.

Qualis esse debeat.

Vendor in regula obligatur partes fodinales emtori liberas addici curare; quare additamentum ante venditionem decretum pro trimestri, in quod emtio venditio incidit, is præstare obligatur, nisi in litteris Cessionalibus aliter conventum fuerit; Conditiones enim legi civili et metallicaæ non adversæ, prout reliquis Contractibus, ita et huic innecti possunt, et pacta dant legem paciscentibus. XXII, p. t. XIX. 2. D. C.

§. 229.

Quinam fraudulenti venditores.

Fraudulenti partium fodinalium venditores (Kux-Kräntler, rectius*) Kux-Parthirer dicuntur illi, qui eas dolo et fraude, fictis, et velut enubibus petitis pollicitationibus, iniquo, extra omnem cum vero valore proportionem existente, manifeste exaggerato pretio vendunt. Talis venditio coram Judicio montano, utpote ex capite doli, rescindibilis est, praeterea venditores tamquam publici impostores puniendi.

Cit. 5.

§. 230.

An in venditione poenitere liceat.

Ad damnum ex praecipiti emtione venditione partium fodin. anteverendum, Jure Metallico salubriter constitutum est: ut in ea poenitere liceat, seu, ea revocari, et quidem intra 14 dies, ab ultraque, vel alterutra parte possit; sed retractatio debet fieri coram Judicio. Termino hoc elapso, venditio amplius (modo alio defectu non labore) retractari nequit, et Consummata censetur.

§. 231.

Actio venditoris.

Si emtor intra stipulatum tempus pretium non solvat, coram Judicio mont. eum venditor, partibus fodinalibus nixus, ad id compellere

---

*) Siquidem et procuratores, aestimatōresque partium sōdem hoc nomine veniant.

potest; quod si is alterius sit Jurisdictionis, per Compassuales a competente Judice executio summae debitae impetratur. Si vero emtor partes fodinales tertio ante vendidisset, quam priori venditori pretium pactatum deposuisset; tum elapso jam 14 dierum legali termino venditionem suam venditor retractare nequit quidem, potest tamen pretium apud secundum emtorem, si id nondum ei persolvisset, ad vires summae debitae, Judicialiter inhibere. Contractu denique ex quoconque capite non subsistente, emtori solutum intermedio tempore additamentum per venditorem resolvendum est. C i t . 6.

§. 252.

Impignoratio.

Expressae In hypothecationes portionum fodinalium coram Judicio montano fieri, libro Contractuum inseri, et erga officiosam dispositionem, in Antigrapho praenotari debent. Ita impignoratae partes nulli alteri addici, aut alia quapiam ratione cedi queunt usque eadem ratione resolvantur. Subeunt vero ad instar aliarum Retardatum non persolutis debito tempore additamentis, obligaturque Hypothecarius, debitore ea solvere non volente, aut valente, ipse solvere, aut, si partes inhypothecatae jam in Retardatum delapsae, cum ammissione Juris pignoris Debitori suo compensare. Debitore, contra, terminum praefixum relutioni non servan-

te, pignoratarius, partibus fodinalibus nixus,
Jure agere potest.

§. 253.

Modi amittendi Jus proprietatis.

Praeter Cessionem legitimam, proprietas partium fodinalium speciatim amitti potest per ultron eam earum, et formalem abdicationem. Qui eas deserere vult, voluntatem hanc suam Judicio montano declarare debet, quo facto eae a nomine ejus delentur, et, si nemo eas acceptare vult, ceu accessoriae, reliquae societati adcrescunt, perindeque Retardatum subeunt; proximam nihilominus Schedam impensarum (Kostzeddel) renuncians solvere obligatur; ad renunciationem hanc requiritur Mandatum speciale Principalis a Plenipotentiario Judicio montano pro actu renunciationis producendum. Urburarii partibus suis fodinalibus legitime decedentes, reservata Jura sua in productos usque effectivum suum excessum redditus in tantum praetendere possunt, in quantum expensis ad portionem renunciarum partium obvenientibus, et mercedi operarum satisfactum est. B. R. de 27. April. 1800.

§. 254.

Per Debita montanistica.

Qui obvenientem partibus suis fodinalibus solvendam communem expensarum ratam non solvit, illum fossores, et operarii, obtinenda mer-

mercedis causa, pro Jure postulandi jure pol-
lent. Judicium montanum in hoc casu terminum
solutionis 14 dierum desigit, quo elapso, par-
tes fodinales laboratoribus in solutum adju-
dicantur; si vero hi pecuniam malunt, partes-
que fodinales deprecantur, (quod communiter
Metallifodina in deperdito constituta obtinet) tum
debitum vel per Jūdiciū montanū, si hoc
Debitoris personalis Jurisdictio est, Casu vero
in contrario, per competentem ejus Judicem,
medio Litterarum requisitorialium,
vulgo Compassus, via executionis desumi-
tur. Si debitor alias adhuc partes fodinales pos-
sidet, executioni hae quoque substernuntur; qui-
bus primum exhaustis, et non sufficientibus,
ad mobilia, demum bona immobilia progressus
fit executioni mancipanda. XVI. O. M. p. t.

§. 235.

Relationes Urburariorum ad ope- rarios Metallicos.

Operarius montanus, qui labore decedere
vult, secundum morem montanicum gratias
agere, laborem edicere (Abföhren) et 14 die-
bus adhuc post factam declarationem laborem
continuare obligatur; facto dein computu ad-
quirit litteras absolutoriales, veniam-
que discedendi. Eodem modo metallico labora-
tori admitti debet 14 dierum labor, si ille ab
Urburariatu dimittitur. Gravissime autem veti-
tum est laboratores aliorum Urburariatuum sub-
diversis phylacteriis seducere, suscipere Cassa-

tos, aut absque litteris absolutoriis eos conduce. Cit. XVI. O. M.

C A P U T II.

De relationibus Urburariatus ad Dominium terrestre.

§. 256.

Obligatio Urburariatus erga Dominium.

Urburariatus a qualibet Metallifodina, quae in territorio Liberae R. et M. Civitatis non existit, sed fundo Dominii terrestris continetur, in favorem ejusdem duas Kuxas liberas cultivare obligatur; quo vero ex principio Juris isthaec obligatio promanet, recte quaesitum est — sunt, qui eam deberi eo ex fundamento existimant: quod Toparcha culturam montanam in suo territorio toleret; quod sustineri haud potest, siquidem Princeps ex Jure Regali minerali jure perfecto polleat (§. 47.) in universo territorio sui Status, ac proin quibusvis subditorum suorum bonis, culturam montanam exercendi, etiam cum eorum fortassis incommodo, et detimento, jusque hoc privatis cedendi, quos in hoc casu aequa cultivandi in fundis facultate gaudere consequens sit, cum jura cessionarii, ea dem sint quae cedentis — et alioquin Dominus terrestris jus suum possessionarium salvo jure Fisci et teneat et obtinuerit, cui juri perfecto Principis, perfectam aequa ex parte Toparchae

culturam in suo territorio admittendi obligationem correlatam esse, ejusque titulo nihil de stricto Jure exigi posse evidens est; cum interim negari nequeat: aliquas per culturae montanae exercitium in suo territorio Eominum terrestrem perferre molestias et incommoda, sane acquitati quam maxime consonat, ut ei hoc titulo aliqua compensatio praestetur. Confer. Ludov. 13. Sigis. III. 13. Matthiae VI. 49.

§. 237.

Quid Kuxa libera.

Liberae Kuxae (Frey-Kux) sunt portiones fodinales, quae pro ratione qualitatis ab Urburariatu personae physicae vel morali, v. c. Ecclesiae, Scholae, Coctui Sodalium Mont. (Knapp-schaft) vel Domino fundi Jure proprietatis ita relinquunt debent: ut hi ab obligatione concurrendi ad Cultivationem fodinae, praestandique additamentum immunes sint. Metallifodina communiter dividitur in 128 partes (§. 201.), est proin libera Kuxa $1/128$. Numerus liberarum id genus Kuxarum variat; ordinarie habetur: K. Ecclesiae seu sacra, Urbana, sodalitii montani, haereditaria, lignea, etc. etc.

§. 238.

Kuxa haereditaria, et ejus indoles.

Praecipua compensationis dictae specios sunt liberae Kuxae, quas proprietarii fundorum in Fodinis, fundis suis insitis, habent, et e qui-

bus, utprimum eae ad redundantiam pertingunt, prout proprietarii reliqui partium fodinalium, respectivos proventus percipiunt; id genus pars fodinalis Kuxa haereditaria, (Erb-Kuxa) vel agraria audit, Dominoque terrestri, usque Metallifodina in Deperdito constituitur, ab Urburariatu gratuito cultivatur *), obligaturque Urburariatus mox peracta Investitura Domino terrestri eam montanistice addici curare; ita addicta libera Kuxa in haeret bono, cuius territorio fodina inventoria cum accessoriis, eoque pertinentibus mensuris insita, nec ab eo alienari potest; proin bono fassione perennali, aut temporanea alienato, ea quoque vendita vel oppignorata censetur; accessorum quippe sequitur suum principale. —

§. 239.

Quid Juris, cultura montana plurimum Dominorum terr. fundis inhaerente.

Quid vero Juris sit, si fundo Dominii terrestris integra massa cultivationis inferri nequeat, verum pars alterius fundo, (v. g. acervi minerales efundi, Tussoria, aquilegium etc. erigi) illocari debeat, utrum Kuxa agraria singulis competit, aut vero inter respectivos Toparchas, et

---

* Liberum nihilominus eidem manet, ante vel sub Investitura eatenus se declarare: utrum in vicem haereditiae Kuxae & Kuxas ad proprias expensas suscipere possit; aut cum Urburariatu tractare. (praxis.)

qua in ratione dividenda sit, diversa hodiecum est Juris Consultorum Metallicorum sententia — quidam, sed falso, a nobis refutato supra §. 236. de obligationis titulo Kuxam haereditariam praestandi, principio nixi, singulis in hoc casu Kuxam agrariam deberi contendunt, ex quo principiatum quoque falsum esse consequitur; nos, ex demonstrato principio inter fundorum proprietarios, et quidem in ratione toleratorum incommodorum partiendam asserimus, cum: in qua proportione quis incommodum fert, in eadem et commodum ferat, justum sit.

§. 240.

L i g . n a r i a .

Dominium sylvas possidens culturam montanam necessariis lignis adjuvare obligatur, sed non gratuito, verum pretio tolerabili, medio conventionis, cum Urburariatu ineundae, definiendo; si vero Dominium terrestre, culturac montanae, cum suo, publicoque emolumento tantopere connexae,^{*)} promovendae studio actum, gratuito quantitatem lignorum suppeditandam ultro offerat, tum Urburariatus duas adhuc Kuxas, quae lignariae (*Holz-Küxe*) adpellantur, proin in summa 4 gratuito eultivare obligatur.

---

*) Multiplicia, quae in Statum redundant ex cultura montana commoda, prolixè persequi, hujus loci non est; — praestit id Cel. Delius in §. 44. cit. Dissertat. Cap. I. eamdem eleganter adumbrat Prologus O. M. isthic memorasse sufficit: per eam opum nationaliam massam augeri, vias sustentationum multiplicari — grandia communis felicitatis momenta! et qui huic primo-

§. 241.

Dominii obligatio.

Dominium terrestre in omni casu obligatur admittere, ut in suo fundo cultura Metallica, et quae necessarium cum ea nexum habent, exerceantur; proin acervi minerales efundantur, aediculae puteales (Rauen) struantur, viae et semitae parentur, etc. etc. spatia quoque pro erigendis Machinis, Tussoriis, Ustrinis, Aqueductibus, Aquilegiis etc. assignare; pro aedificiis erigendis supra terram (Lag. Giechute) Urburariatus expresso Dominii consensu haudquam opus habet, sed Iudicij montani, qui interposita Mutungatione per modum Collationis eidem confertur (§. 91 et 104.) per Judicem montanum; obligatur interim Urburariatus, an equam collato spatio cultivando, struendisque id genus aedificiis manum admoveat, Dominio id cum praesentatione Judiciariae Collationis pro statu notitiae significare, illudque adire, quod lingua Mont. dicitur Salutare.

§. 242.

Qui fundi compensationi subsint.

Spatia pro aquilegiis, aqueductibus, lo-

---

vendae studet, nac is patriam vere amare, verus patriota dici haberique debet; — sed et Dominum terrestrem, modo animo praejudiciis vacuo perpendat, privati emolumenti, ex cultura montana in suo Dominio exercita, vis latere non poterit; quantus non, quae so, per eam pecuniae circulantis effectus, quotuples subdivis merendi occasio, producta dominalia distrahendi opportunities? quis emolumentis realibus comparata incommoda quantula sunt! —

turis, molis contusoriis, fabricis, fuguriis montanisticis, item pro effusione scoriarum mineralium, pro aedificiis dialibus etc. nulli subsunt compensationi, si non sunt agri, prata vel passua; nec censui, XXIII. in fine. Pro agris, pratis etc. fundis utilitatem praebentibus, proprietarius fundi, a quo Urburariatus fundum accipit, indemnis reddi debet, svalente naturali justitia, et quidem vel per amicam conventionem, vel per Judiciariam aestimationem suscipiendam per Judicium et Dominium terrestre, erga expensas partium aestimationem petentium. Cit. XXIII. B. R. de 17. Maii. 1806. Si resignati fundi contributioni subsint: Urburariatus fundum recipiens, vel annuam ei incumbentem contributionem pendere, vel respondens ei oneri capitale Cassae Civitatis, vel Comitatus inferre, siveque in perpetuum fundum a contributione redimere obligatur.

§. 243.

Intuitu regalium minorum.

Urburariatus in cultura mentium et fodinarum, non habet jus educandi vinum, sed cerevisiam et crematum pro necessitatibus cultorum metallicorum, et sub inspectione Judicii montani, XXIX. 1.O. M. porro: omnia materialia culturae montanae deservientia, item victualia, quae in usum cultorum metallicorum advehuntur, prout et mineralia, quae venduntur, excepto vino et mercibus mercatorum, a praestatione teloniali eximuntur. Cit. §. 3. item: 518. 11. 553. 29.

C A P U T III.

De Juribus Cuniculi Haereditarii,

§. 244.

Prooemium Capitis.

In Juribus, queis Urburariatus mutuo teneantur, singularem considerationem merentur, quae eos, et Cunicularium haereditarium intercedunt — quorum ante explicationem juvat quedam de natura, forma, praerogativis Cuniculi hujus in Jure nostro celebratissimi praemittere.

§. 245.

Qualem Juris materiam constitutat.

Ad quam vero Juris materiam pertractatio haereditarii Cuniculi referatur, quaeri solet — quaedam ejus capita Juri potius publico propria fore, isthuc connexionis dumtaxat gratia translata, in aperto est — quo ad privatas correlaciones: quidam Juris Metallici Doctores: Bause, Lobethan etc. Obligationes erga Cunicularium H. Servitutes adpellant sed minus recte: nulla quippe ratione, requisita hujus, ex Jure Romano desumptae, doctrinae isthie reperire est — Correlationes reciprocas penitus examinanti illucebit: materiam hanc sub hoc respectu ad argumentum Contractuum in nomen a torum: do, ut facias, facio, ut des, opportune revocari posse; Juribus Cunicularibus activae et passivae correlate sunt obligationes Urburariorum, in quorum campos Cuniculus H.

infertur, vel illatus est. — In doctrina cuniculari considerantur dumtaxat reciproca jura et obligationes, quin anxia Justiniani ad eam applicatione opus sit — quippe in fruitione juriū suorum tam Cunicularius obligatus est Urburariatibus, quam hi illi obstricti. —

§. 246.

Quid Cuniculus haeredit. ejus forma.

Omnium Cuniculorum princeps est haereditarius (Erb=Stollen) utpote, cui ob eximias, quas praestat, utilitates, eximiae quoque prerogativa e, et Jura a lege tribuntur. Describitur, ubertimque explicatur is III. O. M. item IV. D. C. et II. D. S. — Forma ejus ordinaria est haec: altus esse debet $5/4^{\circ}$, latus $1/2^{\circ}$, et in 100° ad summum orgya exsurgere; mutungatur apud S. Camerae graviatum cum co-intelligentia tamen praevia concernentis Judicij montani, penes quod libro Mutungali inseritur. Cit. III. 1. O. M. — B. R. de 26. April. 1792. quaedam formalitates in Mutung. C. II. observa continentur.

§. 247.

Ejus Utilitas.

Cuniculi haereditarii utilitas eximia est; quippe, cum finis eum struendi sit, ut per eum aquae, queis Metallifodinae cooperatae, deriventur, et malae tempestates ex iis, allata recente aura, eferantur, fit: ut operae ejus integrum saepe promontorium, quod ob haec impedimenta multis annis desolabili in sta-

tu consistebat, ad statum Cultivabilitatis perducatur; praeterea per eum erectioni et conservatiōni machinarum, saepe admodum sumtuosarum, hydraulicarum parcitur: praecipuum vero emolumētum id praeſtat: quod ope ejus minerae ex magna profunditate educi possint, quas machinis educere, vel nimis grave, vel sumiuosum, interdum, ob aquarum fodinalium ex profundis puteis ad diem educendarum redundantiam, viribus quorumvis vectium praevalentem, prorsus impossibile foret; ob quam multiplicitem utilitatem is Clavis promontorii recte appellatur. In eorum erectionem sumtus notabiles depositi verum est, sed ideo caute erigendi sunt, denique fructus sumtibus praeſtantior. *)

§. 248.

Ejus praerogative, et Jura.

Ob adeo insignem, quam Cuniculus haereditarius in cultura minerali generatim, in specie Urburariis, per quorum campos ducitur, prachet, utilitatem, gaudet is singularibus qui-

---

*) Utilitatem C. H. explicat Cl. Delius Sect. II. §. 225. et sequ. „Cuniculus H. Francisci Schemnicii industrie nobilissimus totius orbis est, cum ejus extensio tam per saxum, quam secundum venam anno 1773, jam 6000° efficerit; et altissime siūlum puteum Theresiae profunditate 224° superaverit, ejus Cultivatio per solum saxum transversum, usque quo Piberstoln. praecipuam venam attigit, constitit 350,000 flōr.“ ibidem. Cuniculus haeredit. Josephinus hodie est celeberrimus, ex Voznicz usque Schemnicium ad duo et amplius milliaria longus, aquas suas in Granum fl. exonerans, Francisci Cunicule 70° profundior. —

busdam praerogativis, et Juribus speciosis a lege concessis; Jura haec sunt compensatio utilitatis, et sumtuum, quam Cunicularius ab Urburariatibus percipiendam habet, quae Jura Cunicularia generatim, sique ex parte Cunicularii ad certam ab eo, medio Cuniculi procuratam haereditariam, ita dictam, profunditatem*) relationem habent, in specie Jura haereditaria appellantur. Inter praerogativas est: *a)* quod speciale forum mutungale habeat (§. 99.) III. 1. O. M. exceptio est Cremnicii et Regiomonti; D. C. IV. 1. *b)* quod sonoris ex causis feriari possit, et feriatio ejus durat anno et die, cum onere intra hoc tempus una orgya excurrendi, et structuram esfluxumque aquarum conservandi, (reliqua opera ordinarie dumtaxat $1/4$ anni) X. 1. O. M.—Jura vero Cunicularii haereditarii sunt sequentia: *a)* nullis tenetur mensuris; *b)* si in cursu suo ignotas venas detegat, eas mutungat intra 6 hebdomades (§. 97. sub c). *c)* In alieno campo competit ei: Ictus, Quotta, et Quarta Cunicularis.

§. 249.

Ictus, Quotta, et Quarta Cunicularis.

Ictus Cunicularis (Stollenhieb) est jus Cunicularii, vigore cuius is in Campo Ur-

---

*) Profunditas haereditaria (Erb-Zeuffe) est, dum Cuniculus profunditate ad minimum 10 met. Metallifordinae illatus est. III. 5. O. M.

buriali, cui Cuniculum suum intulit, $5/4^{\circ}$ in altitudine a canale Cuniculari computando, *) et $1/2^{\circ}$ in latus mineras eruere, tollere, et retinere potest, cit. III. 4. hae minerae obtentae proprietas Cunicularii haereditarii censentur; ad obtainendum nihilominus hoc jus, requiritur: 1) immissio in haereditariam profunditatem; 2) ne Cuniculus cum ruptione**) cultivetur; exceptio est: si fodina aquae, auraeque gratia Cuniculi indiga sit, erga cognitionem Officii montani. Quotta Cunicularis, est septima, vel quartadecima pars, omnium, in Metallifodina erutarum, minerarum, pro ratione, qua Cunicularius eidem, vel utrumque beneficium praestat, videlicet: et aquas derivat, et tempestates adfert, vel dumtaxat alterutrum. Quartata denique Cunicularis, seu quartus numerus, est subsidium, quo Urburariatus adjuvare debet Cunicularium haereditarium in ferendis cultivationis Cunicularis sumtibus, et consistit in $1/4$ expensarum, quas Cunicularius habuit a tempore ingressus campi usque egredsum compensanda. Cit. 5.

§. 250.

Quotta Cunicularis ab omnibus mineris pendenda.

Verum: a quibusnam mineris Quotta Cu-

*) Per hoc Jus Jurisdictio Campi in perpetuam profunditatem intercipitur (§. 143. sub *). B. R. de '22. Jan. 1806. continet declarationem in quaestionem vocati ictus Cunicularis.

**) Ruptio (Gespreng) in Cuniculo dicitur: dum praeter Cuniculum contraria regio colitur, et ea cum basi una aut pluribus orgyis Cuniculi basi altius incidit.

nicularis pendi debeat, an obligatio haec ad solas ustrinales, an ad omnes referatur, quaesitum est; erant, qui ex natura privilegii, quale est Jus Cunicularii, argumentantes, cuperentesque Urburariatus onere, quo alioquin multiplici Cuniculario obstringuntur, (§. 249.) levare, ductique Juris axiomate: favores ampliandos, odia restringenda, mineras Contusorias ab hac obligatione eximere conabantur, sed, quam id perperam! praeter enim quam, quod lex; III. 5. XXII. 3. O. M. item IV. 4. D. C. et II. 1. D. S. expresse: a quibusvis mineras eam praestandam esse, innuat, eaque non distinquent, nec nobis distingueret liceat, accedit et haec consideratio: quod, proficiente Cultura artis liquefactoriae, minerae, et venae (Erze und Gänge) notiones sint admodum mutabiles, fieri quippe potest: ut minerae etiam viores cum utilitate aliquando liquefieri possint, quo facto, praetensio intuitu Cunicularii haereditarii una vice justa, alia, injusta foret, quod asserere, quam sit absurdum, intelligitur.

§. 251.

Contrariis argumentis nil optulatibus.

Nec valent quidquam allata in contrarium argumenta — praeter enim quod in hac quaestione correlationes mutuae, non privilegium, in considerationem veniant, multiplex onus Urburarii, cui aeque multiplex emolumentum respondet, luculenta lege nixum cunicularii jus evertere

aut infirmare haud potest — quid, quod adductum procardicon in hoc casu probet tam jus Cunicularii, exigendi, quam Urburariorum a quottae praestandae obligatione immunitatem?

§. 252.

Obligatio Cunicularii haereditarii secundaria.

Cunicularius haereditarius obligatur aliis Urburariatibus promotionem minerarum per Cuniculum, aut putcos suos, nisi ipse pro sua promotione opus habeat, admittere, verum non gratuito, sed erga moderatum vectigal, Census Cunicularium adpellatum. Cit. III. 11.

§. 253.

Binae quaestiones resolvuntur.

Si Cunicularius haereditarius ex quo cumque motivo locum Campestrem suum ultra prosequi nollet, aut aquis redundanti Metallifodinae, cultivando alarem locum, subvenire cunctaretur; tum unum alterumque novo Cuniculari haereditario Urburariatu, erga faciendum recursum, a Judicio montano, sub iisdem Juri bus et obligationibus concedi potest; in hoc casu limes veteris et novae Cultivationis per Judiciale marcale signum notatur, obligatusque manet vetus Urburariatus, sub poena amissionis Juris sui Cunicularis, substructionem fodi nalem et canalem pro effluxu aquarum in sua peripheria integrum conservare. Cit. III. 10.

§. 254.

Modi Jura Cunicularia amittendi.

Jura Cunicularius rursus amittere potest, et quidem: *a)* Si necessaria ad obtainendam Cunicularem Jurisdictionem requisita amplius non adferat; in specie: 1) si absque venia Judicii montani Campos suos Cuniculares in una, aut pluribus Metallifodinis ruptione cultivet. (§. 249.) 2) Si Cuniculum usque extremitatem promotionis minerarum, et effluxus aquarum capacem non conservet, si ostium Cuniculi obstructum, si canalis vitiosus sit etc. 3) in regula: si haereditariam profunditatem nequeat procurare amplius. *b)* Exhaeredatione.

§. 255.

Exhaeredatio C. H. ejus effectus.

Exhaeredari Cuniculus haereditarius dicitur, dum Jura illius in alium derivantur; quod fit, si Cuniculus alias γ vel 8° profundius incidat, perque id Jus Cuniculare adimat. In utroque Jurium Cunicularium amissionis casu Cuniculus pro desolato habetur, et novae mutungationi et collationi obnoxius efficitur; prout exhaeredatus ex tempore exhaeredationis γ^{mam} Cunicularem non percipit, praeter jam erutam, et in penum tam fodinali quam supra diem existentem, non computato eo, quod

cistis infusum, aut in Lotoriis, Tussoriis, vel
Ustrinis continetur, a parit. §. 194. *)

C A P U T IV.

De Jurisdictione Montanistica.

§. 256.

Quid Jurisdictione Montanistica.

Jurisdictione generatim est potestas, lites cognoscendi, decidendi, et latam sententiam exequendi, delicta inquirendi, ea puniendi, insuper certi generis actus Magistratuali auctoritate confirmandi, quibusdam eam interponendi; quae si ad objecta, et personas, Juri Metallico obnoxias, referatur, Jurisdictione Montanistica appellatur.

§. 257.

Cui competit.

Potestas haec proprie est jus Majestatum, proin origine sua ad Imperantem, et in Hungaria ad Regem tam generatim, 12. 79 o/i. ceu Jus reservatum, quam in specie Jurisdictione Montanistica pertinet (§. 47. et 49.) a quo ejus exercitium delectis ab eo personis (physicis vel

---

*) De puteis haereditariis nec C. M. nec D. C. mentionem facit; verum agit H. 19. D. S. secundum quem sententiam ferendam esse diserte innuit B. R. de 21. Aprilie 1801 s. f.

vel moralibus) jure adstrictis, creditur, ea ta-
men cum distinctione: quod aliquae carum su-
periorem in objectis quibusdam Jurisdictionem
ingredientibus moderationem habeant, ali-
ae intuitu ejus exercendae illis s u b o r d i-
nentur.

§. 258.

Quo ruplex.

Jurisdictione Montana, vel Judicaria (Berg = Gerichtliche), vel Cameralis, (Berg = Kamerale = Gerichtsarbeit) est; illam exerceat Judicia Montana, in personas suo foro de lege obnoxias, hanc vero Suprema Collegia Montana, in eos, qui illi speciatim non subsunt; quamquam communiter fiat: ut haec exercitium Judicatus in suae immediate Jurisdictioni obnoxios, Judiciis montanis in via delegationis committant.

§. 159.

*Judicia Districtuala Mont. et Sub-
stituta, eorum Forma.*

Hungaria Montana, prout in 4 Districtus Montanos tributa (P. I. C. II. §. 53.) ita totidem censem Judicia Districtuala^{*)} queis proportione extensionis, jam plura, jam pauciora

---

^{*)} Collegia haec non modo Judiciaria, sed, pro objec-
torum ab iis tractandorum diversitate, et indole, Oe-
conomica, Politica, et Feudalia quoque sunt

Judicia substituta, seu Substitutiones Judicariae subordinantur.* Eorum, ut talium, formam, describit B. Regulamentum Judiciorum Mont. 1789. et quidem:
a) Schemnicii separatum Judicium Districtuale sub praesidio Judicis Mont. una et Montium et Sylv. Magistri, cum 4 Assessoribus, et necessario Personali Cancellariali, quod in Judicialibus ab Exc. Curia Regia, attamen in Cameralibus objectis a supremo Camerae graviatus Officio, hodie et Excelsa Camera Hung. aulica, vigore 22. 791. in montanisticis vero et Feudalibus ab Exc. Camera C. R. Aulica in Monet. et Mont. dependet. b) In aliis Districtibus Montanis Judicatus, et eo connexa munia incumbunt Supremis Officiis Mont. quorum Praesides simul Judices montani, et Judicii Mont. Distr. Praesides, et Assessores penes denominandum Referentem in Judicialibus, Judiciales considerandi — illa tamen in singularibus Sessionibus cum separatione Exhibitorum, et actorum Registraturae in I. Instantia ab Exc. Curia Regia dependent; in reliquis, prout paullo ante de Schemnic. dictum, ab Exc. Camera Hung. vel C. R. aulica, secundum quam cynosuram submissio Protocollorum Sessionum hebdomadalium, illi

---

* Judicio M. D. J. H. Schemn. parent Substitutiones sequ. Cremin. Neosol. Uj- et Bakabány. Boczens. (nunc in Maluzsina,) Varasdin. Bazin. Szomolnokensi: Rošnav. Göllniez. et Iglov. N. Bánicensi obsequuntur: F. Bány. Kapnik. Mármáros. Unghvár. denique Banatico: Dognátsk. Szászk. Moldov. Rézbány. Milov. Ruszkitz.

Judicialia, isti Cameralia, huic Feudalia, et Montanistica objecta et rationes adcommodanda, et respectivae decisiones et resolutiones expectandae — Impeditum Supremi Officii aut Judicii Praesidem supplet, et praesidium gerit proximus Assessor, hunc, Secretarius, aut vicinus Judicii Substitutus — Fiscales Districtuales et Procuratoris pauperum Officio funguntur, quorum Causae si adversus Fiscum, aliis Advocatis ex Officio Judicialiter substitutis committuntur.

§. 260.

Discrimen inter Judicem Districtualis et Substitutum.

Districtuala Judicia (alias et Officia feudalia inferiora) a Substitutis in eo differunt: quod illa in negotiis Feudalibus et Judicialibus (exceptis Cassatoriis et Criminalibus) procedant definiendo, haec contra, dumtaxat instruendo, proin in quibusvis objectis tam Feudalibus, quam Judicialibus montanisticis sententiam, et resolutionem concernentis Judicii Districtualis operari debeant.

§. 261.

Jurisdictio montana est privilegiata.

Jurisdictio montana eo sensu privilegiata dici potest: quod universa objecta et negotia montanistica ei subsint;

neque ullo sub praetextu ad alia fora pertrahi
valeant, sub metu - gravis reprehensionis et nullitatis, invalidationis, et amortisationis. B. R. de 27. Maji, et 14. Oct. 1793.
item 12. Mart. 1795. *)

§. 262.

Objectum Jurisdictionis Montanae.

Superiora Officia, et Judicia Mont. in qualitate Provincialium et Districtualium Collegiorum cum adjunctis Substitutionibus, in linea Judiciali causas controversas inter partes litigantes sui ambitus decidunt, et nobile Judicis officium ingredientia pertrahent; ad haec referuntur: omnia, quae Culturam montanam, et ad eam pertinentia, concernunt, attamen dumtaxat tunc, dum inter partes lis enascitur, quae Decisioni Judiciariae apta est; attamen: usque similia objecta inter partes litigiosa non fiunt, ad agenda Supremi et Montani Officii dumtaxat re-

---

* Ex quo B. R. elucet: nec in dijudicatione Causarum Mont. hec accessoriorum Ingessionem Judicatus heterogenei sustineri, siquidem: „nec titulo eo: quod J. Collationi dominali jus circa objectum litigiosum fundet, a Jurisdictione Mont. eximi, et ad aliud forum traduci causa possit; cum tam supremum Jus Majestaticum, respectu sodinarum, quam et Juris ejus exercitium, unice ad Majestate Regiam pertineat — — et ex praemissi Juris Majestatici indole, innegabile, imo et indisputabile sit: quasvis cum Jure nexum habentes actiones et causas, non nisi per Majestatem, et ejus Repraesentantem judicari et decidi posse.“ Verba cit. B. R. Casat. in Causa J. H. c. S. K.

feruntur, et ceu Officiosa tractanda sunt, proin eorum intuitu Districtualia, Supremis M. Officiis, haec vero Excelsae Aulicae Camerae subordinata manent. Regul. Jud. Mont. 1739.

§. 263.

In specie.

Judicia proin Districtualia, cum adrepartitis sibi Substitutionibus in linea Judiciali tunc procedunt: dum super: feudis Mont. camporum mensuris, cessione operum aut partium fodinalium, de venis, fibris, ductibus, puteis metallicis, venarum viis, Ustrinis, Tussoriis, machinis, productis, supellectili minerali, 7. 6. 9. aut alio Cuniculari Jure, usuque Juris, vectigali a machinis, Communitatum Mont. facultatibus, debitis, mercede, Urbura, redditibus fodinalibus, communibus expensis et solutionibus, quidquid infra et supra terram in acervis lotorialibus, scorialibus, machinis, cistis, trochleis, domibus custodialibus, tuguriis, malleatulis, molendinis, fabricis, aliisque aedificiis, spatiis, aquaeductibus, aquilegiis, viis etc. etc. culturam et rem mont. respicientibus objectis quaestio instituitur. Cit. Reg. Jud. Mont.

§. 264.

Eius Subjectum.

a) Quilibet Urburarius cuiuscunque conditionis, status, loci, subest Jurisdictioni Mont. in negotiis, objectis, et causis Mont. (ut: debi-

ti mont.) ex cultura montana promanantibus, aut coram Judicio montano intabulatis, aut hypotheca montanistica adfectis, in omnibus litibus Urburarialibus; exceptis, in causis mere personalibus, Nobilibus per 18. 751. foro suo ordinario relictis. b) Jurisdictione montana se extendit ad lites Cameralium et privatorum cultorum Officialium *) et famulorum manipulantium XXXIV. 6. O. M. (quorunt salario ratio- nibus Judiciariis continentur, deren Gehalte in Kopien eingetragen; immediate J. M. Judiciae subsunt) laborantium, sociorum mont. ad men tem BB. RR. 1747. 1764. 1766. 1781. ita et eorum uxores, proles, et haeredes respectu montanisticae, et Civilis suae substantiae, haereditatum pupillarium, vel debitorum concursualium, obsigillationis, inventionis, aestimationum, obligationum, communium vel specialium praetensionum, verbalium et realium injuriarum et aliarum personalium causarum, (exceptis quoad mere personalia per cit. 18. Nobilibus.) contra: c) Causae famulantium, Officialium Urburarialium, qui ex indole functionis suae ad Cathégoriam montanisticorum Individuorum, et Incolarum non referuntur, coram Civilibus et Politicis Dicasteriis pertractandae. d) Cultores minerales in fundo civico **), vel dominali, fundos vel tenuta possidentes, respectu personae

*) Jurisdictionem pers. in Officiale Montan. Comitatas arrogare negavit B. R. 13. Junii, 1804.; resp. damnorum tamen et violent. in casibus extramin. per quoscunque Officiale commissarum, salvo 48. 659. 31. 552.

**) Rescr. Artie. 1747. ad C. S.

suae, montanae, respectu vero fundorum civi-
corum vel urbarialium, civicae et dominali, et
resp. Comitatensi Jurisdictioni obnoxiantur. e)
Politica delicta generatim ordinariae Politicae
Jurisdictioni, absque distinctione: an Individu-
um montanisticum, vel aliud concernant, erga
tamen praeviam Jurisdictioni montanae facien-
dam insinuationem; quae vero cum cultura mon-
tana nexum habent, Supr. Mont. Officiis, et ab
iis delegatis Judiciis et Substitutionibus sub-
sunt. Cit. Regulam. sub k. l.

§. 265.

Dispositio intuitu Jurisdictiona- torum Montanisticorum.

Intuitu Jurisdictionatorum Mont. lege et ite-
ratis BB. Resolutionibus (* 1. 2. 3.) disponitur:

* Reprobatorum B. Res. de 27. Maii, 1703. intuitu
ingessionis in examen testium Jurisdictioni Mont. obno-
xiorum, diluit rationes in excusationem facti allatas;
utpote: cit. 81. 568. et 49. 635. tum 2. 28. ad easum
praesentem haud esse applicabiles; quod respectu still
Mandatorum Compulsoriorum adsertar, per-
inde non subsistere: Clausula enim eorum eo sensu
intelligenda: „quatenus quoad nonnullas Ju-
risdictiones per positivas leges exceptio
facta non est“ uti per 108. 723.; privatae vero Ju-
dicatorum Mont. leges O. M. contentae sunt, cuius XXXIII.
et IV. praelensae activitati refragatur; sed et usus, per-
petua J. M. contradictione exercitus, et ex dictorum
combinatione minime pro legali, sed potius abusu ha-
bendus est.

**) In quantum Mandatis Compuls. et P.P. mos ge-
rendus sit, declaratur: B. R. 12. April. 1745. et 6.
Junii, 1792.

**) Vigore B. R. 9. Dec. 1793. in cas. apostasiae non secas
quam praevia salutatio^e Judicij Mont. ad
Magistratum citandi sunt.

ne coram aliis Jurisdictionibus comparere , juri stare , aut fassionem deponere audeant , sub severissima poena ; si alia Jurisdictione fassionem , aut testimonium cujusdam Jurisdictionati montanistici excipere vult , cui subest , requiri debet , quae fassionem secundum communicata sibi puncta Deutri elicit , et requirenti Jurisdictioni communicat ; requisitio haec sit per Litteras Requisitorias . B. R. 13. Octob. 1777. Officialibus id vetitum absque praescitu S. O. M. sub poena Cassationis . B. Res. de 28 Martii , 1754.

§. 266.

Activitas J. M. in milites abli- centiatos.

Intuitu horum B. R. de 25. Febr. 1793. haec disponit : quod ad indeterminatum tempus manumissi Jurisdictioni militari prorsus non subeint ; qui vero ad determinatum tempus dimissi : in majoribus delictis , et criminalibus , a suis respectivis legionibus judicandi , eoque fine proximae militari Jurisdictioni resignandi sint ; in levioribus nihilominus transgressionibus , quae pure officiose tractantur , aut disciplinares excessus sunt , tales penes rem mont. servientes accomoda poena a conveniente Supremo Officio castigari possint.

§. 267.

Activitas Judicij Mont. in Cri- minalibus.

Si Jurisdictioni montanae subjacentes deli-

etum criminale commiserunt, prima cognitio: an delictum criminale, seu maleficium*) sit, vel non, ad Jurisdictionem montanisticam, (proin pro diversitate subjecti, vel ad Supr. Officium Mont. vel Judicium montan.) pertinet; in casu primo sententia super cognitione substerni debet Excelso Collegio Aulico, in altero, Supremo Collegio Districtuali XXXIII.

6. B. R. 21. Aug. 1775. Si a foro altiore Inquisitus pro delinquente criminali agnoscitur, tunc facta Degradatione montanistica**) ordinariae Jurisdictioni Criminali traditur. Quamvis vero adprehensio, incarceration delinquentium, omniaque ex praescripto Ordinationis Criminalis Cognitioni delicti praemittenda, Jurisdictioni montanae competant, de consuetudine tamen adprehensio et incarceration Civili Magistratui permittitur, si in flagranti deprehendantur; obligatio tamen manet Magistratum, super adprehensione Delinquentis Jurisdictionem Mont. concernentem certiorandi R. Jud. Mont. n. 9.

*) Quid ly Maleficii veniat, cit. B. R. uberior expli catur.

**) Suscipitur ea in figura Judicii, adparitore Inquisitum festivo montanistico cultu amictum inducente, perlecta que sententia signa mont. seriatim detrahente, postea Ieni indito ictu eliminante — per Mont. Camerale vigore B. Res. de 1. Martii 1805. competenti Jurisdictioni Criminali (dominali, Civicae vel Comitatensi) erga litteras super resignatione testimoniales, ad Archivum Ju diei deponendas, satellites, resignandum. —

§. 268.

Poenae J. M. usitatae.

Poenae, quae a Jurisdictione montana interrogantur, vel sunt arbitriae, in casibus disciplinaribus, vel Politiae dictari solitae, quarum diversae species: multa, arrestum, corporales etc. in gravioribus delictis legales dictantur, quales fiscales *) Regulamento Jud. Mont. cum abolitione veterum Codice contentarum, pro diversis delictorum speciebus definitae, Cassis Officii, erga rationes desuper praestandas, de tempore in tempus inferendae; in lege determinatis quibusdam casibus, v. c. in furto, transsectione minerarum, et crimine falsi XXII. 5. dictatur Poena Cassationis, cuius 3 Jure Metallico habentur gradus: major, seu amotio ab omni labore montanistico, media: exclusio a Districtu dumtaxat Jurisdictionis, denique, qua labor solum Regius interdictur, minima adpellatur; id genus Judiciae Cassatoriae Cognitiones ante executionem aequae Supremi Collegii District. ratihabitionem praerequirunt, suntque alter casus, quo Judi-

---

*) In Regul. Judic. memorantur sequ. 1) Cultivantis absque Mutung. praeter Confiscationem operis cum accessoriis 100 Ducati. 2) Legitimam culturam impediens seu usurpator Regalis secundum leges patrias tractandus, et puniendus. 3) Sine Jure perfodientis alienum campum, praeter compensationem sumtuum, erulorum productorum et damnorum 5 Duc. 4) Operarios absque Dimissionibus recipientis, item: 5) Alteri operarios seducentis, et 6) Operarium legitime edicente detinentis, aut mercadem injuste retinentis 20. Floren.

cia Districtualia in definiendo restringuntur §. 260.
Jus ad gratianandi cassatos Metallicolas Exe.
Camera aulica sibi reservavit.

C A P U T V.

De Processu Montanistico.

§. 269.

Quid Processus Montanisticus.

Processus est ratio, modusque, quo quis
jus suum controversum coram Judicio prosequi-
tur. Processus proin Montanisticus modus
et ratio jus controversum in relatione ad Cul-
turam montanam prosequyendi.

§. 270.

Quo t u p l e x.

Processus Mont. est vel Civilis, vel me-
tallicus proprius dictus, ille locum habet
in causis civilibus, quatenus Judicia montana
civili Jurisdictione pollent, et quae ad praescri-
ptum legum civilium exigendae, hic vero in
objectis stricte montanisticis controversis obtinet.

§. 271.

Eius Indoles, et species.

Ratio in et coram Judiciis Mont. proceden-
di ab ordinaria civili difert — eoque sub respe-
cta extraordinarii, et brevitatis sibi pro-
priae et naturalis, causa, summarii no-

men adeptus — in se vero consideratus rursus in Processum ex officio, et erga instantium partium, hic in Summarium, et libellatorium, porro: in metallicum Ordinarium, in quo praescripta procedendi ratio observanda, et extraordinarium, in quo ab ea receditur, dividi potest, ad hunc praecipue referuntur tres species (ut infra.)

§. 272.

Processus ex Officio.

Ex officio procedit Judex in omnibus Casibus, queis publica quies, securitas, et commune bonum laeditur, vel in Casibus criminalibus patratis, quatenus personae horum patratorum insimulatae, indiciis gravatae, et in flagranti de et adprehensae ejus Jurisdictioni subjacent; quippe casu in contrario ei pure adprehensio rei, prout cuivis alii Judicii competit (§. 267.) postea ejus competenti foro resignatio incumbit.

§. 273.

Quoniam modo iis instituatur.

In his Casibus potissimum inquisitorie proceditur, Fisco Judicii tacite actorem agente. In hoc procedendi modo Montanistica Judiciaria ratio a civili differt in eo: quod super instituta Cognitione illico sententia feratur, contra in civilibus Judiciis actio a Fiscalis Procuratore primum in ratione factae Cognitionis Judiciariae erigatur contra Inquisitum, cui pro

sui defensione ex officio Defensor datur, quā ambo secundum Judiciariam praxim, et prout in alio civili Processu adversus se agunt, super allegatis sententia feriur, et ordinarie Proces-
sus decurrit; contra: Montanistico- Judiciariae Cognitiones, et inquisitorii Processus, si substratum eorum minus graves transgressi-
ones sint, mox executioni dantur; graviora vero delicta et maleficia ad praescriptum XXXIII.
6. O. M. §pho 267. explicata ratione pertractan-
tur. Eadem ratio observatur penes Judiciarias Substitutiones, eo solo discrimine: quod eae sententiam non ferant, sed Judiciariam Cognitio-
nem concernenti Judicio Districtuali fine ferendae sententiae submittere debeant. Sententia de-
linquenti in figura Judicij preelegitur.

§. 274.

Erga Instantiam partium.

Erga litigantium partium Instantiam ratio Judiciaria duplex esse potest; a) summaria, vel b) libellatoria. Utra ex his locum habeat, ex natura et indole substrati, arbitrio partium, et judicio Judicis montani determinandum est. Generatim: in levioribus, praesertim disciplinaribus casibus, qui adpellationi ad altiora fora, vel non, aut non singulariter apti preevidentur, summaria adhibetur.

§. 275.

Qui processus summarius in- struatur.

Summarius Processus ita instruitur: actor

suam actionem, vel litteratorie, seu scripto, vel verbaliter deferre potest. In primo casu ea parti Incattae cum scripta Judiciaria in via tione exhibetur, qua ei una certus dies et hora praefigitur, qua vel in persona, vel per Mandatarium sufficienter instru ctum, fine assumendae summarie Causae, in Judicio comparere jubetur; cui invitationi ordinarie Clausula adjungitur: in contrario, seu non comparitionis casu, futurum, quod Juris est, i.e. cum ex: non venit, in Contumacia convictum iri. XXXV. 5. O. M.

§. 276.

Quid in termino.

Incatto in Termino comparente, is mox actionem Judicialiter sibi exhibitam ad acta Judicij restituendam habet; hoc facto Judex montanus ad praescriptum XXXV. 3. et 4. O. M. amicabilem inter partes Compositio nem tentat, quae si non succedit, ulterior Juris via instruitur; Incattus nimirum ad actionem oraliter respondere, actor ad exceptionem replicare, i. rursus duplicare debet, quo facto Processus absolvitur; argumenta et documenta ad probationem utraque pars, eadem occasione, aut, si testium fassionibus opus, et pars Causam suam earum adminiculo proflare fulcireque volens, testes ante Termini exitum examinari curare neglexit, probationem sub orali tractatu in ratione peragendae et producendae fassionis prosequitur,

et Processus seu Prothocollum praehabitum per Montium Magistrum uno aut duobus Assessoribus et Actuario assumitur: *)

§. 277.

Praefixio Termini unde pendeat.

Termini praefixio unice dependet a Judice montano, eo solum observato: quod is infra 14 dies nunquam dari debeat, ut videlicet, Incattus tempus habeat, necessaria ad defensionem suam Instrumenta conquirendi, et Procuratorem constituendi. **)

§. 278.

Processus Libellatorius.

Ratio in Judicio procedendi libellatoria consistit in sequentibus: Actor libellum suum

---

*) Oralis norma, abolita jam nova O. J. raro amplius adhibetur, verum Actor ad scripto exhibendam querelam suam inviatur.

**) Non quaevis minus momentosa querela illico in via summarii Processus tractatur; e. c. debiti liquidi praetensio ordinarie debitori convento sequ. decisione transmittitur: „Actorem a Convento intra 4 hebdomades Judicatu solvendum, aut amicabiliter componendum esse, seclus, intuitu praetensionis hunc eo usque serio se declarandum habere,“ si jam debitor agnatum debitum intra unum, aut plures solutionum terminos depuraturum se promittat, ab actore pendet, utrum oblationem hanc acceptare velit, si ita, negotium terminatum est. Si vero is sibi satisfieri urgeat, id jam summarie tractandum; quod si vero actoreae praetensioni, vel in toto, vel parte, contradicat, tum actor ad viam Juris inviatur, et Contradiccio ex parte Conventi ad forum Contentiorum traducitur.

actionale in plene instructum, i. e. omnibus necessariis requisitis ad demonstrandum Jus praetensionemque suam in duplo, aut saltim ad voluto rubro actionis, Judicio exhibere debet; hoc exhibito: ex praescripto cit. XXXV. terminus pro tentanda amica praefigitur; quae si non succedat, actio Reo-Convento fine Exceptionis indorsatur, ad hanc actor Replicam adornat, quam RC. Duplica elideret conatur. *)

§. 279.

Quantus Terminus praefigatur.

Ordinarie cuivis parti litiganti pro exhibitione scripturae terminus 14 dierum praefigitur; interim tam parum Judici, quam partibus vetitum est, mox post levatam Causam terminos, gravitati substrati adjunctisque admensos, seu defigere, seu expetere; id modo observandum: ut pars in postremo casu, praesertim in 2. et 3. repetitione, illico rationes petiti adducat et probet. Judicis Officium est, dare operam: ne frivole et studio vexandi id genus prorogationes terminorum admodum frequen-

---

*) His 4 scripturis Processus Mont. ordinarie absolvitur; quamquam in Casibus extraordinariis, sed nonnisi cum expresso consensu E. Collegii aulici, 6 scripturae, proin insuper Triplica et Quadruplica admittatur; absentiae alicujus Causantis in praefigendo termino nulla ratio habetur, cum quilibet Urburarius in loco Culturae sua Mandatarium cum sufficiente instruzione ex praescripto XIV. 3. O. M. habere debeat.

quenter expetantur; quo casu petitum denegare, absque eo partes removere debet; etenim Causas Metallicas accelerandas, et ad finem quo oecias perducendas esse plurimae rationes exigunt, et depositunt.

§. 280.

De Processu extraordinario, a) *Marcali.*

In speciebus Processus Metallici extraordinarii censetur §. 271. marcalis, seu ad controversas venas, fibrasque Metallicas. — Locum habet in perfossonibus Camporum Finalium, *) si haec inter Urburarios ambiguæ, a Judice Montano et Juratis ut tales agnitaæ, ejusque qualitatis inventæ fuerint, ut eas exæquare, aut definire cunctentur, aut tentata inter partes benevolæ controversiae compositio in irritum versa, aut eae summariae negotii cognitioni adquiescere renuant — eotum partes ad marcalis causæ suæ decisionem in via Juris experiendam inviandæ. Processus hi natura sua, poscente ociorem eorum definitionem communi

*) *Perfossio Camporum* (Durchflöß) dicitur immisio culturae in alienum campum. — Si haec inter Commitaneos dubia sit, lege metallica Montium Magister jubetur illico ocularem controversi loci inspectionem in praesentia utriusque partis, adscitis in subsidium Juratis aliquot, suscipere, et controversiam in flagranti decidere conari — quo cassum tentato, utramque partem a puncto perfossonis ad aliquot Orgyarum metallicarum distantiam removere (campo decedere) locumque usque Causæ decisionem pro contentioso declarare, quo sic ulterior agendi ratio instruitur. VII. O. M. p. l. VIII. 3. D. S.

Culturae montanae ratione, sunt extra seriales i. e. sepositis interea quibusvis negotiis in tractationem assumendi sunt; — cum demonstratio Juris in hac Processus specie medio institueretur operarum montan. adornari debet, *) nulli fatali adstringitur, competitque in regula seniori Campo; disquisitio Judicialis instituitur in facie loci controversi per ocularem revisionem, et a Geometra Mont. elaboratas delineationes, adhibitis et aliis juratis Officiantibus — pendente lite, aut si partes Sententia Judicaria non contentae, causam ad Forum Adpellatorum deducant, nullus litigantium Urburarium, operaे montanae Magister, et Curator Mont. cultivationem operis, et ejus oeconomiam procurandam habet, verum minerae e loco controverso erutae, ad Sequestrum Judicarium ponendae, cui administrando Custos impartialis juramento speciali adstrictus praeficiendus, qui remanentiam, detractis Urburarialibus praestationibus, et erogationibus, cum rationibus Cassae sequestrali inferendam habet, usque Sequestrum publicata finali Sententia resolvatur XXXVII. 3. et 4. O. M.

§. 281.

b) *Processus ad proventum metallicum, partes fodinales, et Metallifodinas.*

In Processu ad proventum metallicum, in

*) Operae hae ordinarie a loco, quo vena metallica tentamine detecta, inchoandae, quod montanistice a patre duei dicitur Hertvig.

quo tamen in regula actio debito mont. fundari debet; lata, et non appellata Sententia Judiciaria, debiti solvendi obligatio intra 14 dies a die exhibiti Incatto ea cum inviatione communícatur: Actori secus proventum metallicum ad vires convictivae summae adjudicari. — Qua in termino non secuta, diribitor certioratur Judicialiter ad proventum metallicum partis succumbentis triumphanti erga recognitiales usque ex-solvendum, quo hac, vel alia ratione adjudicatam summam obtinuerit. Quod si in defectu proventus metallici, vel ex alio incidenti, actor ad partes ipsas fodinales, vel totam Metallifodinam agat, eotum penes Sententiam Judiciariam succumbenti pro casu solutionis intra terminum non securarac, Taxatio et adjudicatio partium fodinalium indicatur — atque in eo Metallifodinae adjuratis praevie binis operarum magistris, totidem scensoribus, et aestimatoribus accitis, per Judiciale individuum reambulatio instituitur; praestitaque super statu et Oeconomia ejus relatione, Taxatio defigitur. Ceterum in Processu ad partes fodiu. *) ordinarie Taxatio absolute non necessaria, sed earum aestimatio ex angarialis proventus Indice desumi potest, salvo Jure Creditoris Taxationi erga proprias expensas inhaerendi. Taxatio penes Judicium montanum suscipitur, et tamen penes hoc, quam Magistratum localem erga requisitionem valvis Curialibus affi-

---

*) In particularibus praetensionibus Tusoriaruin, Ustrinorum, dialium aedificiorum etc. Taxatio haec instituitur praevia Officiosea Oculari revisione adhibitis artis peritis:

gitur; Creditori libertate relictā, intra triplam quindenām plus taxatio pretio offerendī. — Termino clapsō ipso mēento taxatae partes plurimū offerentī adjudicantur, majore oblatione non secuta, actori sūlhastatae partes pro pretio taxato cedunt, cujus intuitu, et fine suscipiendae earum addictionis, modo adquisitionis montanisticae capax sit, is ad Antigraphiarium inviāndus; quin tamen invitū eas retinere cogatur, sed ultronea subhastationem renovandi, aut per procuratorem alienandi libertate pollet. Si convictiā summa Taxali miner, residuum penes Judicium deponi, vel sufficiens Cautio praestari debet, — si major, in executionem reliqua debitoris bona sumuntur.

§. 282.

c) *Processus Concursualis.*

Debitore pluribus creditoribus gravato, adjunctisque perhibentibus: eum solvendo imparem esse, creditoribus conquerentibus exoritur nova Processus species Concursualis nuncupati, ex civili Jure petiti — Processus hic obtinet tam Debitorē praesente, quam vita functo, aut profugo, facultatibus singulis creditoribus excontentandis haud sufficientibus — quo, seu ultronea Delitoris denunciatione, seu ex aliis adjunctis comperto, Judicium, cui Debitor subest, constituit specialiter ad hoc juramento adstrictum Curatorem bonorum, qui, excluso Debitorē, aut ejus heredibus, curam super ejus substantia gerendam, rationesque per-

cepti et erogati ducendas habet. — Eadem ratio obtinet concurrentibus pluribus debitis montanis ad partes fodinales, aut Metallifodinas, quae Processui inducuntur — in hoc casu, partes fodinales Debitoris; aut tota Metallifodina cum mobilibus et immobilibus supra dicta ratione subhastatur, percepta exin pecunia in Massam ita dictam concursualem ponitur a Curatore Massae administrandam. — Postmodum Judicium citationem generalem adornat, quae, ut eo facilius certiusque Creditoribus innotescat, Novellis inseritur, atque valvis diversorum Judiciorum affigitur. Creditores intra Edictalem terminum praetensiones suas singuli Judicio exhibent, ad quas singulatim, constitutus a Creditore Mandatarius, aut eo absente, aut mortuo, constitutus ex Officio Curator litiis respondet, et mutuo intra terminum sub periculo contumaciae usque quatruplicam prosequitur. Termino Edictali elapso, Acta pro conclusis habentur, et de praetensionibus Creditorum cognoscitur, quae ad montem XVI. 16. O. M. fine excontentationis sequ. ratione classificantur: 1) Restantiae Urburiales, Cameralia aut alia debita aerarialia. 2) Merces operarum, Ustrinales, et fabriles sumtus. 3) Anticipatae pro cultivatione operis ex Cassis Urburarialibus cum praescitu Officii montani Summae. 4) Coram Judicio Mont. intabulata debita et legali Hypotheca affectae partes fodinales, aut opera. 5) Anticipatae summae, et quae culturae montanae ergo inita esse discrete in Chirographo exprimuntur. 6) Alia civilia debita subversante aliis fundi defectu —

Additamentum partibus concursui obnoxiiſ in-
cumbens, aut Curator bonorum ex concursuali
massa, aut Creditores, ex suis facultatibus, sub
periculo experiendi rigorem Retardatus (§. 212,
et 213.) praestandum habent.

§. 283.

Processus Concursualis mixtus.

Possunt et Civilibus Concursibus partes fo-
dini, debitore fatis functo, vel profugo, aut de-
fectu fundi subversante, ad massam pertrahi —
attamen Creditores practensiones montanisticaſ
habentes, adversus communem Debitorem intu-
itu partium fodinalium, massae addictarum,
praerogativa pollent — quippe partes fodinales
non abso lute, sed dumtaxat in subsidium
excontentandis reliquiſ Creditoriſ adplicandaę
(Confer. P. I. C. IV. §. 129.) eo suopte intel-
lecto, et ex §pho. 263. perspicuo: in Civili
Foro Subhastationem partium fodinalium decur-
rere nequire, sed absolute Judiciis Mont. com-
petere, queis erga praeviam requisitionem ea
procedendi ratio incumbit, et detractis praeon-
tatis debitis Mont. residua percepta, summa
Massae Concursuali requirentis Judicis resig-
nari debeat, ut sic primum ferendae ab eo Sen-
tentiae materia esse possit.

§. 284.

Sententia interlocutoria, meritoria.

Cardo ip̄o eo versatur: Utrum RC. litem

in merito contestetur, aut exceptio-
nem, quam vocant peremptoriām, opponat
— in postremo casu super exceptione cognos-
cendum est; videlicet exceptionalis Libellus
Actori fine respondendi, responsum RConven-
to, replicandi ergo, communicatur, et postea
sententia interlocutoria lata deciditur. Ex-
ceptiones hac concernunt potissimum Actoratum
et Judicatum. Si eae fundatae cognoscantur,
Processus cassatur, et Causa condescendit.
Casu in contrario actio denuo fine responsi R.
Convento exhibetur, quo facto Processus conti-
nuatur ut supra declaratum est. Exceptivis super-
ratis, Processus meritum cognoscitur; et finali
sententia, partibus in ordinaria Judicia-
ria sessione promulganda, deciditur.

§. 285,

Execution Sententiae.

Sententia finalis legitime lata, et publicata, nisi adpellatiōnis interposito remedio, (de quo sequ. §pho.) sistatur, Executioni danda, decernitur. Executio sit per Judicium Mont. si id personalis, in quem lata, Jurisdictio est; (recole quae de hoc argumento praeced. Cap. §pho. 264 et sequ. dicta sunt.) Si vero is alteri Jurisdictiōni subsit, per litteras Requisitorias.* Intuitu vero executionis sententiae contra subditos et incolas

---

* Harum usitatus stilos ex Jure communi notus praesumitur.

aliarum ditionum latae, Beser. Exc. Curiae R. H. A. de 1. Julii 1788. praecipitur: ut Judicium Mont. Requisitorias fine peragendarum executionum ad illam directe Instantiam, quae executionem peragendam habet, expedit, et Requisitoriis, non modo sententiam, verum et meritoria instrumenta, in quibus praetensio acto-rea, prout et Jurisdictionis activitas fundatur, in fidedigna C o p i a advolvat.

§. 286.

R e m e d i a J u r i s.

Jure Metallico aequa (prout in omni Jure ex principiis recti Systematis Judiciarii) obtinent varia beneficia a lege concessa, ad prae-judicium, quod parti (vel utriusque, vel alterutri) in Processu inferri posset, a se amoliebundū — et quamvis quae de Jure communi habentur, aliqua solum expressa lege Metallica prohibeantur, secundum tamen Judiciariam montanam obser-vantiam sunt potissimum variae Excep̄tiones: contra Actoratum, Indicatum, praecriptionis, causamniae, dilationis Terminis etc. denique Prohibita, et ipsa Appellatio — Novum vero Judicium, et Oppositio in Processu Me-tallico simpliciter exulat. XXXVII. 4. O. M.

§. 287.

Appellatio, quando interponenda.

Si pars succumbens finali sententia *) non

*) Ab interlocutoria enim Sententia nulla Adpellatio licet
habet. Cit. XXXVI. 1. O. M.

contentetur, sed per eam gravari se existimet, habet remedium Adpellationis, at hanc interponere debet mox publicata sententia, in ipsa Sessione Judiciaria; (so lange der Bergrichter sitzt, und den Gerichtsstab in Händen hat) postmodum vero Adpellationis Gravamina intra tri dum (die publicationis et exhibitionis jam imputato) Judicio exhibere; in quo Judex curandum habet: ne his Appellatio- nis Gravaminibus plus inseratur, quam ipsi Processui inallegatum est, h. e. ne adpellans praeter motiva Processu ipso contenta, novas ratio- nes, ceu Gravamina, adversus sententiam ad- ducere audeat; quod si facret, ea parti resti- tui, aut simpliciter seponi queunt. XXXVII. Q. M. p. t. quod si alterutri parti post factam acto- rum processualium irrotulationem, quaedam quae alterandae latae sententiae patrocinatura videntur, motiva se offerrent, in hoc casu, non remedio Adpellationis, verum Prohibitae refor- mationem impetrandam habet sententiae, quam ab Adpellatione differre evidens est: siquidem penes eam Processu in eodem Foro manente nova motiva adduci queant, in hac contra, cau- sa ad eminentius forum traducta innovari nihil possit.

§. 288.

Quid ea interposita faciendum.

Interposita per P. succubentem Appella- ta P. triumphans succinctam dat oralem animad- versionem, et reflexionem stante Sessione

ad Protocollum, in qua quaestio: Utrum interposita Adpellatio admittenda aut rejicienda sit discutitur, et per sententiam deciditur,

§. 289.

Quid si admittatur.

Adpellatione Judicialiter admissa, universa acta Processualia, una cum Sententia et Gravaminibus Adpellationis describuntur, per Secretarium Judicij, in praesentia partium compare volentium, collationantur, dum revidentur, haec Copia Processus Cortesiae involvitur, et exteriori paginae meritum Procesus cum partium litigantium denominatione inscribitur; postea a Judicio Transmissionales, seu Reverentiales (Apostoli) quae nihil aliud sunt, quam litterae comitativae, expediuntur, eis Processus et gravamina Adpellationis adcluduntur, omnia haec alteri Cortesiae cum inscriptione: Ad I. Tabulam Regiam Judicariam*) sub sigillo Judicij M. D. includuntur, et Appellantи cum subnotatione Taxae Expeditionis fine ulterioris exhibitionis et transmissionis consignantur.

---

*) Ex vicennio Judicia montana, in ratione Causarum suarum ad altiora fora promotionis, plures vices subiverunt. Olim Causae metallicae unicum dumtaxat forum Adpellatorum graduale, utpote S. C. Gratiatus Officium haberunt, cuius sententiae postea non via amplius Adpellationis, sed dumtaxat Graliae, eaque semper extra dominium ad ipsam Majestatem sine revisionis promotae fuerunt; erga factam eapropter ab Urbibus Montanis I. H. Urburariatis et Urburariis humiliam supplicatio-

§. 290.

Quid si Adpellans cedat Adpellatione.

In casu, quo Adpellans post fatales dies Adpellatione cedere, sententiaeque latae adsentiri se declarat, poena 50 fl. in dimidio Fisco, in altero parti adversae cedenti, ex praescripto XXXVII. 4. O. M. subjicitur, Sententia vigori suo restituitur, et executioni datur. ibidem. Si lis fodinas intercedat, ea pendente, impartialis Curator, vel Custos ex officio constituendus, minerae ex controverso loco erutae ad sequestrum usque finali Sententiam ponen-

---

nem Majestas Anno 1784. Sedem Tavernicalem supremum Revisionis Tribunal in Causis Montanisticis pro Regno Hungariae constituit, cum vero i. ma Maii 1786. novus Judiciarius Ordo in Hungariam inductus fuisset, qui pro universo Regno Tabulam Regiam, Adpellatorium, Exc. Septemviralem vero supremum Revisorium forum, et ultimam Instantiam constituit, factum est, quod Causae quoque Montanisticae hunc ductum sumere debuerint, pro quibus in utraque referendis R. Consiliarius, et Referens in Montanisticis cum adjuncto Secretario constitutus est—haec Constitutio duravit usque fata Josephi Imp. et magni universi Systematis Judiciarii Reformatoris—Augustus Leopoldus II. mox in aditu regiminis sui statum Judiciorum, et systema eorum Anni 1780. reduxit; verum in sistema redacta (systematisata) 1788. Judicia Montana manserunt in vetere suo statu, et quidem quod ductum ad altiora foras; et eorum activitatem attinet, in qualitate provisoriae Coordinationis.—Norma haec hodieum oblinet, neque ex hoc intuitu formalitatis, secundum quam Causae Montanisticae via Adpellationis et revisionis promovenda, sententiae publicandae, remedia Juridica applicanda, in praesens quidpiam stabilitum est; utpote in hoc argumento firmum stableque sistema primum ab adprobacione in Comitiis Operati Exc. R. Deputationis dependet vigore 22. 1790/1,

dae; quamquam et fieri possit, ut eae illi, in cuius campo crutae sunt, erga impensarum re-fusionem, et praestationem sufficientis Cautio-nis extradentur. ibidem.

§. 291.

Quid intuitu Processualium expen-sarum et accessoriorum.

Quod denique processuales Judiciales ex-pensas et accessoria attinet: in corum praesta-tione pars succumbens in regula condem-nanda; eo nihilominus observato: quod damnum, et expensae a parte triumphante liquidan-dae, aequo Judicij Mont. arbitrio temperandae sint. XXXVIII. 1. O. M.

§. 292.

Quid observandum de Juramento Calumniae, item Cautione litis.

Vigore XXXV. 12. O. M. actore a pars oc-casione Levatae Incattae Cautionem intuitu sumtuum in litem; et ex praescripto XXXVII. 1. Appellans ante admissam Adpellatam Ju-ra-mentum Calumniae praestare obligabatur; utpote: quod litem non protelandi causa, neque ex temeritate, aut malevolentia, sed ex consci-entia illati sibi per sententiam Judiciariam prac-judicii, et quod ea se gravari existimet, ad al-tius forum deducere velit; Juramentum isthoc nihilominus B. Resolutione 1784. Causanti-bus disserte remissum est; Cautio vero memora-ta, quamquam expressis verbis abrogata non sit, in Foro parum in praxi est; caeterum: in

casibus, dum actor persona non satis nota, non possessionatus, aut nullas Jurisdictioni Montanae omnino facultates habet, in Judiciis Mont. erga instantiam partis R.C. tuto decerni et pars actorea ad praestationem Cautionis, vel realis, vel saltim provisoriae, incuncianter adstringi potest.

§. 293.

An in Processu Metallico detur Beneficium Restitutionis.

Beneficium Restitutionis in integrum Causae jam decisae, et Sententia Judiciaria superatae, proin vires rei judicatae obtentae, cum plena praecedaneorum actorum et deliberationum Judiciariarum in merito Causae invalidatione, et Cassatione, non datur; *) quippe hoc saperet Judicium novum, quod in Jure nostro exulat (§. 286.) si vero agatur de Restitutione ad appellandum ex neglectu per Mandatarium gravaminum legali sub termino exhibitionis, et ex capite intermissae formalitatis, haec sub onere gravaminum, intra triduum a die obtenti Beneficii, exhibendorum, et Appellatae prosequendae, sustineri et peti potest vigore B. R. 20. Martii 1782.

§. 294.

De Officiosis Cognitionibus.

Procedura Judiciaria in litigiosis Feudalibus objectis, ad quae in specie Jura ita dicta Informa-

*) De restit. in integrum in Causis mont. non admittenda agunt B.B. RR. ac 10. Apr. et 28. Junii 1788.

tiones (Kundschafte Rechte) seu De — et Remonstrationes occasione Mutationum operum metallicorum desolatorum, pertinent, (P. I. C. V. §. 200. sub *) principio plerumque dumtaxat est Officiosa, controversique id genus casus, medio Officiorum cognitionum resolvuntur, quorum instituendarum rationem pro Coronide operis adnectimus. — Demonstratio ex natura incumbit parti praetendenti intra ordinarium Judiciale Mont. terminum 14 dierum, in cuius vicem perinde intra parem terminum pars contravertens contrarium probare, seu remonstrare obligatur. — Ad adjuvandam hanc de- et remonstrationem utraque pars principio statim termini Judicio exhibendos habet quosdam Articulos de- et remonstratorios, seu certa puncta et quaestiones, super quibus personas a se denominatas Judicialiter examinari cupiunt — examen hoc testium; quorum passionibus partes jus suum demonstrare volunt, prævie adjutorum, suscipitur in figura Judicii, a quo authenticatum; concernentibus partibus extradatur, ejus adminiculo libellos suos, Judicio substernendos instruunt — duplex hic libellus de- et remonstratorius Judicio lumen adfundit super realitate quaestionis cognoscendi, et pro alterutra parte decidendi XXXVI. O. M. p. t. parti non contentae licet pro remedura ad superiora Feudalia Collegia via Supplicationis recurrere, aut viam Juris eligere — in quo casu supra explicata ratione proceditur.

A D P E N D I X I.

E X E M P L A R I A.

N r o . 1.

Mutungationis. (ad §phum 95.)

A Sacra Caesarea, et Regio Apostolica Ma-jestate, Haereditario Austriae Imperatore, Hun-gariae et Bohemiae Rege FRANCISCO Primo, Clementissimo Domino nostro, et Montium, mutungo et peto Infrascriptus ceu Feudatarius nomine I. superioris Biberstollnensis Urburaria-tus, venam metallicam, in promontorio plene libero, S zitna adpellato, situatam, in ejus boreali adpendice protuberantem, hora 11. in argillaceo porphiro decurrentem, ab ortu in occasum sub angulo 60° divergentem, quarzum, et spatum calcareum, ceu venae speciem, con-tinentem, 4 pedum capacem, plumbream; de qua signum probatorium isthic advolvi-tur, ea cum supplicatione: ut eam Cuniculi, adjutorium Dei nuncupandi, medio, culti-vandi facultatem habeam, et mihi desuper le-gale Jus et mensura Cunicularis, cum quibus-vis de Lege Montanistica competentibus Juribus

et privilegiis conferatur. Schemmici die — men-
se — anno —

N. N.

ceu Feudatarius Mont.

Adnotatio: 1) Si hoc opus Metallicum
desolatum mutungetur, in contextu dicen-
dum: „ab ortu in occasum divergen-
tem 4 pedum capacem, antea ab L.
sup. Biberstolln. Urburariatu culti-
vatum, de praesenti vero jam 4 heb-
domadis operis improvisum, deso-
latumque, Adjutorium Dei nuncupatum
Cuniculum cum legalibus mensuris
et legi conformibus Juribus, et Pri-
vilegiis mihi conferri peto.“ Mutun-
gatio Metallifodinae, cuius Cultores dudum cam-
po decesserunt, sic sonat: Mutungo et pe-
to, ut mihi in promontorio Ber-
nstein juxta Silberberg situatam ve-
tustam, ex immemorialibus annis
desolatam et obsoletam Metallifo-
dinam, in qua secundum directio-
nem ruderum (Pingen) et antiquorum
acerorum mineralium (Halden) argu-
mentando, occasum versus decur-
rens vena argentea, de qua signum
probatorium advolvitur, cultivata
fuerat, ea cum supplicatione: ut eam
ope Cuniculi Benedictio Dei vocitandi etc.

2) Spatiu pro Tussoria, Cataracta, aquile-
gio, et his similibus, pari ratione mutungatur, co-
dumtaxat cum discrimine: quod in contextu Mu-
tungationis localia adjuncta, et vicinia clare et desi-
nite exprimenda sit.

Nro.

Nro. 2.

Moratorium. (ad §phum 164.)

Inclitum Caesareo-Regium Judicium Mont. Districtuale!

Cum Infrasertus Urburariatus ob irruentes,
et indomabiles fodinales aquas, sub 6. Maii 1785.
mutungatum, die vero 16. e. m. et a. collatum
Laus Deo nuncupatum puteum Metallicum fe-
riari sinere necessitetur.

Idecirco I. I. M. D. supplicat Ordinationi Mon-
tanisticae conformem 1/4 anni feriandi Indul-
tum sibi concedi. Schemnicii die etc.

N. N.

nomine Urburariatus putei
metallici appellati Laus Deo.

AD PENDIX II.

SYNOPSIS LEGUM CORPORE JURIS CONTEN-
TARUM REM MONTANAM CONCERNENTIUM.*)

Caroli I. D. 1342 per extensum.

Ludovici I. D. a. a. 4. de Luero Came-
rae instituto, item 5. de exemptis a solutione lu-
cri Camerae, a. 13. Nobilium possessiones, in
quibus minerae reperiuntur, Rex absque com-
petenti Concambio non auferat.

---

* Missis, utpote quae praesens institutum non adscivint, de
re monetaria sonantibus parem prope numerum effici-
entibus legibus.

Sigismundi D. II. a. 19. solis Regis Campsoribus pecuniam Cambiare liceat. a. 21. aurum, et argentum, in regno inventum solis Camerariis vendere liceat, neque aliunde adfrentes, nisi Camerae vendere praesumant. D. III. a. 13. possessiones in quorum metis minerae sunt, Rex Nobilibus non auferat, dimidietatem vero urburarum Cultoribus propter auctos fodinarum labores relaxet.

Alberti D. u. a. 6. administrare Urbaram extranei non admittantur.

Vladislai D. I. a. 28 et 30. minerae in quorumcunque regnicolarum bonis, qualescunque demitis salis repertae fuerint, eas Rex pro se occupare non possit, sed Urburas regales ab eis, qui eas coluerint, exigi faciat. a. 32. aurum, et argentum non cusum e regno eferre, sub poena detentionis rerum et personarum prohibetur.

Ludovici II. D. II. a. 11. Civitates montanae in libertatibus pristinis conserventur, et montanistae res quascunque ad necessitates suas advehentes tributum non solvant, ab extraneis similes res inferentibus exigatur, moderatum tamen. D. III. a. 7. Camerarios in societatem fodinas colentium recipere non licet, deinde casu, si soli propriis expensis imparent cultivare, a. 8. Camerarii, educilla et maceilla tenere non possunt nisi propriis famulis, et domesticis. a. 9. aurum et argentum solis Cameris vendatur, et cambietur. D. IV. a. 19. invigilatores monetarum Cusoribus praeficiuntur. D. V. a. 25. monetarum veterum in Camera permuta-

tio. a. 39. ad fodinas colendas, quibuslibet extraneis etiam aecessus pateat. D. VII. a. 3. Regiorum thesaurorum, tum ex fodinis, tum ex tricesimis provenientium Curator probus constituendus decernitur.

1545. a. 50. Marca argenti in Cameram regiam 6 fl. redimatur, minus 25 denariis, vide resolutionem regiam §. 16. ad hunc articulum.

1550. a. 78. Libertates montanarum Civitatum illibate per omnes observandae; item: 25. 1554.

1552. a. 36. vetusta consuetudo circa erectionem novarum fodinarum observanda. 1555. a. 20. Montanarum Civitatum inhabitatores a solvendo telonio immunes in libertatibus conservandi. Villulae ad montanas spectantes dicam in medium Comitatuum non solventes ultro ab eodem onere relevantur.

1563. a. 73. aurum et argentum non cusum e Regno non exportetur, exportatores puniantur.

1566. a. 10. aurum, et argentum non evahatur sub poena in prioribus legibus sancita, in Scapusio productum argentum sua Majestas per suos homines redimat.

1569. a. 9. Carbonarii, et Sectores praeter habitationem nihil habentes in montanis non dicentur.

1574. a. 19. Urbura solita ex fodinis Fisco solvatur, secus contra negantes Fiscus aget.

1598. a. 42. intercedunt Status pro montanistis ne fodinae deficiant.

1609. a. 38. metallum, aurum, et argenteum non cusum e regno non exportandum,

1622. a. 25. De Privilegio montanarum Civitatum, et Oppidorum regiorum privilegiatorum, prohibitione item appellationis, et deductionis ad forum extraneum; a. 46. de mineris, et fodinis regni eliberandis, et fisco regio applicandis non obstante contradictione possidentium, qui pecuniam ex proventibus abunde pereperunt, et interesse, aut superinteresse praetendere nequeunt.

1625. a. 41. poena in eductores auri et argenti, Campsores foeneratores, et exoticae adulterinaeque monetae inductores.

1630. a. 23. Montanae Civitates ordinario Magistratu*i* subsint, ad externa vero tribunalia confugientes, convincantur in amissione causae et homagii.

1662. a. 44. Lapicidae, ac Carbonarii, metallicidae, in Sylvis extirpatis agros et prata sibi vindicantes, Commissione mediante corrigantur.

1715. a. 45. §. 5. Montanae Civitates a condescensione militari immunitantur. 56. excessus Cameralium montanorum Officialium Commissionaliter corrigendi determinantur, item fit mentio oppidi Botza. a. 96. in hoc memoratorum Oppidorum, et aliorum locorum incolae communia Comitatensia onera ferant disponitur.

1725. a. 51. in causis bonorum Cameralium et montanorum nomine Fisci regii active et passive procedatur. 65. montanae Civitates et villiculae Cremnicienses a condescensione militari quidem immunes, sed ab onere Contributionis liberae non sint. 108 Judicia montanistica in privatis eorum ultra saeculum stabilitis legibus confirmantur.

1741. a. 40. de remedendis MM. RR. Civitatum gravaminibus. 65. villulae montanarum pro extraordinariis belli necessitatibus taxatae.

1751. a. 18. Nobiles in montanis quoad personas Comitatui juri stent.

1791. a. 22. De re montanistica qualiter in conformitate legum administranda.

A D P E N D I X III.

RUBRICAЕ ORDINATIONIS MONTANISTICAE ET DECLARATIONUM.

PROLOGUS.

- Articulus 1. Regale minerale Principis concernens in §phis. 6.
— 2. A quo, et quomodo metallifodinae, et earum appertinentiae adquirantur, et conferantur. in §phis. 9.
— 3. De juribus et praerogativis Cuniculi haereditarii in §phis. 11.
— 4. Ut suscitandum, inchoandum laboribus providendum, et possidendum opus metallicum §phis. 4.
— 5. De fodinae, et putei metallici mensuris §phis. 12.
— 6. De intercapedine §phis. 2.
— 7. De perfossonibus Camporum metallicorum, et objecto marcali.
— 8. De praeculturis, aut suffossonibus, et quomodo Cuniculus aut puteus metallicus alteri promotio-

Articulus.

- nem minerarum aut operationem
admittere, aut denegare debeat
§phis. 5.
- 9. De transfossionibus, et ne ullus
alterius culturam ingrediatur, ne
Courburario cultivando periculum
inferat, aut fraudem committat §. 3.
  - 10. De feriatione, seu moratorio §is. 10.
  - 11. De Convassationibus Camporum fo-
dinalium §phis. 3.
  - 12. De Urburariorum gubernatione,
et metallifodinarum praetensioni-
bus §phis. 5.
  - 13. De Obligationibus Curatorum mon-
tium, item Curionum, ac labora-
rum montanisticorum §phis. 11.
  - 14. De communibus solutionibus, et ut
urburarii penes metallifodinas suos
plenipotentiarios teneant §phis. 4.
  - 15. De labore montanistico, et, ut sta-
tuto tempore labor inchoandus,
quandove eo decadendum sit §is. 4.
  - 16. De persolutione mercedum lenun-
galium, ac urburariorum defalca-
tione, quando solutio defalcare, et
qua forma laboratores ad partes fo-
dinales, querulari possint, ac debi-
torum causa §phis. 17.
  - 17. De lenungali, et ad mensuram sive
pondus exacta mercede §phis. 5.
  - 18. Ut minerae probe secernantur, et
officiales, urburarii, et eorum servi,
quovis solutionis tempore, ad mon-

Articulus.

- tem, et metallifodinas se conferant §phis. 3.
- 19. Ut nemo hypocaustum, fabricam, aut machinam penes fodinam diruere, ligna, durioris ligni, aut abietinos asseres aut alia instrumenta ex monte deportet. §phus. unicus.
  - 20. Ut ab una fodina alteri cum foco sucurrendum §pho. unico.
  - 21. Ut mons, in quo nobiles minerae, aut fatua fossilia sunt, pronioveatur, item: ne venae, aut minerae sepeliantur §phis. 3.
  - 22. Urburam, item repartitionem minarum in monte concernens §is. 6.
  - 23. Ut damnum in fundis per urbarios illatum reparandum sit. §pho. unico.
  - 24. De regia libertate metallicolarum, et praerogativa eorum intuitu domicilii, et intentionis §phi. 2.
  - 25. De fodinarum partibus, et earum adpertinentiis, emtionibus et venditionibus §phis. 7.
  - 26. Ut res amicabiles, ac judiciales sententiae, cognitiones, decisiones, contractus, emtiones et venditiones libro judiciali inserantur, sub bona custodia servando, ut quisquis obligationes suas ex eo intelligere possit. §phus. unicus.
  - 27. Ut Officiales fodinas non colant, nec urburariis juramento obligati sint, ac de eorum Salariis §phis. 18.

Articulus.

- 28. De iis, qui in Civico, aut provinciali Magistratu fodinas colunt, et Judicio montanistico parere nolant, qualiterque partibus renunciandum sit §phi. 2.
- 29. Negotiationem ad creditum (Pfändewerthhandel) concernens, et qui ad fodinas res necessarias adducit, est a telonio liber, etiam statim et mensurae gratia §phis. 4.
- 30. De nuptiarum pompa et Blaspomiis §phi. 2.
- 31. Contumelias et imprecations concernens §phus. unus.
- 32. Qui votum, pacem, concilitatemque fregerit §phus. unicus.
- 33. Ut nemo contra Magistratum, aut secus confoederationes, neve tumultum excitet, item: de temerariis ausibus, prohibitis armis, et eorum transgressionibus §phis. 8.
- 34. De concordia, et discriminis inter montium Magistrum, ac Civicum et provincialem Judicem §phis. 10.
- 35. De communibus, et expeditis montanis juribus, item quando montium Magister et jurati de jure suspecti denunciantur §phis. 14.
- 36. De testimentiis jurium aut probationibus §phi. 6.
- 37. De Appellatione et recursu §phis. 5.
- 38. De taxationibus damnorum §phus. unicus.

Articulus.

- 39. Aurilotoria concernens §phis. 16.
  - 40. De Collatione Ustrinarum, et frigoriorum §phis. 10.
  - 41. De praesentatione auri et argenti ad Cameram regiam, ne illud clanulum e regno eseratur, aut cele tur §phis. 4.
  - 42. Officinarum directores conservandi, et promovendi, §phus. unicus.
  - 43. Officiales sibi mutuo assistant, et adjuvent §phus. unicus.
  - 44. De Collatione sylvarum, Carbonarum, quid earum intuitu observandum, et ut labor, et ustio perficienda sit §phis. 25.
  - 45. De obedientia in supremum Camergrafium, Magistrum montium, et praelectionibus Ordinationis §. 2.
  - 46. Officialium montanisticorum jura menta continens.
-

RUBRICA DE DECLARATIONIS CREMNICIENSIS.

- Articulus.
- 1. Quomodo Urburarii in cultivandis fodinis se gerere debeant §phi. 2.
  - 2. De Officio montium Magistri §is. 3.
  - 3. A quo, et quomodo fodinae percipiendae et conferendae sint §phis. 5.
  - 4. De libertatibus, et praerogativis Cuniculi haereditarii §phis. 12.
§pho. 6. de exhaeredatione, §pho. 12. de conservatione ejusdem.

Articulus.

- 5. Ut opera metallica suscitanda, laboribus providenda, et possidenda sint §phis. 14. — §phus. 14. de promotione mineralium ad molas contusorias et molendina.
- 6. De mensuris fodinalibus, et putealibus §phus. unicus.
- 7. De perfossonibus, item, ut mensurae formandae, quidque pendentes, et jacentes putei metallici multui juris habeant §phis. 17.
- 8. De feudis, item erectis, et planis limitum lignis, sectis majoribus. §phis. 11.
- 9. De recentis aurae inductione, et aquarum deductione §phis. 5.
- 10. De iudagatoriis, et promotoriis cuniculis et pontibus §phis. 5.
- 11. De Urburariorum gubernatione et fodinarum praetensionibus §phi. 2.
- 12. Urburales Officiales, utpote; Oeconomos, Decuriones, et laboratores concernens §phis. 9.
- 13. De molendinorum Curatoribus, locatoribus, diurnis, nocturnisque contusoribus, cunctis item penes contusorias laborantibus §phis. 7.
- 14. De opera, et ordinato tempore, quando ad, et a labore eundum, et de mercede operariorum §is. 4.
- 15. Vectores, et mensuram arcae curulis concernens, §phus. unicus.
- 16. De Locationibus, et conductis ad

Articulus.

- mensuram et pondus mercedibus
§phis. 8.
- 17. De demolitione aedificiorum diali-
um §phus. unicus.
- 18. Ut una fodina alteri cum igne suc-
currere debeat §phus. unicus.
- 19. De conservatione judicialium lib-
rorum §phus. unicus.
- 20. Discordiis praeveniendum §phus.
unicus.
- 21. De Collatione sylvarum, et Carbo-
nariarum, et ut earum intuitu la-
bor servandus et vecturae prae-
standae §phis. 5.
- 22. Ustrinam, et ustrinales operarios
concernens §phis. 4.

***

DILUCIDATIONIS SCHEMNICIENSIS.

- Articulus 1. De montium Magistri officio §phus.
unicus.
2. De juribus et praerogativis Cuni-
culi haereditarii, et puteorum me-
tallicorum, intuitu aquarum asser-
vationis §phis. 38.
- In specie: §pho. 3. Cuniculi ha-
reditarii elevatio; §pho. 3. et 4., quo
modo jacens puteus metallicus ju-
re in haereditarium Cuniculum uta-
tur a §pho. 6. — 11. haereditarii
Cuniculi et putei metallici perfo-

Articulus.

sionibus in via coincidant a §pho.
 12. — 15. De haereditarii Cuniculi
 aquarum asservatione §phus. 15. et
 10. item de puteorum §. 17, 18 et
 19.—Decisio inter Cuniculos et pu-
 teos metallicos aquae gratia §. 20,
 21, 22. De exhaeredatione haere-
 ditarii Cuniculi §. 23. De Collatio-
 ne variorum haereditariorum Cu-
 nicularum, qui in contrarium ex-
 strui possent §. 24. Dum duo Cu-
 nicularii haereditarii conveniunt
 cum perfossonibus ex eadem via,
 quid juris? a §. 25. — 29. De
 suffocatis submersis Cechis seu
 partibus fodinalibus §. 29. De Li-
 bertate et Confirmatione haeredi-
 tarii Cuniculi, ac de collato et ite-
 rum mutungato haereditario Cu-
 niculo, quomodo is spiraculum
 adipisci possit. 32, 33, 34. haeredi-
 tario Cuniculo aura et promotio
 concedenda. usque finem.

- 3. De Cuniculo indagatorio, ut mu-
 tungando, cultivando, et ejus juri-
 bus §phis. 4.
- 4. De nova fodina, quomodo perci-
 pienda, providenda et ejus juribus
 §phus. unicus.
- 5. Ut opus suscitandum, assidendum,
 fodinae laboribus occupandae, pos-
 sidendae, et quid intuitu vilioso-
 rum puteorum et fedinarum te-
 nendum sit §phis. 10.

Articulus.

- 6. De praereptione montium mineralium sive Cuniculi, sive pufci sint §phus. unicus.
- 7. De perfossonibus, de mutuis iuribus pendentium et jacentium puteorum in specie: montium Magistri pacis signum, descensio in fodinas; de Cechis seu partibus fodenalibus et mensuris. Perfossiones, secundum ductum venae fiant. De mensuris ad principales et pendentes venas. De urburariatibus cum perfossonibus collidentibus. De mineris ferri, Cupri et plumbi mineralibus.
- 8. De perfossone, ut intuitu ejus agendum et se defendendum §phis. 5.
- 9. De metarumi seu terminorum palis et crucibus, quae inter feuda ponuntur, aut incutiuntur §phus. unicus.
- 10. De transsectionibus, ne ullus alterius Culturam transscendat, nec suum Courburarium cultivando defraudet §phus. unicus.
- 11. De feriatione operum metallicorum §. 5. — De prorogationum schedis agitur §pho. 5.
- 12. De Urburiorum gubernatione et praetensione operum metallicorum §phis. 5.
- 13. Oeconomos et Decuriones et operarios concernens §phi. 2.

Articulus.

- 14. De communi solutione, et ut urburarii suos plenipotentiarios ad fodinas habeant §phus. unicus.
- 15. De opera, et ut recto tempore ad, et a labore eatur §phis. 5.
- 16. De solutione mercedum, item defalcatione, quando solutio detinendi, et ut laboratores ad partes debitorum causa querulari possint §phi. 2.
- 17. Intuitu rectae divisionis minerarum officiales Urburarii et eorum servi, solutionum tempore ad fodinas se conferant §phus. unicus.
- 18. Urburam, et minerarum repartitionem concernens §phis. 4.
- 19. Quod omnes benevolae Judiciaiae sententiae, cognitiones, decisiones, contractus improtocollentur, Protocolla conserventur, ut cuivis postulanti, veritas demonstrari possit. §phi. 2.
- 20. Fabricas, ustrinas, et molas contusorias concernens. §phis. 3.
- 21. De Ustrinis, molendinis, earum prærogativis, quanta distantia lotiorum seu auri, argenti, plumbi, aut scoriarum ab invicem esse debet §phus. unicus.
- 22. De objectis ustrinalibus et de mercede ustrinalium operarum §is. 14.
- 23. Penes ignobilium minerarum molendinum auream et argenteam fa-

Articulus.

- rinam elaborans, quae ratio tenenda sit. §phis. 7.
- 24. Montium Magistri Juramentum §us, unicus.
- 25. Geometrae subterranei Juramentum §phi. 2.
- 26. De Culinis, Cellariis, in montanis existentibus.

EPILOGUS.

EXTRACTUS
B.B. RESOLUTIONUM
QUARUM PLERAEQUE HOC OPERE CITATAE
CONTINENTUR.

I.

IN MATERIA MONTANISTICO - FEUDALI.

B. R. de 9. Julii 1753. Generalis Judiciorum montanisticorum, et Feudorum regulatio.

B. R. de 21. Aprilis 1777. Continet BB. Patentales intuitu auriloturae.

B. R. de 18. Augusti 1777. Continens absque conditione conferendam auriloturam.

B. R. de 5. Decembris 1782. Parificatio operum montanisticorum cum Lotoriis.

B. R. de 25. Aprilis 1782. Urburam a febro concernens.

B. R. de 24. Decembris 1785. Urburae relaxatio a Lythantracibus.

B. R. de 16. Novembris 1785. Investituras ad Cinabarinum, et Mercurium concernens.

B. R. de 22. Martii 1786. Quoad fodinarum ferri feudalem adquisitionem, et quoad exceptionem a communibus praestationibus fodinarum Aluminis et Vitrioli.

B. R. de 30. Junii 1788. Idem, quoad exceptionem fodinarum Lythantracum ab onere feudali, et a jurisdictione Hungarica et Transylvanica.

B. R. de 13. Maii 1788. Uberior in eodem merito dispositio.

B. R. de 28. Januarii 1789. Ut Scoriarum Loturae conferendae sint, praescribitur.

B. R. de 6. Septembris 1790. Normativum intuitu scorialium loturalium Camporum.

B. R. de 1. Decembris 1790. Ut dimensiones Camporum fodinalium, et quando suscipienda.

B. R. de 24. Novembris 1791. Indagatoriis Cuniculis nullus Campus conferendus.

B. R. de 8. Martii 1792. Reductio Camporum fodinalium ad dimidium suae superficie.

B. R. de 26. Aprilis 1792. Quaedam formalitates in mutungatione Cuniculi haereditarii observandae.

B. R. de 31. Maii 1792. Uberior edoctio intuitu mensurae in latum.

B. R. de 20. Junii 1792. Decisio: quibus Campis fodinalibus novae, quibus antiquae mensurae debeantur.

B. R.

B. R. de 8. Aprilis 1793. Courburatus urburam ab Antimonio dependentes ad semestria ratiocinia de fodinalibus et ustrinalibus sumtibus, tum liquefacti antimonii redditibus adstringi jubentur.

B. R. de 2. Septembris 1793. Mutungationis praescripta Formula, et quod ante Conūmationem Camporum quivis cultivabilis servandus.

B. R. de 17. Junii 1795. Ut lotorialia feuda conferenda sint praescribitur.

B. R. de 27. Aprilis 1800. Investitura ustrinarum Cupri et Argenti, extra ambitum montanarum Civitatum, absque praescripto Aulici Collegii interdicitur.

B. R. de 18. Novembris 1801. Abolitio annue exhiberi solitarum feudalium specificationum.

B. R. de 7 Januarii 1802. Intuitu denegandae collationis intercapedinis absque denudatione venae.

B. R. de 14. Decembris 1803. Alumen urburae subjacet.

B. R. de 5. Junii 1805. Dimensionem secundum venam concernens.

B. R. de 2. Augusti 1816. Urburam a Ferro concernens:

II.

IN MATERIA MONTANISTICO-JUDICIARIA.

B. R. de 12. Aprilis 1745. Qualiter cum Mandatis praeceptorio-Palatinalibus procedendum sit.

B. R. de 25. Martii 1759. Ordo Criminalis Ferdinandeus pro Cynosura communicatur.

B. R. de 2. Martii 1771. Procedendi ratio in Causis Criminalibus, secundum Ordinem Theresianum organisanda praescribitur.

B. R. de 21. Augusti 1775. Concernens futuram procedendi rationem in Causis Criminalibus, inter Judicium montanum et Magistratum Civicum.

B. R. de 20. Martii 1776. BB. Patentales intuitu perfidorum ceterum reddendis rationibus obnoxiorum Cameralium Officialium.

B. R. de 28. Aprilis 1777. Concernens applicationem Juris ingessionis.

B. R. de 13. Octobris 1777. In quantum Officiales Camerales ad testimoniale juramentum compelli possint.

B. R. de 22. Decembris 1777. Uberior explicatio Juris praeemptionis.

B. R. de 28. Maii 1779. Quam juris auctoritatem Declarationes genuine complectantur.

B. R. de 7. Junii 1779. Successionem rei montanisticae ditorum in Casibus Caducitatis respiciens.

B. R. de 10. Januarii 1780. Normativum exclusionem consanguineorum, et condivisionalium a Jure emendi et vendendi in Cultura montanistica concernens, item autoritatem Declarationum Cremniciensis et Schemniciensis definiens.

B. R. de 20. Martii 1782. Beneficium restitutioonis respectu neglectorum gravaminum in termino concernens.

B. R. de 25. Septembris 1786. Angarialem processualium Tabellarum ad Excelsam Curiam Regiam submissionem concernens.

B. R. de 24. Novembris 1788. Invocationem Brachii ad procuracyem effectus sententiae concernens.

B. R. de 24. Decembris 1788. Modificatio-nes novae montanisticae Judicialis Organisatio-nis, et Systematis rationes concernens.

B. R. de 1. Aprilis 1788. De restituione in integrum in Causis montanisticis non admittenda.

B. R. de 28. Junii 1788. Tabula Regia Judi-caria intimat: B. R. Regiam, quo ad qualiter admissam in Foris montanisticis restitucionem in integrum.

B. R. de 1. Julii 1788. Intimatum Excelsae Curiae aulicae in merito executionis latae per fora Hungarica, vel germanicarum Jurisdictionum contra subditos vel incolas alterius ditio-nis sententiae,

B. R. de 16. Aprilis 1789. Nova Judiciorum montanisticorum Regulatio, tum Taxatorium feudi-dorum montanisticorum, item fiscales paenalita-tes exhibentur.

B. R. de 22. Octobris 1789. Quoad dela-tionem attestationis juramentalis in Criminalibus sacerdoti concernens.

B. R. de 24. Novembris 1791. Quid in in-vestigatione montanistica fundorum Dominialium ob-servandum.

B. R. de 6. Junii 1792. In quantum Man-datis Compulsoriis mos gerendas.

B. R. de 18. Januarii 1792. Exclusionem im-
puberum a Cultura montana concernens.

B. R. de 27. Maii 1793. Reprobatorium in-
tuitu ingestionis in examen testium Jurisdictioni
montanae obnoxiorum.

B. R. de 14. Octobris 1793. Reprobatorium
ob indecentem ingestionem in Causarum mon-
tanisticarum dijunctionem.

B. R. de 21. Octobris 1793. Reprobatori-
um ob intentam Urburariis actionem fiscalem.

B. R. de 12. Martii 1795. Reprobatoriae ob
attentatam ingestionem in Jurisdictionem mon-
tanisticam.

B. R. de 19. Martii 1801. Quid in admissi-
one, majorem, ♂ et ♀ summam relationis selli-
citantium urburariorum, legitimationum obser-
vandum sit.

B. R. de 21. Aprilis 1801. Declarationes,
quomodo et quando penes Codicem Maximilia-
neum et in quibus Districtibus montanis vim le-
gis sortiantur.

B. R. de 15. Junii 1804. Jurisdictionem per-
sonalem in Officiales montanos Comitatus arro-
gare sibi nequit.

B. R. de 4. Julii 1804. Examen Advocato-
rum penes Judicium montanum concernens.

B. R. de 22. Januarii 1806. Declaratio in
quaestionem vocati ictus Cunicularis.

B. R. de 17. 1806. In merito fundorum a
Dominio exarendatorum.

III.

IN MATERIA MONTANISTICO CAMERALI OECONOMICO - POLITICA.

B. R. de 29. Aprilis 1776. prohibetur associatio publicorum officialium in locationibus et societatibus.

B. R. de 14. Augusti 1776. Regulatio Casuum Caducitatis et successionum.

B. R. de 15. Junii 1777. Ut in uno altero-
ve judiciali casu, paeprimit manipulatione jū-
dicialium Librorum, et instructione Archivorum
procedendum,

B. R. de 5. Januarii 1778. Salariorum ultra
mille florenos impeditio sequestranda.

B. R. de 2. Martii 1778. Conductio Cunicu-
lariorum, et fossorum militarium (Mineurs et Sap-
peurs) absque praejudicio praerogativarum mon-
tanisticarum suscipienda.

B. R. de 6. Aprilis 1778. Communicatur
formulare secundum quod liber Urburialis seu,
Antigraphus conficiendus.

B. R. de 13. Julii 1778. Continet regulas
agendi cum itinerantibus hospitibus fodinas in-
visentibus.

B. R. de 24. Augusti 1778. Superius inti-
matum denuo inculcatur.

B. R. de 20. Septembris 1779. Legitimatio-
nes ex iis productis mineralibus, quae aeriali
relationi non subjacent, ab urbaturibus quotan-
nis submittendae.

B. R. de 11. Octobris 1779. Concernens

non impeditum matrimonium Bohemorum et Moravorum Subditorum absque consensu Dominii terrestralis montanae Culturae operam dantum.

B. R. de 10. Januarii 1780. Ut Urburatus, qui aucta ♂ et ♀ solutione perfruuntur ad praestandam expensarum et preventum legitimacionem adstringantur.

B. R. de 24. Jan. 1780. Qui nam Officiales Mont. culturae mont. capaces, qui contra.

B. R. de 10. Februarii 1780. Praescribitur quamdiu extraneis peregrinantibus fodinas lustrare permisum, qui vigili oculo commendantur.

B. R. de 14. Februarii 1780. Modus erga peregre montana invisentes observandus prescribitur.

B. R. de 30. Julii 1780. Judaei a possessione partium fodinalium excluduntur.

B. R. de 21. Augusti 1780. Collectores mineralium vigili oculo commendantur.

B. R. de 9. Aprilis 1783. Intuitu regulacionis Urburae de Antimonio, Pyrite, Ochra Veneris, Vitriolo, Auripigmento et de praestandis desuper annuis legitimacionibus.

B. R. de 23. Julii 1783. Immunitas Hungaricorum montanisticorum Districtum a Conscriptione Regnicolari.

B. R. de 25. Junii 1784. Submissio Tabellarum et relationum Officiosarum adurgetur.

B. R. de 21. Julii 1784. Authenticationem Urburarialium expensarum, et percepti schedarum concernens.

B. R. de 4. Augusti 1784. Normativum intu-

itu sumtuum Commissionalium, ab iis ferendorum, qui Commissionem expetunt, aut ejus causa existunt, si in inquisitione insontes non deprehendantur.

B. R. de 11. Aprilis 1788. Opalorum investigatio quibusvis privatis in cunctis Camerali et Civiçae administrationi obnoxiiis bonis interdictatur.

B. R. de 21. Octobris 1788. Immunitas ab inhibitione salariorum, quae mille florenos non superant.

B. R. de 14. Januarii 1789. B. R. in quantum Metallicolae contributioni subsunt.

B. R. de 14. Octobris 1789. Qualiter in venditione mineralium frustorum procedendum.

B. R. de 23. Februarii 1793. In quantum Judicia montana in puniendis ablicentiatis militibus procedere valeant.

B. R. de 18. Februarii 1793. Qualiter intuitu evitandae collisionis inter Jurisdictionem politicam, et montanam occasione statutionis Tyronum militarium agendum.

B. R. de 4. Martii 1793. Intuitu annuarum Tabellarum super relationem aerarialem haud ingredientibus productis mineralibus exhibitione.

B. R. de 9. Decembris 1793. Intuitu Casuum transitus alicujus metallicolae ad alia Sacra.

B. R. de 16. Junii 1796. Conductiones militares in montanis Civitatibus restringuntur.

B. R. de 19. Julii 1796. Domiciliationem germanicarum haereditiarum ditionum subditorum concernens.

B. R. de 26. Septembris 1798. Cura in cultivationem nouum perfoſorum et convasatorum Camporum inculcatur.

B. R. de 25. Octobris 1799. Resignatio Delinquentium montanisticorum Comitatibus et Civitatibus.

B. R. de 20. Novembris 1801. Expeditio Reversalium ab Officialibus, quod secretae societati inserti non sint.

B. R. de 28. Decembris 1803. Urbariales Sessiones qualiter habendae.

B. R. de 1. Maii 1805. Qua ratione deinceps delinquentes montanistici Magistratui Civili resignandi sint.

B. R. de 4. Decembris 1805. Officiosas prodiciones concernens.

B. R. de 15. Januarii 1806. Occasione reolutionis minerarum, adquisitionis modus indagandus.

B. R. de 17. Martii 1807. Judaeorum a montanis Civitatibus relegatio.

B. R. de 20. Aprilis 1808. Requisita Collegiantium montanisticorum.

B. R. de 10. Septembris 1808. Quinta resolvitur in exsolvendis reolutionibus in moneta Conventionali — plena vera exsolutio B. R. 11. Maii 1815.

B. R. de 25. Octobris 1808. Elevatio pretii Cupri.

B. R. de 29. Novembris 1809. Immunitas montanisticorum penes Ustrinas, malleaturas et monetarias laborantium a statu militari.

